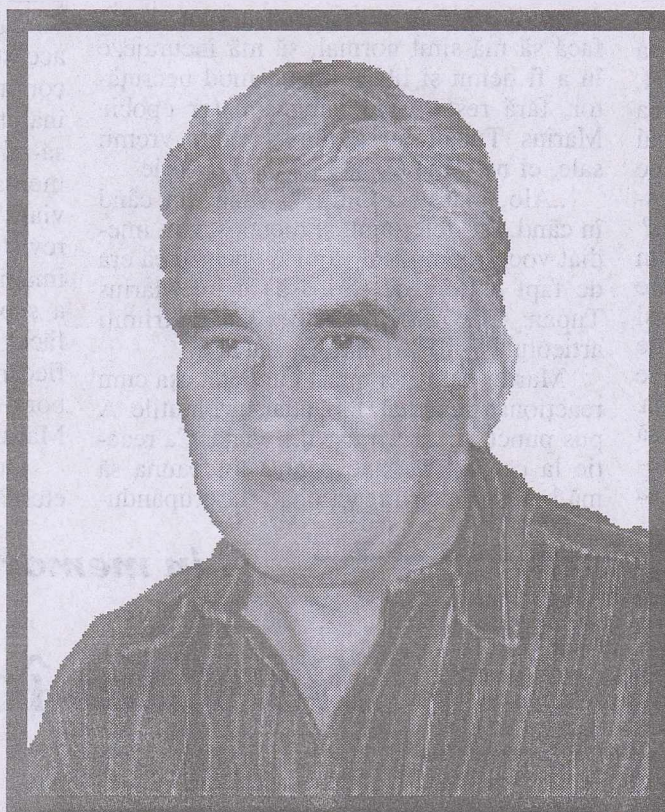

Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **45** (788)

Miercuri, 12 decembrie, 2007

marius tupan

(1945-2007)

Încântarea că va pătrunde în marile biblioteci ale lumii - știa că-n miezul imperiului gardienilor există o clădire uriașă care stochează tipăriturile de pe pământ, dar și numele tuturor locuitorilor lumii - îl făcu să uite de umilințele și frustrările prin care trecuse de-a lungul anilor. Intra și el în tagma nemuritorilor, a celor aleși să veșnicească în memoria timpului, supraviețuind peste vremuri și regimuri./.../ atunci când se retrag dintr-un rang, cei mai mulți se învrednicesc cu scrisul, pentru a lăsa moștenire urmașilor gândurile lor pătrunzătoare, nu și ei, sterili și neinițiații, care, la stingere, muriți vor fi de mult. Uitați pentru totdeauna. Îngropați în anonimatul veacurilor. Cărțile, supremația lumii! Ideile, motoare ale existenței! Asta era chemarea și hărăzirea lui de a se arunca despuiat în viață, să se încarce de polenul ei, ca, apoi, să facă mierea scrierilor. Toate trec, bogății, fapte, expediții, aventuri, veșnic rămân doar cărțile, salvând un autor, aureolând o minte, înnobilând o epocă.

„Mai cu viață!“

bogdan ghiu

Nu! M-am săturat! M-am săturat să tot scriu despre pierderi, pe fond de pierdere, să țin dintr-o materie care doar asta face, nu încetează să se deșire, știu că viața plescăie și bolborosește limpede în moarte, că este încercare de limpezire a mîlului vital viață-moarte, dar nu trebuie să mi se spună asta tot timpul, să mi se reamintească neîncetat, obscen, vulgar: moartea își pierde și ea stilul, morga, devine tot mai vulgară, mai obscenă. Oare nu viața, felul în care ne trăim unii altora viețile, face asta, desprețuiește tot mai mult, avansat, moartea?

Marius Tupan lipsea să moară! Taman el! Avea o senină, permanent zâmbitoare încăpățănare a libertății, a neatârării, și una dintre expresiile cele mai tranșante ale simțului dezamăgit-ironic al lui „nu se poate!”. Nu dădea lecții, dar reacționa. Energie morală. De când m-a invitat să scriu la *Luceafărul*, asta m-a îndemnat, m-a încurajat și pe mine tot timpul să fac: să

nu las gogomăniile și pe gogomani să treacă, să-și facă treaba nestingheriți. Dacă cineva trage un vînt în public, chiar dacă nu lângă mine, chiar dacă nu-mi miroase nemijlocit, să intervin. M-am străduit. Sper să nu-l fi dezamăgit. Ținea la mine, mă aprecia, făcea totul ca să mă pună cât mai bine în pagină, ca să mă simt bine. Ce bine m-am simțit cu Marius Tupan scriind la *Luceafărul*! Atât pot spune: a știut să mă facă să mă simt normal, să mă încurajeze în a fi demn și liber într-un mod necruțător, fără rest. A nu rămâne dator epocii. Marius Tupan nu a rămas dator vremii sale, ci ne rămâne, iată, el ca o datorie.

„Alo, maestrul Ghiu?“, suna din când în când, rar, telefonul, și recunoșteam imediat vocea complicat ironică (pentru că era de fapt extrem de serioasă) a lui Marius Tupan. „Ce faci, băiete? Când trimiți articolul?“ - „Hai, mai cu viață!“

Marius Tupan a murit cu viață, așa cum reacționa: punctual, fără adausuri inutile. A pus punct. A sărit brusc din viață. Ca reacție la ce, voi rămâne pentru totdeauna să mă întreb. La ce a reacționat, întrerupându-

se astfel, alegând drumul invizibil, prietenitate, al morții, viața din Marius Tupan?

Îmi va lipsi spațiul de libertate și de încredere, de încurajare, pe care știa să creeze, să-l țeară, în jurul lui, Marius Tupan. Voi încerca însă să trăiesc și să continui să scriu ca și cum Marius Tupan mi-ar aștepta în continuare, prompt, fiecare joi până la ora 5, articolele. Mă voi strădui să nu uit să scriu ceva viu și prompt, să afirm punctual viața din mine în fiecare joi, întotdeauna pentru viitor pentru viitorul apropiat, pentru săptămână viitoare a vieții în general, pentru această săptămână viitoare a existenței și să continui să existe, pentru că de acum înainte nu mai există Marius Tupan care să-mi reamintească de această datorie elementală, care să-mi spună: „Mai cu viață!”. Voi continua să scriu pentru revista pe care Marius Tupan trebuie să ne imaginăm, ca să nu trăim sufocați, pentru a separa net viața de moarte, așa cum a făcut el, că va continua să ne-o trimită, în fiecare miercuri, din eternitate. Voi colabora de-acum cu cerurile, la cer, prin Marius Tupan.

Dumnezeu să-l odihnească în viață eternă!

**BANCA
COMERCIALA
ROMANA**

Sponsorizare de la
*Banca Comercială
Romana*

in memoriam

Solstițiu întristat

stelian tăbăraș

Niciodată nu m-am grăbit la sfârșiturile de an așa cum căii - simțind apropierea de casă ori fântână - o iau la trap. Ba mai mult, mi-e teamă de sfârșiturile de an când din ungherele Cutiei Pandorei mai sunt rele de izbucnit. Poate mai multe și mai neașteptate decât în restul anului. Mă întrebam doar unde și pe cine va cădea săgeata pornită de mult din zenit! „Mai e de numit“ spuneau bătrânii ca despre o jertfă ce trebuie adusă puținelor zile de sărbătoare ce vor urma. De data aceasta „săgeata“ l-a ales și l-a nimerit pe Marius Tupan, un om plin de viață și de activitate, un scriitor ce optase pentru partea cea mai grea a literaturii; romanele de construcție, marile trilogii.

Eu l-am cunoscut pe Marius încă „de fecior“ pe când era la „Urzica“ și-l întrebam conspirativ pe când îl vor pune și ei pe copertă pe „marele conducător“. Îl întrebam apoi mai ales la Neptun, vara alături de doamna sa și de fiica lor căreia nu-i lipsea nici acolo vioara. El era un temperament sportiv - alerga pe faleză „ca un fotbalist de divizie“, iniția pe plajă meciuri de volei sau fotbal, antrenând aproape toți scriitorii în joc. Și azi se mai

„laudă“ unii confrăți cu poze în ipostază sportivă, „eroică“, făcute atunci.

„Luceafărul“ i-a schimbat destinul. S-a trezit aici singur, după dispariția nu mai puțin surprinzătoare și mai tragică a dioscurului său de redacție, Laurențiu Ulici, căruia i-a păstrat o deosebită recunoaștere, pietate. Datorită lui Marius, „la comemorările lui Lulu“ s-au închinat ediții speciale ale „Luceafărului“, i se păstrase și o... cameră memorială unde - în ciuda spațiului ultraredus al redacției - rămăsese doar „camera Ulici“.

Marius „a căzut“ așa cum de o vreme a trăit: în drum spre redacție, cu cine știe ce griji curente în gând, cu cine știe ce „materiale“ de la colaboratori.

Sau se grăbea să-și încheie textul de rubrică la care eu mă uitam la prima răsfoire a unui număr nou al revistei.

Desigur, pentru „măsura tuturor lucrurilor“ rămân cărțile lui Marius Tupan. La îndemâna criticilor și istoricilor literari. Ele se vor bucura - sunt sigur - de „o mai dreaptă cinstire“ la distanță în timp și în contextul mai larg al literaturii ce încă îi mai zicem „contemporane“. De aceea, acum, la solstițiu întristat e bine să ne adunăm la masa tăcerii și să memorăm faptele sale „de arme“, de memorii, de promovată și apreciat o bună suprafață de literatură română.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România NU și de la Ministerul Culturii și Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box

33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

Marius Tupan (1945-2007)

Uniunea Scriitorilor din România și asociația Scriitorilor București anunță cu durere încetarea prematură din viață a romancierului MARIUS TUPAN, născut pe 18 aprilie 1945 la Tîmna, în județul Mehedinți, scriitor de largă notorietate, președinte al Fundației *Lucașfărul* și editor-șef al revistei cu același nume.

Marius Tupan a absolvit studiul de filologie la București în anul 1972. A debutat cu volumul de povestiri *Mezareea*. A lucrat în presa literară și a publicat mai multe romane. Romanul *Strutina cu păsări împăiate* a fost retras și oprit de cenzură înainte de difuzare, fiind recodificată corespondența între personaje și persoane reale din sfera literară. După 1989, Marius Tupan a fost colaborator al lui Laurențiu Ulici la noua serie a revistei *Lucașfărul* și fondator al asociației care a devenit editoarea revistei. De asemenea a coordonat revista de satiră *Lucifer*. După dispariția tragică a lui Laurențiu Ulici, Marius Tupan a condus revista din anul 2000 pînă în prezent, publicînd zeci de autori din toate generațiile și prilejuind debuturi remarcabile, mai ales în rîndul cronicarilor literari.

Marius Tupan a avut o bogată activitate de romancier, fiind autorul a două trilogii românești: *Coroana Izabelei* și *Catalioane Invizibile* alături de alte

volume autonome. A publicat de asemenea trei volume de teatru. Ca editor, a publicat numeroase cărți de debut și o istorie a literaturii române contemporane semnată de Marian Popa. A fost inițiatorul asociației de editori ARIEL. A făcut parte din Consiliul Uniunii Scriitorilor.

Pentru activitatea sa literară a primit numeroase premii între care de mai multe ori Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză. A fost distins cu Ordinul Meritul Cultural în grad de cavalier.

Marius Tupan a fost un scriitor dedicat artei sale, fecund și perfecționist, încrezător în valoarea ei. A fost un sprijin permanent pentru scriitorii tineri. În lumea literară, mulți confrăți i-au apreciat talentul, umorul și vocația prieteniei.

În plină activitate literară și publicistică, într-un moment în care avea, ca întotdeauna, planuri vaste de creație, Marius Tupan a dispărut pe neașteptate încheiind mult prea devreme o operă de mari dimensiuni. Pentru cultura română, pentru Uniunea Scriitorilor din România și Asociația Scriitorilor București, încetarea din viață a lui Marius Tupan reprezintă o mare, ireparabilă pierdere.

Ieșirea din Arcadia

maria-ana tupan

Nu mai știu câți ani am trăit alături de Marius Tupan, deoarece a fi alături de el însemna să exiști în afara timpului din calendar. Două minți în ecou, călătorind aproape deschimbate în lumea nestatornică. În Arcadia, al cărei spațiu e Natura, iar timpul, Arta, spiritul nu îmbătrânește și, poate, nici măcar nu se maturizează. Traiectul vieții e un repertoriu de acte simple, de pelerinaje dictate de sucesiunea de înfloriri primăverii sau la țarm pentru a vedea una crescând și descrescând deasupra mării, o mișcare între puține persoane reale și foarte multe personaje, printre evenimente țesute în intrigi narative, cu finaluri fanteziste sau inventate, casele copilăriei, liniile care se jucau cu noi.

Arcadia lui Marius Tupan își are propriul scenariu al căderii: de la cuvântul maculat al *Mezareei* literelor la Intercontinentalele terorismului și crimei din *Thizoma* politicii. Energia necesară pentru a-l scrie își are prețul ei, dar Marius Tupan credea că trăiește mai intens cu sufletul revelat în Carte decât respirând între Cer și Pământ. Un roman încheiat și un volum de povestiri în manuscris sunt nacela ce-l va purta în Noul An.

Cunoașterea, în Arcadia, nu necesită vreun complicat efort hermeneutic. Marius Tupan cel văzut era și cel cunoscut, deoarece, în deschisul Arcadiei, faptele sunt la lumină, iar gândurile mărturisite.

Moralist trebuie să-i fi fost Epictet, judecând după una din ultimele confesiuni: "De-ar fi să mor mâine, doresc să știu că am făcut doar ceea ce mi-a dictat propria conștiință". Propria perfecțiune morală ca scop al vieții poate fi un lux, un risc sau hybris, dar, pentru Marius Tupan, reprezenta un imperativ categoric.

Arcadia este un tărâm al păcii. Marius Tupan nu a început niciodată un război, ci, cu excepția celui pierdut de toți muritorii, le-a terminat pe toate.

Când sufletul animal și-a proclamat victoria în moarte, am auzit poarta Arcadiei închizându-se în urma mea și m-am pregătit să înfrunt lumea oamenilor și a lucrurilor care, amintindu-mi de soțul meu, fără să fie el, sunt păsări de pradă. Primii pe care i-am întâlnit, însă, au fost prietenii și colaboratorii săi, care mi-au vorbit de stele care rânduiesc destine, de bunici care apar în vis pentru a salva nepoate de la îmbolnăviri fatale, de sufletul astral care va continua să pășească alături de mine. Apoi și acești arcadieni convertiți au plecat și s-a întunecat soarele.

Voce sugrumată

(ultimul articol...)

marius tupan

Într-una din dimineți, pe la orele 8.30, primesc un telefon de la o cunoscută poetă. Cu o

voce sugrumată, îmi vorbește: „Marius, eu mă duc dincolo. Îți mulțumesc pentru ajutorul pe care mi l-ai dat. O să mă rog pentru tine!” Impresionat, mă pregăteam s-o întreb de unde-i izvorâse un asemenea gând, dar n-am apucat. Circuitul telefonic s-a întrerupt, dar, exact în acele momente, se deschideau altele, de altă natură. Pe acea doamnă n-am avantajat-o vreodată. Am publicat-o ori de câte ori credeam să merite, am admis comentarii temperate la cărțile ei, adică am tratat-o ca pe oricare alt colaborator, fără să fac exces de zel sau să devin insensibil la doleanțele ei. Și totuși, într-un moment dramatic, îmi mărturisea că nu-i înșelasesem așteptările. Mi-am dat seama, ca și cu alte prilejuri, că scrisul e un act existențial pentru unii autori, în afara căruia viața lor nu ar avea sens. O pagină tipărită, o editare de carte, o cronică literară aplicată sunt singurele întâmplări care-i fac fericiți. Ignorarea, marginalizarea, acuzele nedrepte și rănesc adânc. Unii renunță chiar la scris sau își pierd din elan. Doar cei înzestrați cu deosebită robustețe psihică rezistă în astfel de momente dificile. După buimăceala decembristă, se pot observa cu adevărat cei mai dotați să înfrunte obstacole. Cei care renunță la scris, o fac din motive binecunoscute: trăiesc în condiții mizere, își duc cu greu crucea, devin irascibili și năpădiți de melancolie, nu mai au nici un chef de viață. Niciodată n-au fost mai multe abandonuri ca acum. Rezistă, în schimb, multe mediocrități patentate. Destui sunt cei care nu se sfiesc să semneze ceea ce nu le aparține, plagînd, parafrazînd, smulgînd dintr-o parte pentru a o umfla pe alta. Iar, cât privește subvențiile statului, ne-am referit cu diverse ocazii la anomaliiile sistemului. Știu că pot fi repede contrazis: dar când au apărut mai multe cărți ca în acești ani? Studiați însă pe semnatarii lor. Unii vor doar să-și vadă numele „înșiriat pe-o carte”, alții speră să-și consolideze pozițiile, apărându-se cu o scriere, cu un doctorat, cu un firman de membru al Uniunii. E greu să ții pasul cu învârtiții și cu grupurile de presiune, cu beneficiarii cumetriilor literare. Spiritele delicate nu rezistă într-o astfel de competiție. Noi, redactorii de la reviste și edituri, se întâmplă deseori să uităm ce menire avem. Trecem prea ușor peste relațiile pe care ar trebui să le stabilim cu colaboratorii noștri. Nu-i descurajăm suficient pe mimetici și veleitari, nu rezistăm asalturilor unor impostori. Facem jocurile unora în dauna altora, uneori chiar fără să știm. E greu să iei o decizie tranșantă când te confrunți cu atâtea ofensive perfide, dar și să te eliberezi de contextele în care ești amenințat. Ajungi din întâmplare într-o redacție, mulți condeieri chiar cred că li se cuvine să bareze drumul altora, să fie excesiv de interesați, fără să realizeze că, în domeniul artei, operează alte criterii decât cele strict ingineresti. Pretind că ar avea autoritate morală, când fiecare gest al lor produce insatisfacții. Se bazează doar pe curentul superficial de opinie, descurajându-i pe cei care încă speră că scrisul poate sluji unei societăți preocupate de menirea ei în istorie.

Marius Tupan sau întoarcerea la Mezareea

horia gârbea

Într-o zi confuză de iarnă, la șapte ani de la dispariția tragică a lui Laurențiu Ulici, am primit vestea incredibilă a plecării de lângă noi a lui Marius Tupan. În plină activitate creatoare, încrezător în opera lui, mereu bine dispus și ironic, mereu ironizat fără a se supăra, Marius Tupan era un personaj ubicuu, imposibil de evitat, un reper al lumii noastre literare. Despre Tupan nu eram gata să cred orice. I se atribuiau replici de geniu, bancuri, naivități, afaceri fabuloase sau falimente datorate dragostei prea mari pentru literatură. Ceea ce sigur nu eram gata să cred era că într-o zi de iarnă, la numai 62 de ani, plecând către *Lucașfărul*, iubirea și creația sa, Marius Tupan se va opri pentru totdeauna din drum.

Marius Tupan era, chiar înainte de a fi un scriitor pătimăș, obsedat de arta lui, încrezător pînă la fanatism în scrisul său, un om de treabă. A fost un soț și un tată exemplar. A fost un mentor pentru nenumărați tineri, un sprijin pentru numeroase talente. Aparența sa de om preocupat de cancanuri literare, fotbal (a fost și cronicar sportiv) și glume ascundea un scriitor foarte cultivat, cititor sagace al literaturii universale și nu mai puțin a celei autohtone. Familiaritatea sa blîndă va rămîne, sper, în memoria celor pe care i-a ajutat să pătrundă în lumea literară. Despre scrierile lui m-am rostit adesea. Marius Tupan mă "seminariza" mereu ca să se convingă de faptul că le-am citit.

Sînt gata să susțin acum, cînd spiritele lui Marius Tupan și al prietenului și mentorului său Laurențiu Ulici s-au întîlnit, în fața lor și a voastră, cititori pe care poate Marius Tupan v-a iritat, dar care sigur l-ați îndrăgit ca și mine, o pledoarie pentru opera autorului din *Mezareea*.

Nu înainte de a vă îndemna să ne rugăm pentru sufletul său generos.

Sinteza calităților prozatorilor români din finalul secolului dus, al XX-lea, ar da poate exemplarul ideal, apt să aducă, în zorii mileniului III, primul nostru Nobel care va fi pentru povestire sau nu va fi deloc.

Un asemenea Frankenstein de însușiri s-ar cădea să combine apetitul pentru marile teme al lui Breban, personajele lui Buzura, mitologia lui D.R. Popescu, instinctul ludic al lui M.H. Simionescu și cel comercial al lui Cărtărescu sau Săraru, abilitatea lui Bălăiță, ritmul lui Țoiu și setea (de metafore) a lui Fănuș Neagu. Dar n-ar fi destul! Acest ipotetic florilegiu, ca să nu zic ghiveci, de superlative ar fi doar un alergător de pluton dacă i-ar lipsi, peste toate, fantezia lui Marius Tupan.

Dacă există vreo îndoială asupra acestui fapt, pe care numeroșii admiratori ai lui Tupan

îl consideră evident, ea se va spulbera la lectura culegerii de proză scurtă, adunată în aproape trei decenii de laborioasă carieră prin care romancierul de cursă lungă se prezintă cititorilor. Volumul, intitulat *Vămile depresiei* a apărut în 2005 la *Fundația Lucașfărul*.

Desigur, Marius Tupan, era vestit și multi-premiat pentru romanele sale dispartate sau care constituie impunătoare trilogii (*Coroana Isabelei*, *Batalioane invizibile*). La fel și pentru piesele de teatru care constituie *ses violons d'Ingres*. Dacă romanul, în fapt trilogia, cel mai recent (și cel mai izbutit după opinia mea și a altor experți), *Batalioane invizibile*, a rămas nelaureat, aceasta a fost numai o scăpare omenească a unui juriu.

Romanele, oricît de des apărute, ale lui Marius Tupan pun cititorul secolului nostru în reală dificultate prin dimensiune și complexitate. Nu m-aș mira ca numitul cititor să prefere prozele scurte în care va regăsi toate calitățile scrisului său așa cum tupanologi mai fanatici decît mine le-au scos la lumină prin ani. S-a observat de pildă că autorul practică utopia și parabola. Prozele scurte, dintre care unele sînt inedite, iar altele au mai apărut în cele două volume anterioare de povestiri, primul numit *Mezareea*, configurează o lume fabuloasă.

În povestiri, ca și în romane, Tupan practică un fel de realism magic. Lucrurile și oamenii stau tot timpul să cadă în fantastic, în Tărîmul Celălalt, subteran chiar la propriu. Aceste lumi paralele sînt un fel de oglinzi încovoiate ale celei reale, pe care o reflectă grotesc. Adesea universurile secunde sau trimișii lor spectrali interferă cu spațiul nostru familiar în mod explicit (ca în povestirea *Piatra Arsă*). Alteori, magia se instalează difuz asupra oamenilor și distorsionează spațiul și timpul. Ceea ce este pozitiv: amintind de V. Voiculescu, Pavel Dan, Ștefan Bănuțescu și premergîndu-i pe Groșan, Cărtărescu și pe alții, proza fantastică a lui Tupan rămîne foarte personală atît stilistic, cît și tematic.

Prozatorul nu mizează pe efectul subiectului insolit, nici pe atracția pe care mitologia românească, stranie și tenebroasă, o poate exercita. El se face în primul rînd creator de stil și de morală. Este un meșteșugar, stilistic vorbind. Iar ca moralist este un *beteșugar*. Aceasta ca să preiau un substantiv inventat de autor însuși într-o piesă numită chiar așa: *Beteșugarii*.

Ceea ce uimea la Marius Tupan, pentru cei care l-au cunoscut, este că redactorul-șef al *Lucașfărului* era o persoană limpede, pozitivă și cu un pronunțat simț al realității, un interlocutor înclinat spre umor, dispus la comentarii firești despre politică sau fotbal. Autorul omonim era însă mult mai grav, mai puțin ironic, torturat de vizuni dantești ale unor bolgii subpămîntene (*Mezareea*) de unde își nasc creaturi diabolice. În proză, el vedea lumea

invadată de miasme sulfuroase ale unor adîncuri intens populate. Citindu-l, aproape crezi, dacă ești mai sărac cu duhul, că în preajmă chiar există enclave neștiute cu mutanți și monștri. Ceea ce-i face și mai monstruoși pe acești Zombi autohtoni este puțina lor diferență în raport cu noi, confuzii oricînd posibilă. În realitate, firește, nu este vorba decît de parabole ale lumii noastre reprezentate prin ținuturi anti-utopice.

Un lucru ușor de constatat la proza Marius Tupan, cu care nu m-am împăcat ușor ca lector, este onomastica bizară care marchează persoanele ca un "beteșug" vizibil le scoate din start din realitate. Ele se pot numi ca în schița *Capcanele partiturii*, Bulbăr sau Cozorescu. Alteori, alături unui nume banal și bizar prenume ca Pucu Marinescu, a cărei rezonanță trimite la un Puck autohton. Prietelui prozatorului, personajele vorbesc măsura și ceremonios, ca la un ritual, în împrejurări aparent dintre cele mai anodine. Dar să nu uităm că oricînd gura neagră a unei falii din volesți se poate deschide lîngă ei, trăgîndu-se abis.

Poate cea mai frumoasă dintre povestirile lui Tupan, multe antologice, este chiar prima intitulată, aparent fără o relație cu conținutul, *Lumină din afară*. Pe numai trei pagini, autorul relatează cît se poate de poetic și pregnant felul în care o casă, unde o văduvă cu copii se dedă unui ritual erotic în care e implicat un șarpe, se scufundă într-un noian de pînze de păianjen crescut accelerat la rîsul infinit irepresibil, precum ploaia din Macondo, a pruncilor. Dacă ne amintim că, în Cartea căutată de personajele lui Eco din știuta abajie facerea lumii era atribuită rîsului divin, la Tupan tot rîsul desface lumea (Casa e, cum altfel, metafora lumii) și o reduce la învelșii ei de nimfă. O implozie, ca un big-bang invers o înfășoară și o strînge în firele măticii ei. *Exuvii*, cum ar spune o altă prozatoare congenera mea Simona Popescu.

Pentru a încheia aceste reflecții despre proza, nu neapărat numai cea scurtă, a lui Marius Tupan, o voi defini ca pe rodul obsesiei de a crea un univers aparte, abisal și bizar printr-o obstinație a actului scrierii. Tupan găsea numai în scris plăcerea și astîmpărare neliniștilor. El nu fuma, nu participa la atît de plăcute reuniri ale breslei în jurul unei sticle de vin, nu juca nici măcar bridge, ca regretatul său prieten Ulici. Iar despre alte plăceri nevino vate, lumea literară, cea atît de bîrfitoare, n-a putut afla nimic. Marius Tupan doar scria și dacă lui asta îi ajungea, nouă, cititorilor săi, n-a rămîne plăcerea de a-i vizita ciudatele universuri abisale.

Marius Tupan a plecat spre un tărîm neștiut poate spre utopica *Mezareea*. Scrisul său n-a rămîne nouă, cititorilor, alături de amintire unei personalități nu o dată fermecătoare. Știți sigur: chiar celor cărora Marius Tupan li s-a părut incomod sau discutabil le va fi dor de el. Marius Tupan a fost un om obsedat de literatură și scris, cum puțini au mai rămas după dispariția lui.

insistent. Un păgubit. Un iubitor. Un pieton. Un atacant. Un meditativ. Un șugubăț. Fu să fie Marius al lui Tupan Odihnească-se într-un sfârșit!...

mircea
constantinescu

Gânduri în chenar negru

Un arătos. Un glumeț. Un trudit. Un conjugal. Un partener. Un victorios. Un vindicativ. Un brunet. Un vanitos. Un coleg. Un vorbăreț. Un tovarăș de drum. Un sprâncenat. Un cititor. Un director. Un iatagan. Un colocatar. Un tolerant. Un

Calea spre Mezareea

cornel ungureanu

Cred că l-am cunoscut la începutul anilor șaptezeci, la Turnu Severin. Suntem într-o fotografie în care sunt și cu alți scriitori ai locului, unii mai făraști, de o oarecare notorietate. Prima noastră discuție a fost despre Mezareea care era, pentru el, Țara de Dincolo. De dincolo și de aici, din preajmă. Mi-a dat o povestire în manuscris, nu știu dacă am publicat-o în „Orizont”, dar am scris imediat și cu bucurie despre volumul **Mezareea**. Era, în 1974, un necunoscut al spațiului dunărean, cum nu erau mulți. **Crisalide** (1974) nu confirma promisiunile din **Mezareea**, dar scriitorul era pe un drum sigur și întărea convingerea că „promoția șaptezeci a prozei” ar putea avea încă un lider. Volumele următoare au venit firesc: era cuceritorul unui spațiu pe care **Coroana Isabelei** a cartografiat cu inteligență, cu o sensibilitate geopolitică de excepție. Făcea parte dintr-o generație legată de geografii imaginare - o specie de prozatori capabili de inițiative rarite, dar și cu o putere de muncă neobișnuită. Scriau mult și doar eforturile unui critic de cursă lungă putea să descopere resorturile

vocației lor. Din generația lui Marius Tupan fac parte (dacă e să ne luăm după **Literatura română contemporană. Promoția '70**, și trebuie să ne luăm, dacă vrem să înțelegem corect o amplă secțiune a literaturii române de azi, după Laurențiu Ulici) Gabriela Adameșteanu, Mircea Ciobanu, Petru Popescu, Gheorghe Schwartz, Mihai Sin, Eugen Uricaru, Vasile Andru, Tudor Octavian, Alexandru Papilian, Marius Tupan, Pasul Eugen Banciu, Radu Ciobanu, Ioan Dan Nicolescu și alții. Sunt scriitori inegali, cu cărți de vârf, uneori excepționale - sunt foarte harici. Cred în profesiunea de scriitor și au proiecte urieșite. Moartea lui Laurențiu Ulici, abandonurile succesive ale lui Mircea Iorgulescu, Cornel Moraru, cititorii lor de cursă lungă, a lăsat promoția '70 a prozei fără necesarii suporteri. Fără comentarii calificate, care să-i recitească

în contextele necesare. Contestațiile, uneori vehemente, au însoțit multe dintre cărțile autorilor de mai sus. Și mai rea a fost tăcerea care a asasinat (o excepție sau două) cărțile/proiectele „promoției '70”. Director al unei reviste importante, al unei edituri, Marius Tupan a încercat să continue „operațiunea Ulici”. În mileniul al treilea, recuperările nu sunt lipsite de capcane. Solidar cu provincialii săi, pe care i-a publicat fără restricții în „Luceafărul”, solidar cu cei din generația sa, Marius Tupan și-a asumat riscurile unor alianțe care să reabiliteze literați, direcții literare, ca un adevărat kamikadze al actualității. Cine va îndrăzni să-i preia mesajul, iată întrebarea care rămâne.

Despre călătorii

gabriel rusu

Am făcut cu Marius Tupan o călătorie. În vara asta, de la București spre Drobeta Turnu-Severin, la un festival de poezie. Am mers cu mașina lui, o Dacia Solenza. Conducea în forță. Grăbit. Parcă își pusese în minte să forțeze timpul să reacționeze mai încet. Viața după Einstein. Dorea să câștige, timpul?! Să aibă mai mult?! Încercam să îl temperez, sperându-l, șofereste, cu radare și echipaje de poliție. Nu reușeam. Așa îi era firea. Tot în forță străbătea și viața literară. Făcea aproape singur o revistă săptămânală, „Luceafărul”. Era prezent la

întâlniri scriitoricești cam peste tot în țară. Se arunca în bătălii culturale. Mai pierdea, mai câștiga, ceea ce conta era că se războia avânt cu tot ceea ce considera el nedrept. Tot în forță scria. Povestiri, romane, piese de teatru, articole. La un moment dat, visa la trilogii. Și-a împlinit visul.

E drept că nu ne întâlneam foarte des, dar niciodată nu l-am văzut obosit. Era într-o continuă mișcare energetică. Grăbit. Îmi spunea la telefon: „Băiatu”, iar ești absent din revistă. Trezește-te, că e păcat de tine, pune mâna pe condei!” Asta se întâmpla când lenea mea balcanică mă făcea să citesc doar cărți, nu să și le povestesc în cronici literare. Nu agreea defel lenea balcanică și risipirea boemă de sine.

Lucra cu seriozitate, fără astâmpăr. Grăbit. Ar fi trebuit să mă molipsească de consecvența lui.

Relația mea cu Marius Tupan a fost de o civilitate caldă. Nu ne-am împrietenit din copilărie, vorba bancului, dar comunicam lesne și amical. Niciodată nu mi-a impus gusturile și alianțele lui literare, deși pleda cu fervoare pentru ele. Și nici nu le-a adoptat pe ale mele, cu toate că și eu le făceam, partizan, reclamă. A fost vorba de respect reciproc. Lucru rar în politichia literară isteroidă de la noi. O să îmi lipsească telefonul lui: „Băiatu”, trezește-te”. Pentru că era un telefon dat fără vreun interes de moment. Am făcut cu Marius Tupan o călătorie prin locurile unde și-a petrecut copilăria și tinerețea. A fost timp să vorbim mai multe. L-am văzut nostalgic. Nu obosit, doar nostalgic. Un timp. Apoi și-a reluat existența de scriitor. Grăbit. Până de curând, când a plecat într-o altă călătorie. Singur. Căci așa este scris.

N-a fost să fie!

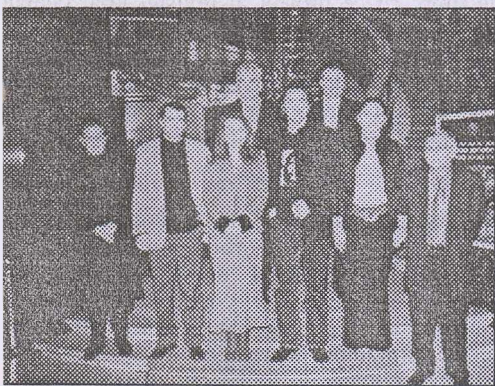
valentin tașcu

Când a murit, cu totul prematur, Marian Papahagi, am scris cu durere că „nu moare cine trebuie”. Era deja, dar mai ales era în perspectivă deschisă și agreeată unanim și precizăm că mai mult ca sigur ar fi ajuns președinte al Academiei.

Am acum aceeași senzație. Nu dispariția în sine a lui Marius Tupan mă uluiește și întristează, pentru că moartea e, totuși, cel mai firesc lucru, ci faptul că n-a ajuns încă acolo unde trebuia să ajungă. Despre Marin Preda, la fel, am scris la vreme. Doamne, ce tânăr eram în mai 1980, când tocmai intram în Uniunea Scriitorilor, că tocmai pășise pe pragul eternității, dar nu a mai apucat să treacă și dincolo de el.

Marius Tupan tocmai a terminat, mi-a comunicat, fericit, la telefon, o nouă carte, care nu știu să fi apărut. O așteptam cu încredere, pentru că nu demult scrisesem foarte elogios despre remarcabila lui trilogie **Batalioanele invizibile** și mă pregăteam să spun că, iată, încă un adevărat scriitor care ar putea nădăjdui, pe merit și nu iluzorii ca atâția pe care îi declarăm parcă în batjocură, la Premiul Nobel. Tupan începuse să scrie romane cu

adevărat europene și universale, „de citit” din Țara de Foc până în Japonia, cu deschideri atotcuprinzătoare, într-o manieră care prevedea un alt destin al scrisului românesc contemporan, dincolo de chinuitoarea noastră tranziție (și) culturală. Sigur că, așa cum se întâmplă în țara noastră, „specialistă” în false ierarhii, unii, mai ales ne-cititori de profesie, n-ar fi crezut sau ar fi negat cu „superioară” ignoranță această evidență. Dar mulți alții, mai îndărătnici în a-și citi contemporanii, mi-ar fi dat dreptate. Dar n-a fost să fie așa! Cuvintele ce le voi scrie după apariția acestei noi opere vor bate zadarnic la poarta Nobel, pentru că aceasta se închide pentru cei plecați într-o altă lume. De altfel, la noi, am mai scris și aceasta, e o mare „greșeală” să mori: în vreme ce la alte nații moartea este o încununare glorioasă, la români, repede, după cele trei zile de minune, intri în uitare. Noroc că, dintre aromâni fiind, la noi „uitarea nu-i scrisă-n legile-omenești”. Noapte bună, Marius Tupan și fieți eternitatea (amânată) ușoară!

Și nu i-am spus

liviu grăsoiu

Există vești care te năucesc, care te fac să crezi că lumea nu mai e lume, că apropiații sunt fantome inventate că tu însuși nu mai ești tu, că tot ce vrei să comunici intră sub semnul absurdului, că trăim, de fapt, de azi pe mâine, bieții oameni într-un joc dictat de sus, de mult prea sus. Așa ar fi aceea, primită în seara de joi, 6 decembrie, când d-na Maria Ana Tupan mi-a anunțat plecarea dintre noi a soțului său. Mă onorase cu prietenia sa, aveam oricând posibilitatea să spun ceea ce cred în "Lucefărul" pe care l-a condus timp de 7 ani, de la tragica și total neașteptata moarte a lui Laurențiu Ulici. A fost idolul prozatorului, iar ceea ce a scris la șapte ani de la dispariția sa a confirmat-o încă o dată. Era, de fapt, o manifestare a cultului prieteniei, ridicat de Marius Tupan la rangul de principiu

Este de necrezut că acest om nu mai există. Marius Tupan era mereu plin de energie și avea o vioiciune caracteristică unui om tânăr, veșnic tânăr. Avea o înzestrare rar întâlnită: împingea întotdeauna lucrurile înainte. Îmi cerea din când în când, la telefon, să-i trimit un articol pentru revistă. „Dacă nu-mi trimiți, eu las pagina goală și scriu sus doar atât: Ioan Suciuc“. În timp ce eu nu aveam nici o siguranță că că voi termina textul la timp, el nu avea nici o îndoială. „Pa, copilu'!“ îmi spunea și închidea în vreme ce eu tot mai îngăimam că nu cred că voi scrie în termen, că n-am încă un subiect în vedere... Și, la un moment, dat realizam că vorbeam în gol. Optimismul lui era molipsitor. Culmea era că întotdeauna reușeam să scriu articolul. Energia lui mi se transmitea, încrederea lui se transfera asupra mea chiar și prin telefon. Chiar dacă unele lucruri îl întristau, nu era niciodată trist. Și când era încruntat, dacă îl priveai începea deodată să zâmbească, de parcă-ar fi spus: „Nu-i așa că te-am păcălit? Credeai că sunt supărat!“.

A încurajat mulți tineri să scrie la „Lucefărul“ și nu puțini și-au făcut nume importante

existențial, fapt confirmat în perioada când a condus singur (!) „Lucefărul“. A întins atunci mâini nebănuite în acele direcții ce i se păreau viabile, promițătoare și rezistente în timp. Așa au apărut în literatură tineri care țin prima pagina a unor publicații, critici literari aflați la început de drum, alături de autori din generații mature, oameni nepătați de colaborarea cu presa comunistă. Față de toți Marius Tupan dovedea o înțelegere plină de înțelepciune. Deși era un impulsiv, un temperamental care, dacă n-ar fi avut calitățile acceptării lumii așa cum este ea, ar fi rămas un simplu reclamant al necazurilor produse de ceaușism. Faptele sunt cunoscute, cred, pe atunci ne-am cunoscut. Nu știu exact când, dar știu că între noi a existat o comunicare aparte. Nu am scris mereu laudativ despre proza sa (mi-am expus părerile mele ales în legătură cu începuturi și proza scurtă, iar apoi, după decenii, despre **Batalioane invizibile**, capodoperă a literaturii de după 2000). Niciodată nu m-a făcut să înțeleg că ar vrea o

pagină-două de la mine despre el. Nici că ar vrea să vină la Radio, la vreuna dintre emisiunile ce le coordonam. Avea un bun simț a cărui noblețe m-a impresionat, dar nu i-am spus-o niciodată. Cum nu i-am spus nici să se mai menajeze, să nu mai scoată „Lucefărul“ de unul singur, să aibă cât de cât grijă de el. Cred însă că ar fi fost vorbe aruncate în vânt. Căci Marius Tupan iubea cu patimă proza sa și revista păstorită exact 7 ani. Acestea i-au fost de fapt obsesiile: familia, proza și revista. În toate se adăuga o rară capacitate de acceptare a opiniilor altora, un respect profund față de virtuțile tinerilor, în a căror literatură spera și încuraja. El, unul dintre marii prozatori. „Ești un puternic“, îmi spunea cu trei zile înainte de a se sfârși, „nu pot să mă înlăture“, adverbii sarii adică, aceia, mulți, ce s-au manifestat regretabil duminică, 9 decembrie, cu prilejul înmormântării. Am trăit atunci un moment din necomentat. Cum au fost multe altele, când nu i-am mai spus, spre a nu-l întrista. Cândva, la întâlnirea umbrelor, probabil o voi face. Și nu vom spune, bărbătește, cât am tinut unul la altul. Fără vorbe mari, fără să ne închinăm la falși idoli. Ne vom adresa în sfârșit unul altuia firesc, adică Marius și Liviu. Pentru prima oară. Definitiv.

Dispărut în Marconia

ioan suciuc

de autori de volume de poezie, critică literară etc. În unele privințe era inflexibil - poate de aceea și-a creat și unele adversități. „Haita îmi repugnă, individualitatea mă fascinează“, spunea el. Înainte de 1989, cartea lui **Vitrina cu păsări împaiate** a fost retrasă din vitrinele librăriilor și dată la topit, din cauza conținutului considerat subversiv de regim. În acea perioadă, când Marius Tupan era redactor la revista satirică „Urzica“, îmi cerea texte umoristice pentru publicare. De multe ori în redacția se auzea vocea baritonă a lui Varujan Vosganian, care era și el colaborator - fiind om de condei, talentat și caustic. Trilogia lui Marius Tupan, **Batalioane invizibile**, cuprinzând romanele **Craterul**, **Rhizoma** și **Asteroidul**, va rămâne în istoria literară, cu teritoriul lui imaginar, Marconia. Titlul sugerează foarte bine acele forțe obscure care au ținut societatea noastră într-o veșnică tranziție, dar au acționat paralel în permanență pentru bunăstarea, luxul și

depravarea unui nucleu aflat la comandă și acționând după precepte mafioate. Activitatea remarcabilă de scriitor, de luptător pentru promovarea adevăratelor valori culturale precum și cea de atașat în mod exemplar al familiei, de colegi și de prieteni, dispariția sa incredibilă la o vârstă în care bărbații sunt în plină putere arată că Dumnezeu îi ia pe cei buni.

Dacă ar fi fost să-mi mai ceară un text (cam era perioada), i-aș fi spus astfel: „Dragă Marius, nu știu ce ai făcut tu în ultima perioadă de timp, cu ce proiect al revistei te-ai ocupat, ce carte mai scrii, dar eu mă străduiesc să-ți trimit articolul la timp. N-am să întârzii. Este ultima dată, fiindcă am auzit că te-ai mutat în Marconia și alte depeșe nu mai ajung până la tine. Dumnezeu să te odihnească în pace!“

„Plâng cititorii, maestre!“

octavian soviany

Marius Tupan a fost un om de o mare generozitate, pe care l-am iubit și l-am respectat. Am fost onorat să fiu, vreme de un deceniu, unul dintre colaboratorii constanți ai revistei *Lucefărul*, căreia Marius Tupan reușise să îi confere o certă personalitate. În relațiile dintre noi n-au intervenit niciodată tensiuni sau neînțelegeri: omul era de o perfectă cordialitate, plin de tact, cu un umor mai degrabă blajin decât coroziv, care îi permitea să privească micile sau marile întâmplări ale vieții cu o înțelegere superioară.

Atunci când îmi solicita un articol, mă suna și rostea, invariabil, pe un ton ușor ironic, aceeași propoziție: „Plâng cititorii, maestre!“.

Mărturisesc că nu răspundeam totdeauna cu promptitudine la aceste solicitări, dar Marius Tupan nu se supăra niciodată. De altfel, nu l-am văzut niciodată furios, nu l-am auzit niciodată ridicând tonul sau înjurând... Deși avea o vână generoasă de pamfletar, pe care s-a mărginit însă să o exploateze doar în romanele sale, nu și în viața de zi cu zi. Era înainte de toate, un spirit constructiv, iar această dimensiune a personalității lui se manifesta deopotrivă în viața și în cărțile sale, în activitatea sa de jurnalist și de editor.

Scriitorul reușise să-și descopere de timpuriu propriul său teritoriu, băntuit de panorame apocaliptice și de subterane lugubre, de personaje create după rețeta „caricaturilor sângeroase“, cu nume neverosimile, care, ca niște veritabile măști grotești, le focalizează toate latențele negative. Romanele lui Marius Tupan sunt niște „utopii negre“, născute din angoasele

unui spirit neliniștit, mereu conectat la actualitate și oripilat de ororile lumii contemporane. Lucru mai rar la romancierul de astăzi autorul avea vocația construcțiilor ample gândea în trilogii, navigând cumva împotriva tuturor modelor, încrezător în steaua lui de romancier, care nu a încetat nicio o clipă să strălucească.

Din păcate, cărțile au o viață mai lungă decât scriitorii...

Vestea că Marius Tupan nu mai e printre noi m-a izbit în moalele capului. Nu mă așteptam la asta, îl întâlnisem cu câteva zile în urmă, jovial și ironic ca întotdeauna. Părea un om perfect sănătos, perfect echilibrat, pe care îl așteptau încă ani buni de viață. Literatura română pierde un scriitor important, apropiat revistei *Lucefărul* un director curajos și plin de inițiative, prietenii și familia - un suflet afectuos, pe care, iată, Dumnezeu îl cheamă acum la odihnă și la lumină. Ne rămân cărțile sale, care, nu mă îndoiesc, vor avea o existență mult mai îndelungată.

Plâng cititorii, maestre!

Dumnezeu să te odihnească!

Dor de Marius

adrian dinu rachieru

Aflu, consternat, că Marius Tupan nu mai e!

Nici nu-mi vine să cred că știrea, descoperită de mine într-o pagină de ziar, poate fi adevărată. Poate că, pus pe șotii, um îi era firea, dragul de Marius, ne-a oferit, în joacă, doar o farsă. Și, generos, se va întoarce zâmbitor, vesel, tonic, la masa de lucru, la proiectele lui ținând de programul artistic, de următoarea trilogie (la care, încrezător, meșterea), încântat că tocmai intrase în viza *pro-Tupan* (cum îmi povestea, cu doar câteva zile în urmă, într-un dialog telefonic). Da, inamicii cedaseră, cronicile curgeau, el recuse tocmai un hop după o internare și, exuberant, doldora de proiecte, croia planuri. Intenționa să deschidă o anchetă despre promoția '70, urma așadar să-mi trimită întrebările. Care, vai, nu vor mai veni...

Înfigându-și rădăcinile în fabulosul spațiu mehedințean, prelucrând materia folclorică în chip misteric, configurând - astfel - o viziune dantescă, s-a zis, oricum, cu iz apocaliptic) și construind răbduri universuri abisale, Marius

Tupan s-a dovedit, din start, un imaginativ frenetic. Cu apetență pentru pitorescul grotesc, terifiant, prozatorul avea ochi sarcastic și, inventiv, dezvolta o onomastică bizară, plonjând în esopism și paranormal. Furișându-se sub acoperișul parabolii, alegorizând în exces, el scria cu hârmicie, sfidând adversitățile și oferind trilogii etajate, dificile, izbitor - străine de povestirea molcomă; provocatoare însă, interesate, cu deosebire, de interpretarea politică. Iată, bunăoară, *Rhizoma*, invitând, prin simbolistică, la o lectură a prezentului impregnate de jocul politic subteran (scenarii, suspiciuni, forțe oculte, trădări) în conexiune, fi-rește, cu realismul magic și haosmosul postmodern: o rețea planetară, paradisul mafiot, vânătoarea fără istov etc. Și obligând la decodificare.

Ajuns prozator de top, respingând boema stearpă, făcând singurel o revistă (săptămânală, totuși) permeabilă și competitivă, înțelegând scrisul ca fapt existențial, Marius Tupan cerceta acid, detașat, o realitate în fierbere. Față de cei preocupați strict de evenimential, gălăgioși și justițiar, prezentând voluminoase dosare de epocă, găzduind un localism pitoresc, înecat - de regulă - în sos metaforic, Tupan urca înspre general - uman. Și, astfel, își oferea șansa de a fi tradus, interesând și pe alții. Ar fi o recompensă (binemeritată) pentru cel care înțelegea scrisul ca angajare existențială. Îmi va fi mereu dor de Marius.

Moș Nicolae, o zi nefastă pentru Marius Tupan

mariana criș

Vineri, în jurul orei 9,30, primesc un telefon de la Mircea Constantinescu, care mă întreba dacă este adevărat că Marius Tupan a murit. Pentru o clipă, am rămas înmărmurită, credeam că nu aud bine. Când, cum și de ce să fi murit Marius Tupan? Am insistat, iar Mircea Constantinescu m-a rugat să mă interesez. Imediat l-am sunat pe Horia Gârbea. Într-adevăr inima lui Marius Tupan a încetat să mai bată într-o zi sfântă, de Moș Nicolae. Era pe Calea Victoriei în drum spre redacția „Lucefărului“. O revistă pe care a iubit-o și căreia i-a continuat demersul, început de Laurențiu Ulici, acela de a sprijini tânără generație de scriitori. Uneori îmi spunea autorul trilogiei *Coroana Izabelei*: „Poate cu opera mea nu voi rămâne în cultura acestei țări, dar cu ceea ce am făcut, prin revista „Lucefărul“, prin faptul că i-am publicat *Istoria de azi pe mâine* a lui Marian Popa și prin faptul că am dăruit premii, toate aceste trei fapte vor rămâne“. Nu mă gândeam, atunci când îmi spunea că va veni atât de repede ziua Marii Trezări. Și ea a venit sub aureola începerii Sărbătorilor Sfinte. Deși nu se ducea la biserică, totuși Marius Tupan era un om religios. Asta

s-a văzut în ultima sa trilogie *Batalioane invizibile*. În ultima vreme, lucra foarte mult. Când îmi cerea cronica, îmi spunea că a mai scris trei-patru povestiri, ce urmau să intre în viitorul volum, *Povestiri crude*. Abia terminase romanul *Naufragii*. „Îl las la dospit - îmi spunea. Poate în toamna viitoare public atâtea romanul, cât și volumul de povestiri. Iar, dacă îmi ajută Dumnezeu, scriu o nouă trilogie“. Iată că Dumnezeu i-a spus „Ajunge, ai scris destul“, iar îngerul l-a părăsit. Era bucuros că ultima sa trilogie *Batalioane invizibile* a fost bine primită de critică. Dar, avea un regret. Faptul că lumea literară este împărțită în atâtea „conclavuri“. Erau unii dintre confrăți care nu-i recunoșteau valoarea literară, și asta îi dădea o amărăciune. Alții, dimpotrivă, îl lăudau. Îl comparau cu Umberto Eco, cu James Joyce. Însă Marius Tupan era el însuși. Cu lumea lui, bântuită de personajele pe care le-a întâlnit în viață. „Eu nu scriu niciodată din cărți. Eu am trăit. Și atunci când scriu, trăiesc ceea ce povestesc“ - îmi spunea adeseori. O întâmplare, o privire, o vorbă de duh și-o nota imediat, pentru a o transpune, apoi, în proza sa. Despre *Batalioane invizibile* am scris. Ultimul roman l-am citit în manuscris. Fraza sa avea vigoare, personajele erau bine conturate, atmosfera era halucinantă. De multe ori, m-am întrebat ce

poate exista în mintea sa, pentru că la prima vedere părea un om destul de așezat. Adică nu avea acea „nebulă“ pe care mulți o afișează. Nu-l întâlneai la cafeneaua de la Muzeu, nu bătea restaurantele, ducea o viață de burghez, alături de soția sa, profesoara Ana Maria Tupan, pe care o admira nespuse de mult, și de fiica lor, Sorana. A fost foarte trist când fata a plecat să locuiască alături de soțul ei. „Ceva, parcă, s-a rupt din mine. Eram obișnuit s-o văd în fiecare dimineață, să-i fac ceaiul. Acum a plecat“ - mi-a spus, după nunta fetei. Marius Tupan avea darul prieteniei. Era un om cinstit, cum rar poți întâlni astăzi. Avea un cult pentru Laurențiu Ulici. Era veșnic preocupat de opera sa. Avea program de lucru. Viața sa se desfășura între masa de scris de acasă și redacția „Lucefărului“. Mulți tineri scriitori de astăzi, nu numai din București, dar și din țară îi datorează debutul într-o revistă literară. Acest fapt îl învățase de la Laurențiu Ulici: să nu faci deosebire între literatura scrisă la București și cea din țară. Și a reușit. A reușit și în literatură. Sorții au fost de partea sa, chiar dacă, în anii comunismului nu era agreat. Ne-a lăsat două trilogii - *Coroana Izabelei* și *Batalioane invizibile* -, o carte foarte bună de proză scurtă, *Vămile depresiei*, romanul *Rătăcirea Domnului*, două cărți de teatru, sute de articole de publicistică, o carte de interviuri cu Marian Popa, *Avocatul diavolului*, și romanul și prozele ce își așteaptă acum cuminți lumina tiparului. Autorul lor a primit lumina cerească, despre care a scris de atâtea ori.

Dumnezeu să-l aibă în pază!

Sunt momente în viață când stupefacția te împiedică să reacționezi normal. Incredibilul ne face să avem reacții imprevizibile. Încă nu realizez că Marius Tupan, scriitorul, animatorul, redactorul, directorul - deși nu-i plăcea niciodată să-i spui așa, căci dumnezeul se considera, în primul rând un scriitor -, nu mai este, că nu va mai putea fi găsit nici la numerele de telefon știute, nici la adresa cunoscută, nici la redacția revistei „Lucefărul“, cu care în ultimii ani se identifica.

„Lucefărul“ era, de fapt, Marius Tupan. În perimetrul redacției era peste tot. Un om energic și inimos, dăruit literaturii, deschis tuturor celor care credeau că au ceva de spus cu talent... Te primea întotdeauna vesel și afabil. Pe cei tineri și chiar pe cei mai puțin tineri îi dezmiarda cu apelativul *copilu'*. Te simțai atunci integrat în familia „Lucefărul“ și așteptai să începi și tu să strălucești... Simțai

Lamento de marea trecere

ana dobre

că ai un loc în inima lui generoasă. Iar acum această inimă, pe neașteptate, a refuzat să mai bată pentru Marius Tupan, pentru cei care îl iubeau și îl prețuiau, pentru personajele lui pe care le anima cu tot ce-i aparținea.

Când îți vorbea de literatura lui, de proiectele de viitor, căci avea nenumărate, se transfigura. Trăia pentru aceasta. Avea un nou proiect. Se lăuda că are inspirație, că scrie cu spor, că este invadat de personajele care voiau un drept la ficțiune... Era atât de mulțumit de sine când spunea toate acestea... Care o fi fost ultima pagină a acestui roman la care spunea că lucrează?

Din entuziasmul lui trăia revista pe care a condus-o atâtea ani, din generozitatea lui se

înfiripa o prietenie, se ivea un sfat, o încurajare. Te susținea și-ți transmitea entuziasmul lui. Nu m-am gândit niciodată că într-o zi, fie cât de îndepărtată, Marius Tupan nu va mai putea fi găsit acolo.

Acum imaginea lui se strânge în cochilia amintirii pentru ca un descântec să-l determine să iasă din nou la lumină. Va fi întotdeauna însă în lumina amintirii înrouate.

În marea trecere, drum de lumină, Marius Tupan!

(urmare din pagina 13)

ele, cum se întâmplase la începuturile lumii. Hotărârea lui nu părea deloc înțeleaptă. Guvernatorul îi da o șansă, el o refuza cu responsabilitate. Era aproape sigur că, odată cu retragerea lui Terry, multe urmau să se modifice aici. I se vor retrage apa, lumina, merindele și zadarnic va încerca să ceară ajutor cuiva, nimeni nu-i va mai veni în întâmpinare, în afara fiarelor, iritate că li se împuținează habitatul. Profitând de faptul că guvernatorul întârzia decolarea, Plagamat găsi că era timpul să se predea necondiționat, orice s-ar fi întâmplat de-acum încolo.

Târziu, văzu animale mici și mari, ierbivore și carnivore, alergând năucite într-o parte și-n alta, temătoare că elicele le pot reteza capetele și vintrele. Observă zebre și antilope, gazele și impale, vulpi și dihoari, leopardzi și lei, hipopotami și rinoceri. Guvernatorul îi turna în direcțiile dorite, îi împinse de la spate, le tăie calea, demonstrând pasagerilor că până și sălbăticiunile se aflau sub comanda lui. La un moment dat, fixă arma la ochi și țintii un leu. După numai câteva clipe, fiara căzu la pământ, exact acolo unde ateriză și elicopterul.

- Poți să joci tontoroii pe burta lui! îl asigură guvernatorul.

Grația îl ajută pe Plagamat să iasă din elicopter.
- Trebuie să pipăi și tu regele animalelor. Mai repede, până nu se trezește, fiindcă teafăr te poate sfâșia. Are doar o moarte aparentă: să-i zicem un fel de catalepsie!

Enciclopedistul ambulat se înfurie.
- Te pasionează?!

- Oricine o poate simți pe pielea lui, atunci când Cupidon își aruncă săgeata! se gândi Grația în întâmplarea ei din apropierea lui Rozeta. Trebuie să te ferești, dacă știi că ți-o poate provoca vreunul.

Plagamat își aduse aminte de Dan Dembinschi, specializat în adormiri, fără să apeleze la somnifere sau alte arsenale asemănătoare. Se gândea la hipnotizator și templul lui se arăta în apropiere. Nu între blocuri, străjuit de pietre și mușchi, ci între copacii înalți. Privirile enciclopedistului ambulat întârziară într-acolo, dar Grația îl trase de mâncă și-l avertiză.

- Dacă ne pierdem timpul lângă fiară, s-ar putea să se revanșeze. Nici măcar ea nu ezită să-și plătească datoriile, atunci când se va trezi.

Evenimentele, atât de numeroase în câteva zile, îl anesteziaseră și nu mai putea reacționa ca altădată, la primii stimuli. Acum, cu atât mai puțin, când încă nu știa ce-au de gând cu el și încotro vor să-l îndrepte, de vreme ce ocupantul craterului din Șipote fusese mutat aici, parcă numai pentru a-i plăti lui datoriile. Îngrijorată de starea lui Plagamat, Grația îl trase de braț.

- Urmește-te odată! Ori vrei să...
- Aștept ce-mi e sortit. Fă-mă mamă cu noroc și măcar m-aruncă-n foc!

Ca și cum cuvintele lui aveau puteri miraculoase, fiara se ridică în picioare și se scutură de parcă avea mii de paraziti în blană. Nu spre enciclopedistul ambulat se îndreptă, ci în sens invers, lăsându-i pe Grația și Terry lipiți de trunchiul unui arbore. Cu privirea aburită, Plagamat realiză că leul era turmentat asemenea lui, nemaiavând trufia de altădată. Semăna într-un anume fel cu a lui Rozeta.

Căruia i se inoculase în vremea când admira darul căpătat de la Antoaneta. Citea basmul o dată, de două ori, de trei ori și tot nu-i venea să creadă că multe fapte și personaje ale acestuia se asemănau izbitor cu persoanele cunoscute pe plaiurile natale. O sărăntoacă de la marginea satului, trăgând țigară din țigară, de scoate fumuri pe nas și flăcări pe gură, mai ales când se dăda la ocară și clevețiri, părea a fi un fel de Gheonoia, jucând rolul justițiarului perfect, de-i amuza până și pe nepoții ei, care o luau în râs, înghionții de alții. În persoana mătușii sale, avidă de bani și bucate, precupeată și zarzavagioaică, neîndurătoare cu rudele, care, cică, ar fi ruinat-o, vrăjmașă declarată a bătrânului Rozeta, tatăl lui Miru, căruia-i dorea moare grabnică și pustiu în ogradă, deși el, în tinerete, o duse pe la doctori, s-o vindece de cap, căci acolo avea ea hibe, ameteți și tulburări de vedere, identifica Scorpiu, tot ce era mai rău în comunitatea lor, intrată deseori în volburi când își dădea poalele peste cap și înșira dracii printre semeni. Dar nu numai oamenii voiau să-i facă de petrecanie, ci și Domnul care o pricopsise cu copii deșelați, în mare dușmănie cu cartea, dar și animalele pitice și bolnăvicioase, mierlind-o înainte de vreme, iar vacile, intrate în lanurile de lucernă, se umflau cu crăpau, ca și cum asta era vama ce trebuia să-o dea pentru atâtea necazuri pricinuite oamenilor. Calul răpciugos putea fi, de fapt, o iapă, a lui Moș Dârloagă, care aștepta de mult să fie călărită, pentru a-și duce voinicii în târâmurii ascunse, dincolo de coama pădurii. Miru se gândea la iepurele strecurat în Valea Plângerii, ca și la eventuala sa rătăcire, căci trăia cu toate simțurile basmul, atât de asemănător cu întâmplările din Tămna, încât credea că au fost extrase de aici și potrivite în povești, dar și atât de schimbate pentru a-și îndemna semenii să viețuiască după faptele înglobate în faimoasa scriere. O lume tainică și miraculoasă viața în jurul lui, gata să se amestece până la confuzie în cea reală, de nu se va mai deosebi una de alta. Apoi, nimeni nu l-ar fi putut contrazice că și el era însuși asemănător cu ale fiului de împărat. Pe când prințul refuza să iasă din

pântecele mamei, până nu i se făgăduia ceva, el era promis doar încrețitului, grație tatălui său epuizat, așteptând cu calm moartea, după ce avusese o viață atât de trepidantă: combatant pe front, linia întâia, rănit într-o ciocnire feroviară, scăpat ca prin minune dintr-o încăierare, în care majoritatea marșailor muriseră, vânat de un patron, crezându-l capul răutăților într-o grevă, amenințat de o boală necruțătoare, învinsă inițial pentru a face loc alteia, înșelat în dragoste, păcălit de ibovnice. Norocul sau nenorocul lui Rozeta - nu i se spusese încă -, venea tocmai de la Gheonoia, care dorea ca familia Rozestilor să fie apăsată de griji și nevoi, astfel că, la plângerile de grețuri ale însărcinatei, sărăntoaca găsea explicații în mâncărurile grase și în nesomnuri, în schimbarea de vreme și-n clocotul pământului, acolo mai intens decât oriunde. Auzise și ea câte ceva, pe când în Tămna băntuiau străinii, însoții de mașini și aparate, dar nu știa cum să tălmăcească datele, mereu încurcate în capul ei. Multe zvonuri se aruncau, dar nu mai erau luate în seamă de la o vreme, căci, după atâtea comenzi și jocuri, deasupra tuturor se impunea o genetică.

Antoaneta.

Purtătoarea atâtor chipuri și îndeletniciri, nu era doar furnizorul lui de cărți și povești, ci și uncheașul care depista bolile și le alunga din ținut, sanitarul doldora de alifii și buline, sfătătorul fetelor și al femeilor, protectorul dragostei, căci nu părea să existe un domeniu care să nu-i fie familiar. Daruri și sfaturi avea pentru oricine, de se minunau oamenii câte purta în cap și câtă energie cheltuia cu fiecare, fără să ceară ceva la schimb. Se observa însă de la o poștă că slăbiciunea ei rămânea Miru. Izolat și ocultat de semenii lui, temători că se vor contamina de la o boală rară, transmisă de la tatăl lui, băiatul îi intrase la suflet. Care erau motivele reale, nimeni n-ar fi putut răspunde. Spre disperarea prichindeilor, Antoaneta mușca din același măr cu el, bea apă din același ulcior și se înfrătea la *Însurâjit*, dar și la alte sărbători, întârziind în respirația lui. Le demonstra tuturor că ea nu se teme de acela care părea a avea moartea la purtător. În acele momente de tandrețe, sportite în vreme ce urca în vârstă, Miru își dorea o lunetă, să o ofere și altora, pentru a o studia pe Antoaneta, căci numai așa îi puteau afla realele ei însușiri și dimensiuni, dar se gândea și la un alt fel de instrument, să o deosebească de restul femeilor din lume, că nu merita să stea în apropierea protectoarei sale, asupra căreia alții își aruncau priviri și vorbe răutăcioase.

Într-o bună zi, relua povestea de la capăt. Niciodată nu părea să-l plictisească. Acum simțea că nu-i pricepe toate tainele, de aceea căuta compania Antoanetei. Era însă de negăsit. Fu ispitit s-o caute în Poiana Călugărețelor, unde se ascundeau multe jigăni și duhuri rele se răzgândi, cercetă împrejurimile și, într-un târziu, o află într-un ochi al lăstărișului. Despuia, cu ochii într-o continuă mișcare, măriți, se rostogolea pe un pat de frunze. Parcă o apucase strechea. Hotărât lucru, trebuia să-i sară în ajutor, fără nici o întârziere. Asemănătoare cu o eroină din *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*, devenise ostatica unor indivizi întârtați. De fapt, Miru zări doar unul, pândind-o din apropiere. Îl recunoscu: fiul unui criminal, era el însuși un botăș fără de pereche, ținând-o în surghiun, ordonându-i de la distanță mișcările, deplasările, rostogolirile. Era pentru prima oară când băiatul descoperise goliciunea unei femei, nu a uneia oarecare, ci a aceleia care-l ocrotea în atâtea rânduri. În condiția asta, Antoaneta întrecea în frumusețe toate zânele și eroinele cunoscute de el în cărți. Inițial, vru să alerge spre ea și s-o acopere, dar privirile ucigăse ale cutătarului îi interzisera orice înaintare. Târziu, când avea să-și reamintească scena, realiza că și altceva îl oprise: sânii mari, strânși parcă într-o plasă invizibilă, coapsele dezvoltate, triumghiul acela țepos, despre care vorbise mereu băieții mai mari decât el. Nu observa ce ascunde dar, din auzite, el știa ce anume.

Vremurile și imaginile se izbeau și se amestecau ca niște batalioane iritate. Le temperau paginile basmului, de fiecare dată, mai electrizante la lectură. Cuvintele îl îndreptau mereu spre Valea Plângerii. Momentele de reversibilitate își urmau traseele dinainte stabilite. Atracțiile instinctuale veneau dinspre trupul ei. Ajunsese făclia copilăriei lui. Aa, a adolescenței. Ce era scris urma să se împlinească. La cinsprezece ani, vârsta plecării fiului de împărat în lume, Miru era împins de la spate de un straniu dor de duca, astfel că părăsea satul în amurg, la vremea când se îngăna ziua cu noaptea. În dreptul lăstarilor de salcâm, acolo unde nu se auzea țipenie de om, coborând ca o vedenie, apărea în calea lui făptura Antoanetei. Aceea care îl vizita în vise ca și în veghe, după ce-i văzuse goliciunea în pădure. Acum îi zâmbea, imediat ce-i prinse palmele în mâinile ei tremurătoare. Mai mult, vorbea.

Te-ai născut în aceeași zi în care eu îmi puneam pirostriile pe cap, în bisericuța, faimoasă pentru picturile ei executate direct pe bărne. Când arunca primul țipăt în lume, pentru a cupta pentru totdeauna în plămâni aerul finutului, în pântecele mele se simțeau primele izbături. Era clar că te purtasem și eu în pântece, fără să-mi dau seama multă vreme.

În vreme ce sta să plângă, îl trăgea după ea pe Miru în tufiș, își arunca unul după altul obiectele intime. Sub razele astrului nocturn, trupul ei avea scilipiri diamantine, mult mai captivante decât acelea umbrite de prezența pădurii. Ca orice pui de fiară, care simte mirosul sângelui prin apropiere, Miru nu știa încă ritualul pe care-l aștepta

și ea. Să tăbare deodată, sau să se lase condus de instinctele ei. Un gând îl trezea tocmai atunci din hipnoză se aflau în ziua de 18 aprilie, aceeași în care se născuse el și se cununase ea. Ca în clipa unei pretimpurii morții scenele adolescenței sale îi cotopeau memoria. Îi era greu să le separe și să le tălmăcească. Ceea ce-și dorea toată copilăria i se oferea de-a gata acum, iar el nu era în stare să profite. Întârzia. Motiv pentru Antoaneta să-l inițieze. Fiecare mângâiere a ei era o lunecare misterioasă spre o lume necunoscută, în care urma să pătrundă pentru prima oară. Avea răbdare și înțelegere femeia. Nu-i da nici o clipă senzația că l-ar fi așteptat de mult. Părea să înfăptuiască ceea ce trebuia să se întâmple. Și să se desăvârșească. În vreme ce Miru reușea să se strecoare în tufărișul ei, aurit parcă de razele lunii, în lăstarii de salcâm băteau aripile unei vietăți, cu puțin mai întunecate decât semintunericul nopții. Zgomotele, la început mai încete, sporiră apoi și-i asurziră urechile. Trupul lui se deplasa în sus, în jos, în dreapta, în stânga, bine condus de mișcările femeii. Numai ea știa cum să desăvârșească lucrarea.

După acea noapte, debutau urzelile și sincopelile în viața amozilor. În vreme ce Miru urca vertiginos, câștigând redutele, una după alta, Antoaneta se degrada treptat, căci boala necruțătoare a zonei, pe care o păstra în sânge și Miru, avea s-o trimită în lumea celor drepti exact peste nouă ani, la aceeași dată, 18 aprilie, încă un semn că erau dependenți unul de altul. Coincidențele și corespondențele nu mai puteau fi ignorate. Cu cât Miru Rozeta încerca să se despartă de ele, cu atât acestea îl vizitau mai des. Vizionarul reușea deseori să se retragă în trecut, de parcă s-ar fi declanșat Mare Implozie. Bing Crunch-ul, iar el era avid să se întâlnească cu splendoarea lumii pe care o traversase. Să treci pe Terra, dinspre moarte înspre naștere, să cunoști o viață ce te îndreaptă spre embrion, nu spre degradarea țesuturilor. Iată ce și-ar dori orice pelerin pe pământul care nu și-a epuizat toate surprizele. Dar lui, ca și altora, îi rămăneau amintirile memorabile, visele. Ele jucau un rol hotărâtor în existența sa. Îl avertizau de fapte ce urmau să se petreacă, prin câteva coduri, pe care le descifra de unul singur, de parcă în el timpul acționa cu vioiciune, avansând grabit, altfel decât în semenii săi. Retras, bănuia evenimentele pe care urma să le parcurgă căci fiecare întâmplare, fiecare mișcare erau dinainte programată. Ca atâția alții, Rozeta urma doar să o îplinească și să i se supună. I se părea că această lume era sticla multifuncțională, între divinitate și oameni, prin care numai cei hărăziți puteau pătrunde pentru a-și plăti datoriile față de Atotstăpânitor. Sărăcii cu duhul nu aveau cum să știe asta, de vreme ce avertismentele îi lăsuau imposibili. Cu toate convingerile sale, se temea să facă profeții sau să vorbească de mesaje astrale, când, deocamdată, baștina sa rămânea încă centrul lumii și al universului în același timp. O purta cu sine doar prin prezența aerului tămnean, rămas în plămâni, cu prin repetate chemări, venite dinspre acel loc. Acolo se simțea ca nicăieri, adică înviorat și întremat. Era de-a-judecă să miroase ierburile și pământul reavăn, perimetrul în care făcuse prima dată dragoste, ca să se simtă aproape de ce care fusese cândva. Nu ezita să ia cu sine crengule de vâșe pale de ferigă, frunze de fag, flori de romaniță și de pădurel, muguri de soc, nu doar pentru a-și îmbogăți zestrea familială, ci și pentru a le folosi ca leacuri în momentele dramatice. Știa doar că flora care ți-a vegheat nașterea și înălțarea e secretul multor tătăduiri, de care savanții a trebui să țină seama. El, spre deosebire de alții, mai posedă ceva, care avea să-l avantajeze toată viața. Un nume unu pe pământ, stimulente pentru evoluțiile sale. Tămna însemna, într-o străveche limbă, șuvoiul și întunericul de cuvinte, pe care trebuia să le înobileze, pentru a le întregi faima. Vizionarul din el de descoperise mieirea în timpul studiilor. De pe atunci înțelegea că e damnat să învingă oricâte piedici i s-ar pune în cale. Nu se mai îndoia că și ele se aflau în programul vieții lui, pentru a-și derut inamicii și a-l fortifica pe el. În astfel de circumstanțe ști că nu va fi vreodată îngenuncheat de evenimente. Even-tual, doar atunci când dorea Domnul. Cu această credință întărită și de energiile colecției florale, știa că va păcăli asteroidul, ademenindu-l să aterizeze acolo unde-i pregăte el locul. Mai toate semnele îl avertizau că va fi un învingător, sporindu-i încrederea în sine. Nu numai ea însă devenea partul vieții sale. I se alăturau discreția și tăcerea. Până și ele păreau să fie întreținute de Marele Creator.

Meditând la rosturile lumii, Rozeta se convingea înc-o dată că aceasta poate fi salvată atunci când intră în armonie religia, creația și știința, un triptic de care trebuia să țină cont toți înțelepții lumii, dacă vor să biruiască. Fructul oprit al Edenului se asemăna izbitor cu Valea Plângerii. Cu cât existau mai multe piedici în calea protagoniștilor, cu atât izbândă lor era mai mare. Făgăduiala împăratului făcută fiului său valora mai mult decât toate comorile lumii. Fantezia vindecă multe boli. Fericirea trebuie apărată de primejdii. Dorința e mai puternică decât fericirea, nostalgia, decât răsăful. Drumul reînțocării se poate schimba.

Se simțea încă dependent de cel mai amețitor basm din câte cunoscuse vreodată. Sau existența sa se ilustrase aidoma cu urzeala lui. De-aici încoace embrionul determină simpaticele. Faptele erau mărturiile, farul ce-l orienta pe mare, colacul de salvare în timpul naufragiului steaua ce-l călăuzea în întuneric, izvorul însuși al legilor sale, dar, înainte de toate, tulpina pe care se altoise destinul său.

Luceafărul poate ucide

valeria manta-tăicuțu

Scriitorul Marius Tupan s-a retras din fața vitrinei cu păsări împăiate. L-a ajuns din urmă întinericul acela care ne pândeste pe toți, adulmecându-ne urmele prin lume. Pe directorul „Luceafărului” întinericul acela l-a găsit într-o zi de Moș Nicolae, când oamenii își fac daruri și se gândesc la sărbătorile de iarnă. Lui nu i s-a mai dat nimic: i s-a luat tot, în timp ce se îndrepta spre revista pe care o iubea așa cum își iubea familia și cărțile.

A fost un scriitor incomod pentru mulți (*când detabuizezi, deranjezi*), împătimit și uneori arțagos. Se aprindea iute și lovea fără cruțare, chiar și în propriul său braț, dacă nu-l mai asculta, așa că, din când în când, în jurul lui se desena un cerc magic al tăcerii, din care el, cel dintâi, nu mai putea ieși. Nu-i lipsea vocația prieteniei, ci capacitatea de a se deschide față de ceilalți, care rareori înțelegeau că au de-a face cu un inadaptat la vremuri, trăitor într-un spațiu secret, fabulos, într-o Ursă Mică numai a lui, greu de armonizat cu zarva marelui oraș în care s-a fost strămutat; a învățat, ce-i drept, obiceiurile citadine, dar sub ele se aflau altele, greu de răsucit sub vreme, și care răbufneau, amintindu-i cât de apropiate sunt tărâmurile vieții și ale morții și câtă încordare, pândă și vanitate inutilă marchează trecerea noastră dintr-un tărâm într-altul.

Ceea ce pe mulți îi deranja la directorul „Lu-

ceafărului” era cruzimea în tălmăcirea semnelor vremii și în descoperirea vectorului existențial. Parabolele și utopiile cu iz politic, pentru care nu o dată a fost criticat, aveau ca scop demontarea mecanismelor puterii și denunțarea tuturor formelor de manipulare. Știa că oricine te joacă ușor atunci când îți trădezi slăbiciunile, așa că-și confecționase un fel de armură care să-l ferească de auzenii, vedenii și mirosenii și, crezându-se apărut, pornise să obțină marele pot la bursa de iluzii, cum îi spune Magda Ursache literaturii, să prindă și să domesticească, pentru sine și pentru alții, „cuvintele care se desprindeau de toate, singure, pasagere, ca niște obsesii ce hălăduiau la întâmplare prin univers”.

Printre atâția opozanți de iarmaroc, a avut curajul să fie consecvent cu sine însuși, să strige până la capăt, ca un personaj din **Coroana Izabelei**, că „el e în opoziție și că așa va închide ochii, fără să se alăture vreunei puteri, oricât de democrată și de liberală ar fi”. I s-a reproșat că a primit, din mâna unuia dintre președinții noștri de tranziție, un premiu valoros: îl merita, și, de altfel, considera că-l primește din partea unei instituții a statului, nicidecum din partea unei persoane compromise politic.

Nu s-a recunoscut niciodată învins, fiindcă aștepta mereu un moment prielnic în care să se pună în valoare: era luptător, nu negustor și nici politician. Înainte de a ajunge să se odihnească în pace, a fost trădat, cum li se întâmplă de obicei scriitorilor incomozi, l-au dezamăgit mulți prieteni și l-au rănit mulți dușmani. Își găsea, în

mod miraculos, până când nu a mai fost chip, noi rezerve de generozitate și puterea să meargă mai departe. S-a zbatut pentru „Luceafărul”, s-a umilit chiar, bătând la uși mari pentru subvenții mici, fără de care revista n-ar fi putut supraviețui. A continuat cu demnitate linia propusă de Laurențiu Ulici, căruia îi va da în curând, la întâlnirea veșnică, seamă pentru tot ce-a făcut în răstimpul cât au fost despărțiți. În această revistă au fost publicați, fără parti-pris-uri, scriitori din „centru” și din „margină”, „greii” și debutanții, Marius Tupan rareori greșind în judecățile de valoare asupra literaturii române de azi.

A denunțat, poate cu prea multă patimă, în „Acolade”, zborul bezmetic al păsărilor de pradă și vitregia vremurilor obosite prin care trecem. Se retrăgea în imaginar atunci când realul părea să-l sufoce și încerca să realizeze, acolo, o viziune de ansamblu asupra sistemelor politice, într-un demers aproape orwellian, bazat pe experiențe asemănătoare. Ca și Orwell, Marius Tupan a denunțat formele de nedreptate, cruzimea și crimele săvârșite în numele unor adevăruri mai presus de om, s-a împotrivit abstracțiunilor puse în practică și controlului exercitat asupra minții și trupului în numele utopiei întrupate și a perversiunilor de care este capabilă orice clasă politică aflată la putere.

Poate că s-a vrut un străjer adevărat la lumea aceasta confuză și dezamățată. În mod sigur, a avut de transmis, prin scrisul său, un mesaj: toate cărțile au ca miză condiția umană din perspectivă escatologică: prin faptele sale, omul își pregătește în mod nechibzuit sfârșitul, antrenând, în această cădere lipsită de glorie, întregul univers. Citite de acum încolo, cum se întâmplă de obicei pe la noi, poate că romanele lui Marius Tupan își vor dezvălui nu numai forța epică, ci și intenția cu care au fost scrise. Măcar atât îi datorăm.

Cum e posibil să se prăbușească din senin un munte? Cum e posibil ca o asemenea energie creatoare să se stingă subit, absorbită în hăul neantului, fără ca nemiloasa grozăvie să fi fost anticipată într-un fel? Cum e posibil ca această tragedie de o cruzime extremă să intre din nou sub incidența incompetenței profesionale a unor medici? Totuși, suntem în secolul 21!

Dar întrebările acestea nu-și mai au rostul. Marius Tupan nu mai este...

Ca într-o poveste despre viață, era un munte de om. Impozant și delicat în același timp, frumos la chip, athletic la trup, cu o privire ageră, cu voce plăcută, catifelată, curtenitoare. Așa l-am cunoscut la serbările *Steii* clujene, după ce îi citisem *Coroana Izabelei* și câteva piese de teatru. Apoi au urmat celelalte scrieri, culminând cu *Batalioane invizibile*. S-a arătat interesat să publice în *Luceafărul* poezi și prozatori ardeleni de valoare, precum și referințe critice despre aceștia. Periodic, m-am lăsat și eu antrenat în această activitate. Au fost publicați Adrian Popescu, Constantin Cubleşan, Aurel Rău, Marcel Mureșeanu, Mircea Ioan Casimcea, desigur, printre mulți alții. Voia să oglindească,

Prietenul ardelenilor

adrian Țion

responsabil și obiectiv, fenomenul literar românesc actual din diverse zone geografice în revista pe care o conducea din 2000. Obiectivul primordial era să mențină impactul național al revistei, deși numai el știa cu câte eforturi și sacrificii. Mulți se întrebau cum de mai reușea să scoată revista în condiții atât de vitrege. A reușit. A perseverat. A lansat anchete literare furtunoase, care n-au rămas fără ecou. A scris enorm, construindu-și cu rafinament fraza, stilizând-o mereu, revenind asupra cărților publicate de la o ediție la alta.

În ultimul timp lucra la un roman din care nu voia să publice nimic, dorind să fie o surpriză totală. În paralel își făcea mâna cu proze scurte. I-am cerut o proză scurtă pentru o revistă de cultură din Turda, *TUR d'ART*. Neavând idei preconcepte despre ceea ce numim provincie literară, mi-a expediat prin e-mail proza intitulată *Parizianca*, dar sistemul folosit de computer nu era compatibil cu al meu și până să găsesc pe

cineva să-mi descarce cu diacritice textul, numărul doi al revistei turbene se încheiase. Celălalt urma să apară numai în martie. L-am sunat cu trei zile înainte de ziua fatală, rugându-l să nu se supere pentru incident și încercând să obțin acceptul pentru publicarea prozei în *Tribuna*. Mi-a spus relaxat că nici vorbă să se supere, dar că nu se grăbește s-o publice în *Tribuna* deoarece vrea s-o mai șlefuiască. Acum totul devine istorie literară...

Citesc ultimul lui editorial din *Luceafărul*, intitulat *Slugă la mulți stăpâni*. În aceste articole verbul său devenea mușcător, impetuos, necruțător, sarcastic. Nu, Marius Tupan rămâne în mărșă câștigată prin scris, departe de găști gălăgioase și gloate scriitoricești aranjate pe sprâncenă. El n-a făcut sluj la nimeni.

În memoria celui care a fost Marius Tupan

adrian g. romila

Vestea morții directorului revistei „Luceafărul” m-a luat pe nepregătite. Aproape că nu mi-a venit să cred, pentru că îl știam mereu acolo, în redacție, disponibil și activ. Cum să moară Marius Tupan?

Vorbeam adesea, la telefon, în legătură cu teme cronice mele viitoare și-i citeam constant „acoladele”. Mărturisesc că nu m-au pasionat prozele sale, dintr-o rezervă principială față de trilogii romanesti și, în general, față de

construcții prozastice gigantice. Asta nu înseamnă că ele n-ar fi valabile estetic, e doar o problemă de gust. E apreciable, totuși, efortul riscant de a scrie și de a publica asemenea macroproiecte literare, într-o epocă în care literatura se întoarce către esențializare, către povestea percutantă. Așa cum apreciable a fost capacitatea lui Marius Tupan de a scoate ani de-a rândul (aproape exclusiv cu mijloace financiare extrabugetare) un săptămânal care să marcheze, prin texte și colaboratori, o bornă între celelalte publicații literare de pe piață. L-am întâlnit în carne și oase o singură dată, la Casa Vernescu, în

2005, când am luat premiul revistei pe care a condus-o, și mi-a făcut aceeași impresie ca și vocea de la celălalt capăt al firului: un intelectual locvace, plin de viață, gata să-și realizeze toate planurile, indiferent de dimensiune. Bun conviv, alunga imediat eventuala timiditate a tinerilor din jur prin energia sa molipsitoare. S-a ocupat, de altfel, mereu de tineri, lansându-i și lăsându-i să se exprime liber. Unii critici importanți de azi îi datorează primele antrenamente de condei. Era vocația lui (moștenită, probabil, de la regretatul Laurențiu Ulici) să se înconjoare de tineri scriitori pe care miza, deprovincializând talente și voci și acordându-le o încredere nelimitată.

Pierderea scriitorului și gazetarului Marius Tupan e regretabilă. Ca orice creator consacrat, va rămâne în memoria tuturor celor care l-au cunoscut și l-au citit. Dumnezeu să-l odihnească!

Recviem

corina bura

Apropierea cadenței finale a anului 2007, precedată de sărbătoarea Crăciunului, mă îndemna să scriu despre prima secvență a misterioaselor *Sei solo*, o Sonată și o Partită, care purta semnătura Nativității și pe care muzicologii specializați în decriptările bachiene au supranumit-o **Der verschlüsselte Lobgesang** (Încifratul, antec de laudă) - idee legată și de celebrul **Teatoriu de Crăciun** aflat pe afișele Rașului. Întreaga construcție poartă prin intermediul sunetelor un text în text: „*Gloria in excelsis Deo*“ pe un mare arc al unui **Sanctus** triumfător. Trecerea în altă dimensiune a scriitorului **Marius Tupan**, care a lăzduit cu atâta generozitate consemnarea unor evenimente din lumea Sunetului, a produs un alt spre a doua secvență a aceluiași opus unde se regăsește celebra **Ciaccona în re minor**, cu subtitlul „*Tanz oder Tombeau?*“ (Dans sau Mormânt? - cu sens aluziv de Epitaf). Referindu-se la al doilea mare moment al creștătății, Paștele, Patima și Învierea Domnului, **Bach** spune densa țesătură a vocilor unui coral unificator - cantus firmus - „**Christ lag in Todesbanden**“ (Iisus zace în giulgiu), dar multe subsecvențe le întâlnim și în „**Johannes**

Passion“ care este atașată aceleiași comemorări. Solemnitatea momentului creează spațiu pentru un recviem și paginile lui **Verdi, Fauré, Ligeti** chiar, sunt bine cunoscute. Recenta „**Pomenire - Un recviem românesc**“, lucrare a compozitorului **Ștefan Niculescu** pare a alege potrivită deoarece asimilează organic stiluri și procedee pe care le rafinează „*într-o construcție atemporală edificată pe principiile imuabile ale sacralității*“ (D. Petecel). Cum nu sunt o adeptă a „**Plângerilor**“ am renunțat **chiar și la tulburătorul Recviem de Mozart**, scris, deloc întâmplător, în tonalitatea Ciaccinei, pe „re“, un centru al modului dorian, care, deși este de esență minoră, are în alcătuire o sextă mare (majoră, expansivă) care induce sentimentul speranței. M-am reîntors așadar la marele Cantor, care aduce în finalul Partitei sunurile altor chorale dătătoare de încredere în jertfa salvatoare a Mântuitorului și a Învierii: „*In meines Herzens Grunde/ Dein Nam' und*

Kreutz allein!.../ Darauf kann ich fröhlich sein/ Dem Höchsten sei Lob, Ehre und Preis“. În final am optat pentru „**Recviemul german**“, scris de Brahms, care, alături de alte creații vocal-simfonice elaborate în aceeași perioadă, absoarbe întreaga sa energie creatoare. Concepția este cu totul deosebită, străbătută de o profundă compasiune pentru cel care suferă și așteaptă bunătatea și îndurarea divină. Textele alese din NT devin purtătoare de speranță, în timp ce înfricoșătorul **Dies Irae** este înlocuit cu versete în care Brahms reiterează așteptarea Resurrecției finale. Modul minor tradițional este înlocuit cu structuri majore; iar episoadele care reclamă opusul, se termină cu o cadență luminoasă, simbol al unei viziuni calme în fața morții. Asemenea primilor creștini gravăm epitaful „**Ne revedem la Înviere**“.

Cuvânt de regret la moartea scriitorului Marius Tupan

marcel frandes

Marius era un om curajos în tot ce trăia și făcea. Și-a iubit atât de mult familia. Își stima soția, pe Mariana. Demult, a venit cu fetița lui dragă, Corana, la Liceul de Muzică, ca să-i pun vioara în mână. I-a condus apoi pașii fără asprime.

S-a bucurat când o auzea cântând. Peste ani, când a devenit profesoară, era mândru de ea. Și-i asculta adesea vocea de reporter la Radio România Cultural.

Acum vreo 16 ani am trăit o întâmplare stranie. Invitat fiind la casa socrilor săi din Sărulești, Marius a dispărut la un moment dat dintre noi. I-am perceput realmente lipsa din timp și spațiu. Am aflat apoi misterul. Se

desprinsese de toți ai casei, urcând în podul izolat, ca să scrie în liniște pagini de roman. A revenit spre prânz. La masa așternută sub umbrarul viței-de-vie, ne-a spus povești despre locul său natal. Ne-am liniștit c-a revenit.

Acum, după ani, aflând că ne-a părăsit, tot într-o dimineață, i-am perceput plecarea din lumea noastră zbuciumată, cu totul altfel. Cu sentimentul vinovăției mele de a nu-l fi căutat în dimineața aceea ultimă, de a nu-i fi perceput desprinderea totală de toți cei dragi lui. Poate că Marius n-a mai dorit să se întoarcă să ne spună povești cu haz, din satul său natal.

Dumnezeu să-l ierte!

„Luceafărul“ în doliu

gheorghe barbă

În acest sumbru decembrie, cu cerul apăsător și plumburiu, a plecat de lângă noi scriitorul Marius Tupan, părăsind „cercul strâm“ al lumii în care sălășluim. El, prin hărăzita-i pană, a transfigurat-o atât de expresiv în trilogia **Bătăioane invizibile**, dar și în alte creații, precum **Coroana Isabellei, Rătăcirea Domnului**, opere ce l-au impus printre autorii cunoscuți ai universului literar actual. Năprasnicul și neașteptatul deznodământ l-a surprins în plin descătușare a spiritului său creator. Pregătise pentru tipar un volum de povestiri și un nou roman. Avea încă multe de spus, însă necruțabarea soartă a dispus pretimpuriu plecarea lui pre cele veșnice. Iar această plecare în neantul ternității este întotdeauna sfâșietor de dur-oasă și imprevizibilă, dar certă și implacabilă, mai devreme sau mai târziu, pentru fiecare dintre noi.

Marius Tupan a fost un om de caracter și de o rară generozitate și noblețe sufletească, un

împătimit al scrisului, fiind în același timp un pasionat descoperitor și promotor al tinerelor talente, punându-le la dispoziție cu larghețe paginile „Luceafărului“, unde nu puțini, din mai toate regiunile țării, au debutat în această prestigioasă publicație, pe care a condus-o de peste un deceniu cu toată dăruirea și iscusința profesională. El a știut să atragă drept colaboratori mânuitori de condeie ilustre din toate generațiile, reușind, în condițiile financiare dificile, să asigure permanența apariției și continuitatea strălucitei tradiții ale acestei reviste. Sentimental, entuziast, sufletist, cum se spune, era „trup și suflet“ dedicat periodicului cu numele poetic eminescian, atât de scump și drag românilor. N-a uitat că prima sa povestire a apărut în 1969 anume în „Luceafărul“.

Destinul lui Marius Tupan n-a avut o traiectorie lină. N-a fost răsfățat de protecții sau împrejurări favorabile. A trecut prin multe, suportând în trecut interdicții, rigorile cenzurii de atunci, unele din scrierile sale au putut vedea lumina tiparului doar după revolta populară din 1989.

În aceste clipe de cumplită suferință suntem cu tot sufletul alături de îndurerata familie, asigurând-o că imaginea lui Marius Tupan va fi vie mereu în memoria și în cugetul nostru. Scriitorul Marius Tupan n-a dispărut cu totul. El va dăinui de-a pururi prin cărțile ce ni le-a lăsat. Dumnezeu să-l odihnească!

lucrurile înainte, cu diplomația cu care ținea echipa redacției unită, cu prietenia și grija pe care mi-a arătat-o de-a lungul timpului, cu forța și vitalitatea-i contaminantă...

Pentru toate acestea domnul Tupan o să-mi lipsească tare, tare mult!

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace!

Despărțirea de Marius Tupan

Ce mult o să-mi lipsească domnul Tupan!... Cu porecelele lui alintătoare, cu telefoanele și șotiile dumnealui, cu atmosfera destinsă și tonică pe care o crea în juru-i, cu franchețea și directetea tuturor abordărilor sale, cu sfaturile-i părintești

cu care-mi stătea alături, cu tachineările permanente pe care le căuta când ne întâlneam (fără a se supăra vreodată, deși poate ar fi avut motive uneori), cu puterea cu care credea în gloria literară, în idealuri și în dreptate, cu tenacitatea și natura marțiană cu care ducea

simona galățchi

Experimentarea discursivă în proza lui Marius Tupan

mariana ploae hanganu

Nu este vorba de *experimentalism*, ci de *experimentare*. Primul termen, prin forța de actualizare a sufixului, incumbă ideea de eveniment istorico-literar, în timp ce al doilea pune accent pe procesul discursiv, iar semnificația lui depășește ideea de timp pentru a deveni inerentă actului de creație. Experimentarea, făcând parte din procesul de enunțare, de producere a textului literar, este întotdeauna o stare a spiritului rebel aflat în contact cu limba și tradiția literară: ea se situează nu tocmai în interiorul sistemelor lingvistice și retorice, ci la marginea lor, pentru ca, repetându-le, să le transforme în același timp. Scriitorul care nu are un astfel de spirit rebel poate fi, desigur, un bun scriitor, dar cu mare greutate va rămâne pentru posteritate ca un stăpân absolut al limbajului. Arta de a scrie presupune virtuozitate și alegere, calități actualizate în procesele de *experimentare* și *selecție*, procese care presupun, în sfera competenței, știință literară și tehnică în organizarea limbajului, valorificând „micile lui nimicuri” într-un discurs care poate electriza cititorul.

La prima lectură, opera lui Marius Tupan nu este, din punctul de vedere al limbajului,

una de avangardă; el pare, mai degrabă, un scriitor care creează ascultând regulile, atât de gramatică, cât și de retorică, chiar și de etică, bun simț și ideologie, în sfârșit, toată conștientizarea culturală. Dar, ascultând regulile, nu înseamnă că Marius Tupan nu-și ia libertatea și posibilitatea de a le modifica, amplificându-le funcțiile, adăugându-le nuanțe de semnificație noi, descoperind pentru ele noi utilizări în discursul enunțat. Numai că Marius Tupan o face „pe dinăuntru”, adică, în primul rând, fără ostentație și apoi inventând combinații de cuvinte sau procedee care nu ajung să depășească limitele *idiomului*, termen care trebuie înțeles în același timp ca sistem lingvistic, dar și ca totalitatea normelor și tendințelor familiare tradiției literare. Invenția discursivă se dovedește la el, moderată, dar foarte eficace: ea atinge și pe cititorul tradițional, care percepe inovațiile discursive, putând testa în ele propria sa cunoaștere, dar atinge și pe cititorul avid de tehnici discursive mai puțin cunoscute, pe cititorul-critic care pretinde întotdeauna valoarea noutăților ca marcă supremă a originalității estetice.

Cunoașterea scriitorului Marius Tupan, a virtuozității sale artistice și a curajului său pentru crearea originalului, al celui *niciodată spus, dar cunoscut* sunt foarte responsabile pentru o metaforă generală care surprinde prin suprimare neașteptată, prin neologisme, dar și

prin cuvinte neoașe oricare ar fi nivelurile care ele se manifestă în discurs ca posibilități articulatorii ale figurilor de stil în arborele limbajului.

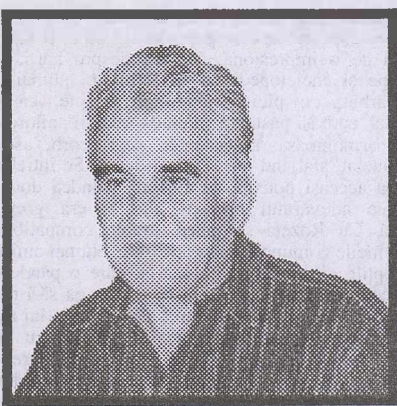
Scriitorii ca Marius Tupan au puterea de actualizare întotdeauna forma discursivă, și vreme ce întotdeauna se pregătesc - și pentru aceasta experimentează și reactivează chiar forme discursive inuzitate; acestora au forța de a se adăuga noi forme, noi tehnici. Toată această magie a exprimării se face însă fără ostentație, materia literară, în esența ei, nu trece de acea imagine arhetipică, primordială care impresionează atât de mult pe cititorii din toate timpurile.

Cunoașterea canoanelor estetico-literare și lingvistice l-a condus pe Marius Tupan la experimentarea, într-o formă aparent discretă, tuturor posibilităților de producere a discursului literar. Opera sa este spațiul în care se întâlnesc elemente lingvistice din toate registrelor; reunirea lor s-a făcut discret, mai bine zis cu intenția de discreție. Chiar dacă uneori folosirea formelor inuzitate atrag atenția și poate sunt stridente, ele sfârșesc prin a cuceri cititorul.

Discursul literar al lui Marius Tupan rezistă probei de foc a oricărei analize lingvistice: el dovedește cunoașterea normei, dar și abatere creatoare de la normă. Analiza amănunțită a discursului său ar mai releva, cred, și un alt aspect, deocamdată doar intuit: marea conștientizare a tradiției între ceea ce el se abținează să spună - care este pură inspirație și ține de semantică literară a discursului său - și munca artizanală a meșteșugului lingvistic care-și dovedește perfecțiunea sub aparența naturalului și firescului.

marius tupan

Amenințarea lua multe înfățișări, dar exilatul se teinea s-o numească pe vreuna, știind că nu e pregătit pentru confruntare. Tocmai în aceste momente de frământări, se auzi ușa deschizându-se. Asemenea fazei încordate, se pregăti să atace și, dacă era nevoie, să se aperc. Slavă Domnului, se destinsă, imediat ce desluși chipul cu un singur ochi, fără dimensiunile legendarului Ciclop. Ca și în Șipote, după împerecheri incestuoase, era ispitit să creadă că și aici făcea ravagii consangvinismul. Centura vânător, lucitoare a găvanului sporea monstruoasă arătării, convingându-l pe bărbat că păcatele din crater îl urmăreau oriunde se deplasa. Nu numai ele, ci și acelea care îl însoțiseră în lumea Kashmirului. Își aminti vag de ivirea gardienilor care-l aruncau cu brutalitate într-un vehicul. Nici acum nu putea spune dacă era aerian, terestru sau acvatic, căci peste imaginile segmentate coborau iarăși umbrele, sincopându-i memoria. Apoi, năvăli un val de întuneric. În pofida lui, instinctul de apărare nu-i dispăruse, ca în orice momente primejdioase. Bine că se afla într-o cameră spațioasă, ale cărei ferestre, camuflate, lăsau puțină lumină să pătrundă înăuntru. Numai grație ei, descoperi câteva obiecte minuscule pe noptieră, iar, în colțul drept, lângă ușa, pe o mică bibliotecă, împănată cu cărți, se afla un televizor, al cărui punct roșu îl avertiza că-i în stare de funcționare.

- Deranjez cumva? întrebă cineva.
Vocea cavernoasă, care nu părea să fie a unui bărbat teafăr ori a unei femei fumătoare, ci mai degrabă a unei corciturii, îl contraria. Clipind des din singurul ochi la veșere, mogâldeța nu se învrednici să-și arate toată făptura. Nu și-o mai ascunse însă atunci când tăcerea locatarului se prelungi. În momentul următor, împinse un cărucior doli-dora de merinde. Spre surprinderea ei, locatarul nu asupra acestora își fixă privirile, ci către stegulețul format din patru culori, un triunghi verde, altul, de aceeași dimensiune, bleumarin, unite de o dungă neagră, mărginită și despărțită de cele două triunghiuri prin două linii galbene. Știind că în lume există cam o sută nouăzeci și două de drapеле, reprezentând tot atâtea țări ale planetei, Plagamat realiză că se află într-un teritoriu al Tanzaniei. De ce-l exilasera tocmai aici îi era greu să spună. Găsi totuși câteva explicații cercetând imaginea înrămată, în care se observau o creastă de munte, mărginită de un zid înalt, garnisit cu trei rânduri de sarmă ghimpată. Pe platoul de piatră erau îngrămădiți oamenii ca șarpele, iar în zid se zărea o singură poartă, cu deschiderea spre prăpastie.

Caricatura, performanța unui artist marconian, fusese primită la Tokyo, sub semnătura lui Stan Mihăilescu. Aceasta îl determină să se ridice în capul oaselor, pentru a se asigura că nu aiurează. Din păcate, până și vederea îi slăbise. În plus, caricatura și colțurile pietrei îi accentuau claustrofobia.

Sări din pat, drept în picioare, se arcui spre geam și dădu la o parte camuflajul. Dublate de perdele, jaluzelele rulară fășiind pe scripeți, dar, dincolo de ele, nu zări prăpastia sugerată de opera de artă, nici măcar peretii de marmură, susținători ai subteranelor din Marconia, ci o câmpie verde, întinsă, care sugruma la orizont câteva poșghite de nori. Negresa dispăruse fără vreo explicație, cafeaua aburea încă, pâinea, șunca, untul, oul, gemul, sucurile și toate celelalte merinde de pe cărucior îl așteptau să se ospăteze. Nu se obișnuise cu mediul încă. Se deplasă într-o încăpere alăturată unde descoperi sifonierul încărcat cu straie, unele chiar din vechea lui garderobă, altele, noi, ieșite de curând de sub mână croitorului. Nu lipsau încălțările ușoare, fără getele și cizmele folosite în iernile geroase. În pivniță găsi sticle brumate, cu vin, whisky, vodkă, gin, campari și alte băuturi, iar în bucătărie se afla un frigider, burdușit cu multe fructe, unele necunoscute, din care nu gustase niciodată, căci existau doar în Edenul eteric al minții sale de enciclopedist. În baie, o mașină de spălat era cuplată deja la o rețea electrică, în alte încăperi întâlnea obiecte cărora nu le știa întrebuințările. Nu părea să-i lipsească nimic în acest imobil și, poate, datorită abundenței merindelor și obiectelor, le punea la îndoială. Trăia printre iluzii. După lecția de hipnoză a lui Dan Dembinschi rămăsese cu multe sechele. Avea chiar impresia că-i atras într-o lume paralelă cu cea reală. Nu o merita, de vreme ce lăsase în urma sa atâtea nenorociri. Luând mai mult seama

Asteroidul

la caricatură, reușea totuși s-o talmăcească: ieșirea de-aici se făcea prin abis. Lămuriri suplimentare putea căpăta de la negresă, dar, deși o căută în toate încăperile, nu o găsi, de parcă lunecase pe un coridor subteran, ca mai ieri der Amim pe unul acvat. Damful ierburilor aromatate, asemănător cu acela emanat din palele fânului proaspăt cosit, nu părăsise camerele. Așadar, negresa fusese totuși aici. O situație pe care nu o mai putea nega. Erau însă și alte evenimente de care își aducea aminte. Cele mai împovărătoare, fierberea lacului și exploziile căsuțelor lacustre, prezența batalioanelor și făptura lui Rozeta, cuvintele metamorfозate în bivoli, apoi, în lei, fiindcă ele se abăteau asupra lui ca niște unde înșepătoare. Era momentul potrivit să părăsească locuința, nu numai pentru a scăpa de ofensivă, ci și să-și dea seama de poziția în care se găsea.

Era internat într-un imobil special, vopsit în alb, cu țigle și olane roșietice. Așadar, într-o culă marconiană, aidoma cu aceea în care fusese găzduit un revoluționar cam cu două veacuri în urmă. Părăsind de panduri, îl capturasera otomanii, pentru a-l arunca într-o fântână părăsită. Sugestia putea fi că va avea și el un sfârșit similar, dacă nu cumva urma să fie întemnițat pe acel vârf de munte și oferit vulturilor. Caricatura lui Mihăilescu nu era plasată întâmplător în dormitor. Până i se hotărâ sentința, nu putea sta cu mâinile în sân, astfel că-și căuta arma. În locul pistolului său preferat, descoperi o pușcă în stare de funcționare. Urma doar s-o folosească, eventual, să-și ia singur viața, plătind pentru toate greșelile săvârșite de-a lungul timpului. În astfel de momente decisive, era hotărât să-și recunoască faptele abominabile: ucisese prin mâna altora, vânduse copii în afara graniței, făcuse trafic cu organe, cu droguri și arme, complotase împotriva gardienilor, intenționase să schimbe ordinea lumii prin orice mijloace, chiar și prin cele mai sângeroase, apanaj al teroristilor. Întoarse arma pe toate părțile, se plasă pe pragul ușii de la intrare și aruncă primii plumbi în aer. La picioarele lui căzura trei corcoci. Agonizarea lor îl duse cu gândul la trufașul bivoli încolțit de lei. Vedeniile i se risipiră și-n privirile lui se ivi trupul zvelt, în plin efort, al unui leopard. Alerga o antilopă. După câteva minute, ierbivora se împiedică și se prăbuși la pământ, ca și cum era destinată să ușureze treaba sălbăticiunii. Duhnetul sângelui nu se împrăstie numai înspre Plagamat, ci și spre alte locuri, chemând la ospăț carnivorele, în număr de trei. Oricât încercă fiara să-și păstreze pradă, înaintarea hienelor nu mai putea fi stăvilită. Măriturile, sunetele ascuțite, urechile nervoase și cozile agitate anunțau înfruntarea. Nu era încântarea lui Plagamat să o urmărească, de aceea se grăbi să ridice arma la ochi. Mișcarea mecanică aduse cu sine sentimentul de alarmă. Călca în greșeală. Fermierii îl așteptau, probabil, de mult să cadă în cursă. Nu hienle urmau să plătască, ci el, nefamiliarizat cu mediul și cutumele de-aici. Nu intenționa să dea satisfacție stăpânilor. Ei îl ademneau treptat, oferindu-i nade, după care, amuzați, îl înhățau și-l judecau sumar. Trecuse prin experiențe mult mai perfide și nu-și pierduse cumpătul, dejucând mereu planurile altora, care-l voiau pradă. Victima din el era vigilantă. Nu întâmplător i se oferise o pușcă performantă. Nu spre sălbăticiuni o va îndrepta, ci spre cei care-l internaseră aici. Va face prapad, ucidând fără milă: să știe toți călăii că nu-și va vinde ieftin pielea. Va rezista cât îi e dat, va întoarce nările armei chiar și împotriva sa, pentru a muri liniștit. Te aperi cât poți rezista, dar în ghearele inamicului nu trebuie să ajungi vreodată. Lup neînfricat să fii, nu iepure răvășit.

Ca și cum multe viețuitoare intrasera în consonanță cu el, un vultur veni glonț în trupul unui urecheat și-l lovi cu ciocul între ochi. Într-o stare agitată, vânătorul din el luă viața răpitorului și o ușură pe a iepurașului. Găsi repede și o scuză. Nu voia să mănânce bucate din mâinile negresei. Nici din ale altora, ascunși, probabil, prin apropiere. Dacă-l abandonaseră aici, amuzându-se de zbaterile lui, măcar să le demonstreze că nu avea nevoie de ajutorul lor, care nu era cu bune intenții. Cu urecheatul în brațe, poposi la umbra unui copac. Fiarele începură să-i dea târcoale, în același timp cu ploaia tăioasă, abundentă, ascunzându-i orientarea. Evenimentele savanei nu așteptau nici măcar în astfel de momente. La doar câteva sute de metri depărtare de el, o tornă de gazele, așteptând apa ca pe o binecuvântare, erau pândite de leoaică. Se pregătea o nouă vânătoare, dar nu mai intenționa să intervină, bănuind că nu-i ales să facă ordine într-un târâm în care selecția naturală nu era la liber arbitru al omului, ci al unei puteri pe care trebuia s-o respecte și el. În Complexul Marconia adusesse filme din lumea animalelor, drept material didactic, să le ajute pe cursante să înțeleagă vânătorile vieții. Acum el însuși era obligat să le interpreteze, judecându-le în grabă, în plină primejdie. Mișcărilor în caldeiră depindeau de un regizor, de partenerii de joc, de întâmplări și fenomene, căci un proiect inițial exista pentru fiecare.

În fața sa avu loc prima explozie, precum cea din lacul Kashmirului, venită ca o avertizare. Bănuia deja finalul. Îl

luau prin surprindere, apoi, gradat, din aproape în aproape, îi pregăteau moartea. Când exploziile se intensificau, el putea fi deja stins. Cunoștea tehnica, doar călăii experimentau și pe alții. Nu, nu va da în primire, chiar dacă metodele se repetau. Nu se înșelase, într-adevăr. Înaintă cu prudență și, după alți câțiva metri, se declanșă o altă explozie. Cum n-avea mirosul ursului polar, să urmărească deplasarea puului de foc pe sub gheață, nici vreun detector, să cerceteze pământul împănăt de mine, făcu cale întoarsă, orientându-se după cărarea lăsată în iarbă. Temându-se, pesemne, de o evadare, călăii luaseră unele măsuri de protecție. Cel puțin asta era explicația lui. Devenea, așadar, ostatic, fără ca măcar să zărească prin apropiere străjerii. Abia când reveni în culă, înțelese că zgometele arselelor erau de bun augur. Ca și cum aveau menirea să-i desfunde capilarele, nu se mai simțea amețit, circuitele mentale se stabilizaseră. Substanța inoculată în trupul lui, necesară transportului silențios, se retrăgea treptat și organismul începea să funcționeze la parametri normali. Mai mult, îl ajuta să facă supoziții cu privire la condiția lui de cobai.

Ivirea *Tricontinentalei* luase gardienii prin surprindere. Se mobilizau imediat, grăbindu-se să-și asigure măsuri de apărare. Șireturile vânătorului determinau vânătorii să-și modifice strategiile. De altfel, gardienii erau deseori confuzi, operând cu metode diferite, în funcție de pradă și habitatul ei. Francezii îl cumpărasera pe Mendoza de la sudanezi, pentru a-l întemnița și a-i smulge informații. Mai mult, îl stimulaseră să publice foiletoane în țara lui de origine, în America Latină. Cu Rozana der Amim, povestea era mai complicată: el era mai necesar ținut în libertate. Din câte se zvonea, nu părea atât de periculos precum îl prezenta mass-media. Rănit la Tora Bora, suferise o operație de inimă, astfel că nu se putea folosi de mâna stângă. Prin urmare, putea deveni oricând o pradă ușoară pentru gardieni. Amuzant era că, după ce i se smulseseră milioanele de dolari aflate asupra sa, tot de sudanezi, desigur, se credea și mai puternic, infailibil chiar, refuzând să se predea sau să înceteze lupta. În plus, juca și rolul ideologului, chiar dacă sărăcia ideilor nu-l recomanda pentru așa ceva. Avea puține, dar fixe. Una avertiza mereu că civilizația occidentală voia s-o distrugă pe cea musulmană, mutând lupta și pe tărâmul religiei. Pentru a fi salvată, îndemna aliații să reacționeze violent. După toate probabilitățile, el organizase și condusese căderea *Gemenilor*. Nu apărât în secret. Obișnuia să cumpere gazetari, pe care-i informa la timp de intențiile sale. Purta, prin urmare, și un război psihologic. Băga groaza în popoare și-i intimida pe conducătorii acestora. Se lăuda adeseori că Dumnezeu îl folosise împotriva bolșevicilor, de plecaseră cu coada între picioare din Afganistan, așa cum tot El urma să-i aducă pe gardieni în Orient, pentru a putea fi căsăpiți de băștinași. Apoi, se credea îndrituit să unească arabii sub același standard, organizându-i într-un front de netrecut, care să nimicească orice venetic s-ar arăta pe-acolo.

Aici, în Africa, Plagamat medita la întortocheatele mișcări ale lumii și nu putea găsi căile care să-l conducă spre un final clar. Nu numai arabii îl protejau pe der Amim, ci înșiși gardienii, căci aveau nevoie de un inamic pe măsura lor, pentru a demonstra lumii că nici chiar el nu le poate sta în cale. Eșecurile lui le va certifica lor faima.

Enciclopedistul ambulant se simtea totuși vitregit. Îl internaseră aici. Cu ce intenții, nu putea spune. Îl derutaseră doar pentru o vreme, acum nu-l mai puteau păcăli, fiindcă era uns cu toate alifiile. Organizator al atâtor curse ale morții și al numeroaselor transporturi ilicite, era aproape sigur că evenimentele, bine dirijate în jurul lui, nu se desfășurau la întâmplare. Iepurele fusese aruncat special în ochii vulturului, ploaia părea provocată, hienele apăruseră să deranjeze ospățul leopardului. Cu toate astea, voia să anticipeze unele mutări ale gardienilor și, înainte de toate, să le adoarnă vigilența, pentru a nu se desfășura cum le era vrerea. Tocmai intenționa să-și pregătească masa când, ajuns în bucătăria culei, găsi o ciorbă gustoasă de iepure, carne de iepure la tavă, stropită cu vin. Mereu era luat prin surprindere. Ezita iarăși, se uită în dreapta, în stânga, dar nu zări prin apropiere vreun om. Ceva mai târziu, când nu era decis ce trebuie făcut, auzi iarăși același glas.

- Domnul, ceva mai vrea?
Nu știa în gura cui se articulaseră cuvintele. Și cui îi erau adresate. Omului care nu voia să facă umbră pământului degeaba, enciclopedistului ambulant adică, individului care stoca în sine legi, canoane, principii, împrumutate de la alții și interpretate fără discernământ. Viețuitoarei, adusă de curând în mijlocul fiarelor, oricând pregătite să-l sfășie. Ostaticul, incapabil să-și pregătească

(continuare în pagina 12)

(urmare din pagina 11)

evadarea într-un teren minat. Abia acum avea vagi bănuiele că devenise rămășișagul unora, în grupul cărora era integrată și negresa, doar vocea ei părea să fie. Își propuse să-i surprindă, de-aceia recurse la o nouă tactică.

- M-am hotărât: accept orice condiții, dacă acestea sunt în folosul omenirii! o asigură el.

Profesionistă sau doar amatoare în rolul ce-i fusese atribuit, negresa reluă ca un papagal.

- Domnul, ceva mai vrea?

Ostaticul fu mușcat de un nou gând. Era posibil ca vorbele să fie înregistrate pe o bandă și îndreptate spre urechea lui, pentru a i se atrage atenția că nu-i singur. O asemenea companie nu-l încânta totuși, dar nu avea încotro și trebuia să o accepte. Perspectiva fiarelor îl preajma lui îl îngrijora. Peceapșa solitudinii era greu de suportat. Cu tot confortul ce i se oferea, nu mai accepta provocarea. Înainte de orice, nu trebuia să mai facă nazuri, astfel că în-fulecă din merinde. Nu spre enciclopedistul ambulant se îndreptau vitaminele, ci spre animalul din el, care trebuia să supraviețuiască, să se apere, dacă va fi nevoie, să aștepte timpuri mai bune, că nu toate evenimentele în lume respectă planurile clare și precise, sigure și imuabile.

- Ce delicii culinare! Ce mirosuri aromatice! Chiar nu-mi este permis să aduc omagii celei care mi le-a pregătit?

Nici un cuvânt, nici un răspuns, ci doar zgomotele frigiderului care amăgeau și întrețineau viața cului, venit de circuite electrice. Negresa, pe care ar fi vrut-o în preajmă, continua să-l ignore, determinându-l să creadă că nu fusese vreedată prin apropierea lui, rămânându-i în minte ca o himeră, ca o vedenie, asemănătoare cu aceea de pe insula misterioasă, din apropierea Șipotei, unde se stabilea noua ei ordine și supraveghere. Acolo unde i se propusese să dețină același post, de viceguvernator, după eșecul loviturii de crater. Ca orice inițiat în ale lingvisticii, era interesat de etimologia, terapia și migrația cuvintelor.

Miru era acela care-l obseda în ultima vreme. De la el păreau să i se tragă toate: eliminarea din crater, despărțirea de Patriciu, migrația în Orient, cursa spre Africa, întălnirea cu negresa, dar și cu caricatura lui Mihăilescu. În arabă, în-semna *munte*. Poate se confunda cu acela pe creștetul căruia se aflau deșinții, străjuți de un perete înalt, deasupra căruia se afla sarmă ghimpată. Oare nu intenționase Alexandru Macedon însuși să sculpteze Muntele Pindului, dându-i statura unui erou? După chipul și asemănarea sa, desigur! Nu încercaseră marconienii să taie în stâncă figura dură a lui Decebal, în apropierea fluviului, ca și cum el urma să fie străjerul de-a pururi al neamului lor încercat, peste care trecuseră, succesiv, invaziile, culminând acum cu gardienii, ale căror năravuri nu le bănuia îndeajuns. De bună seamă, Rozeta căpătase un stimulent al ascensiunii sale chiar de la naștere, ceea ce însemna că e totuși *ales*. Nu se oprise doar acolo, pe vreo creastă, cu nasul în nori, ci tângise mai sus, în calea asteroidului buclucaș. Bănuia și alte conotații ale prenumelui rivalului său. *Pace* se traducea din slavă. Nu intenționa Rozeta să asigure liniștea și armonia lumii într-o vreme când conflictele, războaiele și ciocnirile civilizațiilor amenințau la tot pasul? Năzuia și mai mult; să asigure concordia și între astre, cu ajutorul Domnului, însă. Grație Lui se credea ales să-și ducă proiectele la îndeplinire. Nu întâmplător vorbea lumii de *particulele divine*, acele elemente care determinau oamenii să graveze în jurul religiei, a Atotstăpânitorului. Prin aceste îndeletniciri devenea și propovăduitor de credință. Cu cât mai avansat în știință, cu atât mai apropiat de Dumnezeu. Pesemne tot El o călăuzise pe mama lui să-i dea un astfel de nume, care amintea și de *mirul* dăruit enoriașilor, în speranța că vor fi feriiți de vicleniile Necuratului.

Har de la Domnul și încredere de la oameni căpătase Rozeta. Iar el, Plagamat, devenea robul atâtor experiențe, la polul opus vizionarului, primind revelații într-un tărâm al fiarelor. Era încă o somație că trebuie să facă un pas înapoi din calea celui învrednicit de Domnul să-i reprezinte legile în lume. Spre deosebire de Rozeta, care primise totul de-a gata, el părea a avea menirea să-i pună legile la îndoială, să i le conteste, doar nu admitea ca un compatriot de-al lui să capete recunoaștere în lume, să fie aureolat și slăvit, când un enciclopedist rămânea faimos numai prin necazurile semănate pe planetă. Venise timpul bilanțurilor: n-avea de prezentat lumii ceva mai acătării. Purtase sâmbetele vizionarului, asta fiind principalul său preocupare. Îl urmărise, îi cercetase biografia, îi putea asigura chiar o monografie. Putea spori legende existente în jurul său, prin note informative, prin corespondențe false. Cu toate eforturile lui, nu-l compromisese, dimpotrivă, îi asigură fama, chiar și atunci când îl victimiza. Acum era prea târziu. Dar, tocmai într-o astfel de revelație, privirile, fixate pe tavan, coborâră conduse parcă de un spirit. Zări o carte mare, aurită, purtând un nume: *Proto-coalele lui Plagamat*.

Se scutură ca după o ploaie mănoasă. Când le formulase? Cine-i tipărise tomul? În ce moment al vieții? Poate înainte de amnezia lui parțială. Sau în vremea când fusese unul din priinții Albionului. Domnul îl recompensa și pe el, că și cei răătăciți trebuie ajutați. Toate erau acum peste așteptările lui. Poate că tot ceea ce emisese coardele lui vocale fusese imprimat și, peste mări și țări, i se adunaseră

frazele într-o antologie.

Cu sentimentul că amnezia nu mai era atât de acută, înaintea sfios spre raft. Ca un tată căruia i se arată odrasla, după ce zile multe s-a dezvoltat într-un incubator, Plagamat evaluă obiectul. După opinia lui, bătea în jurul unui kilogram. Îl întorse pe o parte, pe alta. Cercetă cotorul: nimic special. Ba, nu, tocmai asta era nouatea. Numele lui era inclus în titlul cărții, ca în legile și principiile savanților. Ca să rămână definitiv legați de ele: *Principiul lui Arhimede, Teorema lui Thales din Millet, Vectorul lui Broscoi Umplut, Vorba lui Scamatorescu, Steriletul Anei Paunovici*.

Încântarea că va pătrunde în marile biblioteci ale lumii - știa că-n miezul imperiului gardienilor există o clădire uriașă care stochează tipăriturile de pe pământ, dar și numele tuturor locuitorilor lumii - îl făcu să uite de umilințele și frustrările prin care trecuse de-a lungul anilor. Întra și el în tagma nemuritorilor, a celor aleși să veșnicească în memoria timpului, supraviețuind peste vremuri și regimuri. Îi și vedea pe unii săcându-l pe Furgoteiu, înfuriindu-l pe Globescu, avertizându-i că, atunci când se retrag dintr-un rang, cei mai mulți se învrednicesc cu scrisul, pentru a lăsa moștenire urmașilor gândurile lor pătrunzătoare, nu și ei, steriliți și neinițiați, care, la stingere, muriți vor fi de mult. Uitați pentru totdeauna. Îngroșiți în anonimatul veacurilor. Cărțile, supremația lumii! Ideile, motoare ale existenței! Asta era chemarea și hărăzirea lui de a se arunca despuat în viață, să se încarce de polenul ei, ca, apoi, să facă mierea scrierilor mondiale. Toate trec, bogății, fapte, expediții, aventuri, veșnic rămân doar cărțile, salvând un autor, aureolând o minte, înobilând o epocă.

Inflamat, împănuit, Plagamat voia să-și etaleze roadele minții, fie și în fața negresii, dar, din păcate, până și ea se ținea departe, nevoind să-i fie părtașă. Avea totuși o consolare. În el se aflau mai multe persoane, diferite unele de altele, astfel că se puteau constitui chiar și-n contestatarii lui. Trebuiau doar stimulați și antrenați.

Titlul nu e original: e o pastişă după altul, care a zguduit lumea semită! atacă prima voce.

A doua oară fără reținere:

Au mai fost situații în lume când ideea a venit la mai mulți deodată.

Sau, mai inspirat

Un titlu, legat ombilical de altul, sporește fama amândurora, și, împreună, vor străbate veacurile.

Apoi:

Se să te impui rapid pe planetă, trebuie să te agăți de o scriere celebră, dând impresia că ești ispitit s-o contesti. Eu, dimpotrivă, n-am avut în intenții așa ceva. Traseul spiritual contează. Până la urmă, nici el, nici coaja, ci numai miezul, calculă enciclopedistul ambulant probabilitatea succesului.

Nu-și mai amintea ce se află între coerți. Va afla și el, odată cu revenirea totală a memoriei. Fără vreo ezitare, deschise cu încetineală cartea, ca și cum ar fi filat-o. Îngălbeni. Distrăți, tipografii lipiseră doar foi imaculate. Închise volumul și-l deschise iarăși la întâmplare. Din nou pagini fără litere. Nici la a treia încercare nu fu mai norocos. Răsfoi apoi cu febrilitate *Protocoalele*... Nicăieri nu găsi vreun principiu, vreo teoremă, măcar un mic semn, o emblemă, să demonstreze că asupra foilor suflase duhul lui.

FuriOS, aruncă volumul. Pe un alt raft, descoperi o altă scriere: *Enciclopedia popoarelor în timp de război*. Fusese cândva bine primită, ca un best-seller. Știa pe de rost multe pasaje din cartea Grației Morrison. Ea își notase și-și interpretase peripecțiile ivite în cale, în deplasările pe meridianele lumii. Nu părea să ascundă prea multe. Spontană și dezinvolată, parul și pândă multora, trecea din condiția vânătorului în a vânatului, invers apoi, în funcție de situații, astfel că avea harul să stimuleze evenimentele, asemenea lui Răzvan Patriciu, pentru a le putea pătrunde miezul. Își aminti câteva pasaje din carte.

Vinovaiți și neinspirați sunt doar învinși, câștigătorii vor fi întotdeauna ființe exemplare, care stabilesc ordinea lumii. Sau: *Enormitățile și asasinatetele trec doar în dreptul învinșilor, călăii lor nu vor plăti niciodată pentru faptele ticloase*.

Erau și altele care i-ar fi putut mângâia solitudinea. Strânse obiectul la piept ca pe un cadou de lux, apoi deschise la întâmplare și răsfoi filele.

Și cartea Grației era oarbă.

În schimb, privirile-i luceau intens, ca și cum pe retinele sale se reflecta o lumină suspectă ca la toți trăitorii din ținuturi meridionale. De altfel, avea puterea cameleonului de a se adapta la mediu, iar statura-i de corcitură și lejeritate cu care învăța limbi străine trădau în ea o ființă care se strecura ușor în orice comunitate, fără să lase impresia că ar fi din afara acesteia. Acum, nu mai era însoțită de aparatul de filmat, spăima semenilor pe unde se deplasa, ci doar de parfumuri discrete, fără vreo legătură cu puternicile miroseni de altădată, din Șipote, atât de impresionante pentru băștinași. Renunțase la profitabilele îndeletniciri, din motive necunoscute gazdei. Stărnirea amintirilor nu putea fi stopată. Ea fusese aceea care-l căutase, după ce-i văzuse chipul într-o revistă. Atracția irezistibilă de atunci se estompease parcă acum, trezind în ea alte sentimente, dar nu se grăbea să și le exprime. Îl măsură doar din cap în picioare, iar, când el îi răspunde cu aceeași monedă, ea își feri ochii, prefăcându-se că-i

preocupată de gânduri, fără vreo legătură cu făptura lui, ci numai de adăpostul în care poposisese. Dacă ar fi fost totuși întrebată ce o impresiona aici, nu despre hărți, lunete, telescoape și enciclopedii ar fi vorbit, ci numai despre acest bărbat, cu picioarele lungi, drepte, ca la un fotomodel, care își păstrase, în ciuda trecerii anilor, statura atletică, armonioasă, sprâncenele negru-corb, asemenea părului inelat, sfârșind într-o chică deasă. Se întreba dacă mai avea aceeași potență de altădată, fiindcă clatinat de el cunoscuse adevăratul orgasm, dar îi era greu să-și răspundă. Cu Rozeta se putea anunța compatibilitatea, căreia femeile comune îi spun potrivit. Numai amintindu-și de nopțile din crater, de râvna cu care o pădeau și-i doreau ceilalți bărbați, o încântare pentru ea să-i pună pe jar, se simți udat, anesteziată parcă de prezența lui aici. Nu mai avea răbdare să-l ademenească treptat, cu vagi și amănate promisiuni, căci hotărâtă era să-l doboare în pat, de vreme ce-i furnica sânii iar trupul se simțea clatinat de un misterios seism. Asemănător cu acela care-o scuturase atunci când simțise că-i căzuse cu tronc și Andei din Țara Marilor Cratere. Voia să-i demonstreze acum bărbatulul că doar ea merita toate onorurile. Din păcate, momentele de stânjeneală, ca ale unor adolescenți la debutul iubirii, gesturile de timiditate îi potopiră pe amândoi, ca și cum intimitatea de altădată dispăruse pentru totdeauna dintre ei. Era momentul să preia ea inițiativa. Să-i zâmbească gales, amăgitor, să-i examineze cu amănare făptura, doar era bine inițiată în arta dragostei. Glacialitatea, ursuzenia lui o inhibau însă. Bănuia și de ce.

Expunerile în grotle afgane și în fața pictorilor din aceeași parte a lumii, despre care știa, poate, și ei câte ceva, îl țineau rezervat. Grația ar fi vrut să-i dea unele explicații, să-l asigure că renunțase de mult la preocupări asemănătoare, nedemne de numele ei, dar bărbatul nu-i sugera în vreun fel că e interesat să cunoască noi amănunte în această privință. Din câte se observa, multe planuri îi încurcase ea venind aici. Neanunțată, îl irita. Eșecul previzibil o făcea să-și piardă orientarea. Numai că o femeie ca ea nu se lăsa ușor respinsă. Simțise totuși că ofensiva nu o avantajează, astfel că avea de gând să preia poziția lupoaicei, prăbușită în fața masculului, pentru a putea ridica laba în semn de supunere. Poate că nici așa nu putea fi convingătoare, doar i se cunoșteau șiretlicurile, proiectate să apară în viitoarea ei carte, din care publicase unele fragmente. *Enciclopedia bărbaților sub războaiele plăpumlilor*.

Asta trebuia să fie explicația. Noile ei ambiții, similare cu ale Monicăi la gardieni și ale Ronei la marconieni, se izbeau de îngrijorările vizionarului, căruia nu-i plăcea o astfel de publicitate. Se observa doar pe chipul său că voia să scape cu orice preț de masafură, să-i deschidă ușa, dacă ea uitase pe unde intrase. Tocmai această intenție o îndârji. Experiențele, îndeletnicirile, măștile folosite de-a lungul anilor fuseseră din Grația o luptătoare temută, victime căzându-i arabi, srilanchezi, sudamericani, negri, mulatri, fețe roșii și galbene, corciturii și stărpituri. Se împiedica tocmai de un compatriot în singurătatea câmpiei. Cu care se împreunase totuși cândva. Ceața îi acoperi ochii. Apoi, după aceea, negura. Se schimbăse poate Rozeta. Noutate fiind într-o lume a perversilor, îl asaltau bărbații. Cineva decretase că, în lumea occidentală, pot reuși doar homosexualii. Ei și cei dintr-o numită rasa, ca a ei, spre exemplu. Rozeta știa ce trebuie făcut și se predase. Rezultatele nu se arătau încă, dar nu era timpul trecut. În această situație, o băntuiră temerile.

Bărbatul mai putea face și alte calcule. În timpul amurului, va fi fi tras de limbă. Nu vrea să-și trădeze partenerii și îndeletnicirile, metodele și tehnicile parvenirii. Când exerciți mai mult o anumită practică, începe să-ți placă în cele din urmă. Grația Morrison nu se mai credea parte din universul lui erotic, de vreme ce alții îi luaseră locul. Vremelnic, își spuse doar pentru sine. Nu era totuși pentru ea un tărâm interzis, în afara celui care îl proteja pe Domnul. L-ar fi vrut și pe El, măcar în filmele sale, să demonstreze lumii că are până și acolo acces, dar, deocamdată, nu-l putea convinge de intențiile sale nici măcar pe Rozeta. Care, prin hărăzire, ajunsese la particulele divine. Poate de aceea era atât de trufaș. Se depărtase prea mult de ea, avea acum alte preocupări. Negustorul din sine, vânzând și cumpărând imagini, îi era de prisos bărbatulul. Dacă ea tot mai intenționa să se acupleze, l-ar fi făcut vulnerabil, readucându-l în condiții în care fusese cândva. Cu cât părea să se ferească de agresivitatea ei, cu atât Grația se ambiționa să-i dea planurile peste cap, căci nu trebuia să existe pe planetă o ființă care să-i reziste. Schiță o fandare, apoi, o lunecare, și căzu în genunchi în fața lui. Miluindu-se totuși de ea, Rozeta își înfipse degetele în podoaba ei capilară, nu să i-o smulgă, ci să o irige, sperând să-i vină miinșea la cap. Translarea degetelor nu-i dădu fiori doar ei, cu privirile ațintite spre probab, ci și lui însuși, căci întâpăturile părului sârmos, tuns scurt, ca al unui competitor, pregătit pentru o confruntare pugilistică, îi exaltă epiderma, îi învioră tot trupul. Punctele lui sensibile se treziră, unde magnetic se înroșiră lobii urechilor. Nici bărbăția nu mai putea rămâne tolnănită. De s-ar fi împotrivit, nu ar fi rezistat ofensivii buzelor ei superioare, limbii, care trecea de-a lungul și de-a latul penisului, lovind scurt, electrizant, cele două falii, cu mult mai revoltate decât ale femeii. Ciupelile dinților, preschimbăți în pernuțe de puf, îi dădură lui Rozeta o senzație de sfârșeală. Nu mai avea încotro, astfel că încurajă agresivitatea teroristei, care se întrecea doar cu

ine în subjugarea victimei, ca să pătrundă definitiv în memoria ei, burdușită cu calcule și proiecte astrale. În vremea asta, confruntat cu plăceri necunoscute vreedată, bărbatul simțea că pătrunde, concomitent, în toate continentele, având la picioarele sale femeia cunosătoare de taine și secrete, la care nu putea ajunge oricine. Corcira părea s-o întreacă pe grecoaică, performera aventurilor sale sexuale. Ajuns în culmea extazului, Rozeta simți apoi o sferșeală, soră cu moartea.

- Ajunge! încercă s-o decupleze.
În pofida protestelor, Grația își continuă nestingherită lucrarea cu o bucurie și o dexteritate demne de grădiniile sicilor din Orient. Mișcările capului i se întesiră, limba deveni elastică cu mult peste dimensiunile reale, părțile intime se bosumflară, în vreme ce Rozeta se ușura cu scâncete, simțind plăcerea durerilor cum nu mai avusese vreedată, Grația se grăbea să recupereze fiecare bobită, albă și strălucitoare, ca pe un trofeu de preț, căci luptase atâta să le smulgă din trupul lui, refractar inițial. Când gemetele-i ajunseră la apogeu, mândria femeii fu fără de margini, încântată că practicile sale dădeau încă o dată oare. Se dovedea că nimeni nu-i putea opune vreo rezistență, cu atât mai puțin Rozeta.

- O să-mi fecundezi și spiritul? se interesă Grația.
Rozeta se amuză de întrebarea ei, se scutură ca un bătrănel trecut printr-o apă năbădăioasă, îi acoperi gura cu palma și-i răscui trupul, gata să-l înfășeze ca pe al unui brunc. Câtă luciditate, atâtă naivitate! Câtă ambiție, atâtă inhibiție! Poate tocmai asta o făcea să-și piardă vremelnic cunoștința, trecând printr-o stare a catalepsiei. N-ar fi fost singulară în astfel de momente. Literatura de specialitate avea atâtea exemple, făcând deliciul multor curioși.

Dar, alertă! Impietrită, în constituția ei păreau a se fi adunat pachete de celule moarte. Fixată în podea, Grația nu la vreun semn că intenționează să se ridice. Nici că e în stare să mai respire. Amorul, antecamera morții, sau doar preludiul ei. O experiență asemănătoare nu mai avusese Rozeta. Lecturile nu-i elucidau întâmplarea. Inițial, crezu că asistă la o glumă a femeii, hotărâtă să-l pedepsească pentru ezitățile lui. O scutură cu putere pe Grația, o prinse de brațe, i le frecă, apoi, întregul chip se modelă sub balmele lui puternice. Carnea femeii nu începuse să se răcească, iar respirația se auzea totuși cu greu: mai joasă, mai rară. Se gândi la o nenorocire. Trebuia să fie pregătit pentru discuțiile cu anchetatorii. N-avea nici o vină într-o posibilă tragedie. Femeia venise, poate, pregătită să sfârșească în brațele lui. Poate chiar în timpul actului sexual strivise în dinți o pastilă, să-l bage și pe el în bucluc. La schimbarea gărziilor în crater, plecase alături de Răzvan Patriciu, chiar dacă ea părăsise echipajul șipotean în fiara Marilor Cratere. Ea ruspese cea dintâi legătura. Era le datoria lui s-o reînoade. Nu se încumetase căci trebuia să fugă de complicații și tocmai acestea îl luaseră în stăpânire, ca și cum competitorii astrali îl sancționau, fiindcă intrase în intimitatea lor, supraveghindu-le și orientându-le steroidul. Țintea prea sus, nu-i era admisă intruziunea.

Pulsul îi bătea grăbit. Durerile de ceafă i se intensificară. Întregu-i trup începu să dărdăie. Realiza că emoția, amorul, moartea au o origine comună, manifestându-se la fel, pretutindeni. Copil fiind, asistase din întâmplare la espărtirea sufletului de trup. Mai târziu avea să afle că acest proces necesită timp, în funcție de plecarea defuncului: o oră, o zi, trei. Muribunda nu se muțase deodată, în ace. Mai întâi, o apucaseră zbaterile, ca ale Grației la ebutul amorului, apoi târziu, un abur se ridica din gura ei și se deschisă. Acela părea a fi sufletul, care-și lua adio de la organismul inert, căzut definitiv în pietrificare. Rozeta nu se prăbuși în fotoliu, abandonând orice inițiativă, ci se lăsa la mai multe soluții. Ultima părea cea mai bună. Rinsse buzele Grației într-ale lui și suflul pătruse în gât, a vintre, în întreaga făptură a femeii. Simți că, în loc să o jucă la viață, el însuși se scufunda în abisul ființei ei, ispersându-i-se în fiecare celulă. După spermată, biologia înghițea întreaga făptură. În sfârșit, leacul taumaturgului. Desperata putere a viziionarului, programat să treacă și prin ceașta experiență. Ochiul Grației căpătără lumini incerte, apoi, chipul i se destinse. Într-un târziu, femeia își reveni complet și Miru Rozeta se despărți de ea cu un gest brutal, încă nervii lui, și așa întinși la maximum, erau pe punctul să explodeze.

Farsele o amuzau și-o stimulau ca nimic pe lume, otrăvându-o să le sporească, plasată în postura teroristei, cântată să-și pună semenii în încurcătură. Următoarea epulasă o făcea sub semnul răzbnării tacite, plătind pentru umiliința la care fusese supus. După ce se va fi auzit enciclopedistului ambulant, intenționa să-i trimită mesaje, realizate în timpul amorului, lui Rozeta, pentru a-ntărâta orgoliul. Oricât de nepăsător, posesiunea inamicului său nu-l putea lăsa indiferent. Cel puțin așa bănuia el atunci când voia să treacă la fapte.

Când Plagamat o văzu parasuțând în caldeiră, chiar în dreptul culei lui, își făcu cruce și-și aruncă privirile în altul cerului, cu degetele tremurătoare deasupra capului, emenea celui mai dotat fotbalist al planetei, care mulțumește Atotstăpânitorului pentru faima ce i-a asigurat-o și a întreținut-o. Mai smerit decât mulatul brazilian, prezent în majoritatea reclamelor din lume, Plagamat visa plină veghe, uimit de ce se întâmpla cu el. Potopit de noții, nu mai putu îngămia vreun cuvânt de bun venit. Chise ochii și-n memoria sa se derulără scenele petrecute în Șipote, înșirate în Orientul Mijlociu, în care personaje

erau una și aceeași persoană, legată de mână cu Rozeta prin crater, expusă în fața picturilor, retrăgându-se pe coridoare. Era sex-simbolul care se amuza de unii și se dezbracă în fața altora, fără complexe și prejudecăți, depășind în excentricități chiar și pe Madonna sau Ciciliana.

- Nu te bucuri? întrebă ea.
Nu primi nici un răspuns, astfel că, hotărâtă să exploateze momentul de paralizie, intră neinvitată în culă și i priverile-i fură atrase de tabloul de deasupra patului. Cercetă făpturile-sardele de pe creasta stâncii și surăse cu subînțeleș. Gândul o purtă la momentele de intimitate cu caricaturistul. Ea îi vânduse ideea ghetto-ului și a vulturilor în apropiere lui. Tot ea îl ajutase pe Mihăilescu să trimită caricatura la Tokyo și numai grație relațiilor sale artistul căpătase marele premiu. Temperase autoritățile marconiene, să nu-l expulzeze din țară, fiindcă ar fi făcut din el un erou. După câte știa, cam toți opozanții din vremea tiraniei se aflau sub o protecție, revoltându-se cu voce de la poliție. Mihăilescu și gașca lui urmau să păcălească occidentalii că în Marconia există suficientă libertate de expresie, iar cei care țin cont de ea nu pășesc nimic. Trebuiau să știe cât să întindă coarda. Pretutindeni în lume se întâmpla așa. Meșteșugul caricaturistului oricum nu statornicește o faimă durabilă, căci nu e considerat arta spiritelor înalte, care să zdruncine din temelii societatea, ci unul bagatelizant, ajuns de râsul lumii. Demolează, nu construiește, ca pictura, spre exemplu: amuză, neliniștește, dar nu atinge sublimul sau tragicul existenței. Deși marconienii excelau în arta caricaturii și a pamfletelor politice - căci în hoardele de comentatori cu gust pentru senzațional și lipsiți de cultura instituțională consta anemicul câștig democratic - continuau să fie marginalizați, ignorați. Cu acordul unor servicii, deveneau un reper artistic și moral.

Destui revoltați, naivi și autentici, veneau la grafician să-și verse năduful, în vreme ce microfoanele le captau mesaje. Chiar în apropierea instituției oculte, Mihăilescu deschisese o expoziție, acolo unde oamenii, sub protecția anonimatului sau a numelor false, își notau gândurile pe paginile caietelor de impresii, în timp ce aparatele de supraveghere le fixau chipurile pe peliculă. Mulți caricaturiști, toleranți ca și Mihăilescu, erau folosiți, fără ca ei să-și dea seama. Dar, despre toate astea, Grația dorea să vorbească cu un alt prilej. Acum, cu acordul guvernatorului, ieșit din aceeași rasă cu ea, căuta doar răzbnarea, ca orice femeie lovită în vanitatea ei.

Suculența captată din bărbăția lui Rozeta părea să-și facă efectul. Nu mai era timp de pierdut. Nerăbdarea ei și privirile suspicioase ale lui Plagamat, ca ale oricărui bărbat refuzat cândva, îi determinau pe cei doi să comunice eficient doar în limba lui trupului. El îi asigurase dintotdeauna câștigul, fiind cea mai convingătoare monedă. Deși observa că enciclopedistul ambulant nu-și revenise din șoc, hotărât să-și mai administreze unul. Poate doar așa își va căpăta starea de luciditate. Nu mai întăzise o clipă și se strecură în baie. Bănuia că șiroitul apei o să-l stimuleze.

Se înșela însă. Când reapăru de sub duș, despuiată, Plagamat se afla în imposibilitatea de a răspunde intențiilor ei. Mirajul trupului gol îl zăpăcise. Timid, rușinat, își acoperi ochii cu palmele. Femeia venea, poate, prea târziu la el. Și într-un moment nepotrivit. Acolo, în Șipote, ar fi cunoscut bărbatul care era, iar vrăjmășia cu Rozeta i-ar fi sporit potența, căci orice concurență o stimulează. Aici, acum, nu-și putea explica de ce ajunsese în starea asta. Poate că o dorise prea mult pe Grația, iar vireia ei, despuiată, îl blocase. Numai lui i se puteau întâmpla toate astea. Frigurile îi sporiră. Grația nu ținu cont de starea lui și-i trase veșmintele cu brutalitate. Adunat ca fătul în placentă. Plagamat simțea că e un om sfârșit. Nici sărutul ei, aplicat pe fruntea îmbronțată, nici mângâierile pe zonele intime nu avură darul să-l învieze. Se ferea de ochii ei, strângându-se în sine, ca și cum ea venise cu mesajele insectei-călugăriță: să-l devore. Grația îi scutură podoaba capilară cu degetele ei flexibile, cum o obișnuise Rozeta, îi răscui capul în dreapta și-n stânga, după care i-l conduse înspre clitorisul ei bolboșat. Mișcarea asta îl sperie atât de mult pe Plagamat, încât se proțăpi în fața ei.

- Cruță-mă! N-am făcut niciodată!
- Chiar dacă te miști printre fiare, n-ai învățat nimic de la ele.

- Nu mi-a stat gândul la montă.
- Trebuie! Altfel, o să ai o bătrânețe urată..

Văzându-i șuncile revărsate pe pat, fu ispitită să-l ironizeze, asigurându-l că atunci când se umflă bostanul se usucă vrejul, dar ea voia totuși să-i reanime bărbăția, pentru a o filma și prezenta apoi lui Rozeta. Se înțelese doar cu guvernatorul să pună instalația de monitorizare în funcțiune, ca exilații să rămână mereu sub supraveghere. Dezamăgita de prestația enciclopedistului ambulant, îi împinse creștetul capului, cu ambele palme, cu o forță de care nu era conștientă altădată, astfel că Plagamat nu mai putu să se aperc. Parcă atunci, din podoaba ei pubiană, izbucniră miresmele îmbătătoare, asemănătoare cu acelea ce rămăneau în urma ei când trecea prin craterul Șipotei, căutând vecinătatea lui Rozeta. Lui Plagamat îi era imposibil să-și mai ridice fruntea, devenită și ea ostacul Grației. Noua experiență nu părea să-l amețească. Cu o reținută voluptate, limba lui afănată, buzele fierbinți executau o lucrare nouă. Aceasta dură până când Grația avu orgasm. Relaxată, se ondulă ca șerpoaica în rut, eliberându-și ostacul cu gesturi tandre, protectoare. El avea acum priviri tulburi, de parcă și-ar fi lepădat un rând

de piele, asemenea reptilei, după care confundă cămașa cu pantalonii, șortul cu maicul. Sus, pe tabloul lui Stan Mihăilescu, găsea un trofeu, chiloții ei, și se grăbi să-i ascundă, căci în apropierea culei se auzea bătăitul unui elicopter.

Când ieșiră afară, Plagamat își imagină că din nava aeriană urma să coboare Gabriel Mendoza ca mai ieri, în ținuturile Kashmirului, apărut iarăși pentru a-l rechema în urzile lumii. În locul sudamericanului se înfățișa însă un individ care nu-i era totuși necunoscut. De statură mijlocie, să fi avut un metru și șaptezeci și cinci de centimetri înălțime, ușor adus de spate, cu perspectiva de a deveni ghebos, ca orice intelectual întârziind multe ceasuri în bibliotecă, cu părul rar, roșcat, cu punctișoare pe față, de culoarea ouălor de rață, din găvanele-i adânci ieșeau doi ochi lucioși, fabricați parcă din sticlă, în undele căreia lumină se descompunea în nuanțe stranii. Cu borurile pălăriei răscuite, cu veșmintele bine strânse pe trup, sugrumate la bază de cizme din piele, pilotul le vorbi.

- M-am gândit că n-ar fi rău să zburăm împreună!
Plagamat nu-și aducea aminte unde-l cunoscuse. Avea zeci de chipuri în memorie, dar nu le reținea întotdeauna numele. Bărbatul o strânse în brațe pe femeie, cu o gingășie care ar fi putut trezi zeci de bănueli.

- L-ai văzut în Șipote, îl ajută Grația pe Plagamat, observând că era muncit de gânduri.

Sprîjinul ei învioră circuitele mentale ale exilatului. Omul asta îi propusese, după ce echipajul șipotean venise din Țara Marilor Cratere, să rămână vicepreședinte și sub noua guvernare, care preluase conducerea craterului, dar și să pregătească viitoarele lovituri de crater cu mai multă minuțiozitate.

- Acum cu ce se ocupă?
- E guvernatorul caldeirei. Pre numele lui binecunoscut, John Terry. Transferat chiar din Șipote. Avansat, adică..

Ca întotdeauna, n-avea încredere în cuvintele oamenilor, iar, în ale Grației, cu atât mai puțin. Guvernatorul nu-i lăsa însă timp să facă și alte constatări și-i spuse.

- Cred că vei fi de acord cu mine să ignorăm trecutul. Doar pacea să fie între noi!

Urarea lui, asemănătoare cu aceea din Orientul Mijlociu, îl uimi. Ar fi vrut să-l întrebe ce legături se aflau între cele două teritorii, dar nu se învrednici, căci companioana lui schimba deja priviri galeșe cu guvernatorul, trădându-se că se aflau într-o evidentă intimitate.

- Vă grăbiți, domnule? întrebă Grația.
- Nu foarte mult. Dar, dacă tot am aterizat aici, mă întreb: a reușit oaspetele nostru să se adapteze la mediu?
- În mare parte, da, glăsuie Grația, observând că Plagamat era ezitări.

Enciclopedistul ambulant continua să se întrebe în sine sa de ce natură erau legăturile dintre cei doi. John Terry aruncase mai întâi buzduganul, apoi, cu cel mai firesc chip din lume, venise să-i propună un pact. În ce scop? Era prea vanitos să-i ceară lămuriri aceluia care-l izgonise din crater. Nu oricum, ci oferindu-i rangul pe care-l avea. O adevărată batjocură. Mai mult ca sigur că guvernatorul asta era unealta cuiva, cum el însuși, enciclopedistul ambulant, acționase tot ca un instrument al unor forțe necunoscute. Se simțea asemenea unui as trucat, mai curând decât un zar, a cărui cădere se lega de un calcul al probabilității.

- Poate că îți displac condițiile oferite de noi! tatonă terenul omul în uniformă.

Nici de această dată Plagamat nu se grăbi să răspundă. Se uita întrebător când la Terry, când la Grația, apoi, obsesiv, la culă, de parcă și acest imobil reprezentă o persoană, căreia trebuia să-i dea un răspuns.

- Poate cu altă ocazie îmi vei face o listă de priorități. Cum nici de această dată nu-i căpătă acceptul, Terry zâmbi complice Grației, după care își reînnoie invitația.

- Totuși, n-ați vrea să survolăm puțin teritoriul?
- Păi sigur că da! se arătă încântată Grația. Îmi plac atât de mult aventurile aeriene.

Dacă ea se răsfăța, ahtiată după situațiile primejdioase, Plagamat nu se afla în cele mai faste momente ale existenței sale. În plus, extragerea din caldeiră i se părea cu cântec. Elicopterul se asemăna atât de mult cu caricatura lui Mihăilescu, încât crezu că, ademenit în strâmă închisoare, va fi obligat să semneze acolo un pact, iar, de va refuza, va fi împins în hâu, în calea vulturilor, care așteptau deja să-și potolească foamea. Îndărădnicia lui îl determină pe guvernator să renunțe.

- Cum te aranjează. Fiecare face ce vrea cu libertatea lui. Hai, Grația, în cealaltă parte a câmpiei sunt situații stresante ce nu suportă amânarea.

Femeia înaintă mai mult cu spatele, aruncând o privire duioasă noului locatar. Semnul făcut cu mâna părea a fi un avertisment. Dar nu spre el se îndreptau privirile lui, ci spre orizontul dantelat de crestele munților, atât de asemănătoare cu cele din grafica lui Mihăilescu. După toate calculele, nu într-un astfel de spațiu se afla, ci într-o rezevație naturală sau într-o zonă nesupravegheată, doldora de carnivore și ierbivore, agățătoare și târătoare, care se stărpeau unele pe altele, având fiecare în parte un rol sanitar. Iar deasupra lor, dotat cu o inteligență creatoare, omul trebuia să domine, dar și să se ferească de

(continuare în pagina 14)

Mitologia derizoriului în proza scurtă optzecistă

alexandru farcaș

Prestigiul de care romanul s-a bucurat în perioada interbelică, precum și misiia scriitorului din „generația Preda” de a reînnoia legăturile cu tradiția normalității - retezată brutal după 1947 - au condus la considerarea, în deceniile 7 și 8, a acestei specii drept țelul firesc pentru orice prozator. Din această pricină, genul scurt (schița, povestirea sau novela) intră într-un con de umbră, fiind perceput doar ca un exercițiu literar, ca un laborator pentru creațiile vaste de mai târziu. Marin Preda debutează cu **Întâlnirea din pământuri**, o colecție de povestiri, viitoare nucleu și episoade ale **Moromeților**. Și ceilalți congeneri trec examenul debutului cu proză scurtă, mai accesibilă tinerilor scriitori: Ștefan Bănuțescu publică **Iarna bărbaților**, Augustin Buzura **Capul Bunei Speranțe**, Constantin Toiu debutează cu proză scurtă în „Gazeta literară” (1958), iar George Bălăiță cu **Călătoria** (1964).

Iată însă că prozatorii generației '80 vor reconsidera rosturile prozei scurte și întinderea acesteia, găsind tehnici specifice, potrivite scopurilor lor. Abandonarea romanului (cel puțin în faza primelor volume ale „generației '80”, căci ulterior, mai toți scriitorii optzeciști vor încerca și construcții ample, uneori cu succese notabile: **Zmeura de câmpie**, **Tratamentul fabulatoriu** (M. Nedelciu), **Tainele inimii** (Cristian Teodorescu), **În larg și Sala de așteptare** (Bedros Horasangian), **Travesti și Orbitor** (M. Cărtărescu) poate fi privită ca rezultatul a mai multor cauze. Mircea Cărtărescu remarcă, în primul rând, o motivație să-i zicem „politică”: „o nouă frondă devine din nou necesară, și tinerii scriitori optzeciști recurg, deloc surprinzător, la vechiul mecanism al opoziției proză scurtă (= revoltă) vs. roman (= conformism ideologic)”. De asemenea, opoziția proză scurtă - roman își pierde deodată din relevanță, întrucât postmodernii resping conceptul de „operă” literară, preferându-l pe cel de „scriitură” sau „text”, pe urmele tel-quelismului francez, a celebrei interogații a lui Roland Barthes: „Nu este oare firesc ca știința limbajului (a limbajelor) să se intereseze de ceea ce este incontestabil limbaj, adică textul literar?” O consecință firească a acestei schimbări de optică este atenuarea inflexibilității regulilor particulare de compoziție, proprii în trecut fiecărei specii literare, lucru subliniat și de Mircea Nedelciu: „Rezultă că regulile de separare a textelor în roman, pe de-o parte, și proză scurtă, pe de altă parte, sunt convenționale, neesențiale, introduse din necesități metodologice. Respectarea lor este o concesie și, deci, un roman «foarte roman» este un eșec. De altfel, lungimea unui text în proză este un element al compoziției lui și nimic mai mult”.

Referindu-se la luptele pe care optzeciștii le-au purtat în plan teoretic pentru impunerea liniilor de forță ale noii paradigme literare, Liviu Petrescu insistă asupra mult-discutatului (în epocă) postulat „conform căruia postmodernismul nu trebuie să mai îmbrace forma unei poetici a romanului, ci mai degrabă pe aceea a prozei scurte.” S-a mai vorbit și de tendința sincronizării cu proza „comportamentistă” americană, și despre „încununarea unei evoluții organice” (Radu G. Teșosu) în literatura noastră, având ca etape momentele și schițele lui Caragiale, apoi proza scurtă a lui Bassarabescu și Brăescu, continuând cu Nicolae Velea, Radu Cosașu sau Horia Pătrașcu.

Pe de altă parte, necesitatea prozei scurte provine - așa cum a arătat Nedelciu - din ținta urmărită: de obicei textualizarea unui eșantion din realitate reprezentativ pentru o anumită idee. Fresca iterară (a unei societăți umane într-o anumită perioadă, a unei provincii, țări sau grup social etc.), constituită în romanele de tip tradițional pe sute și sute de pagini, este abandonată în favoarea ilustrării printr-un eșantion semnificativ. Realitatea nu apare a Nedelciu ca un ansamblu coerent, supraordonat la intenția auctorială, ci ca o îmbinare de planuri, la realități discontinue, care converg sau nu și din care privirea celui care filmează (transcrie) nu poate surprinde (în mod natural), decât anumite fragmente. Simona Popescu identifică - e adevărat, în ceea ce privește poezia, dar principiul este aplicabil și în cazul prozei - necesitatea textului scurt ca rezidând în capacitatea sa de a surprinde caracterul fragmentar al realității: „Nu numai că realitatea există, ea însăși în această «formă» discontinue, dar ea este percepută subiectiv, tot fragmentar și în succesiune. Scriitorul anilor '80

încearcă să-i dea o semnificație, cuprinzând-o din mai multe perspective deodată. Ambiția lui este să simultaneizeze, să pună în dialog aceste fragmente din care este compusă realitatea.”

Estetica optzecistă apare ca rezultat al unor eforturi de schimbare a metodelor de investigare a realității literare, care își are începutul cu un deceniu mai devreme. În 1970, M. Nedelciu, Gh. Crăciun și Gh. Ene pun bazele grupului „Noii”, aflat sub influența structuralismului și poststructuralismului francez și al sociologismului neomarxist aferent. În momentul exploziei generației '80, textualismul proferat de acești trei scriitori, cărora li se adaugă George Iova, era privit ca un fenomen depășit. Tinerii colegi (Sorin Preda, Cristian Teodorescu, Ion Bogdan Lefter, Mircea Cărtărescu, Gheorghe Cușnarencu ș.a.) au preluat maniera textualizantă, glisând-o însă peste microrealismul aflat în vogă la acea dată. Mircea Nedelciu sau Gh. Crăciun au renunțat la tel-quelism, reușind o mixtură superioară și benefică între cei doi poli mai sus amintiți. Nu întâmplător ei au fost liderii incontestabili în proză ai promoției. (În paranteză fie spus, Mircea Nedelciu a negat cu înverșunare, în repetate rânduri, apartenența scrierilor sale și ale congenerilor săi la curentul textualist, considerând eticheta „textualist” drept o neînțelegere din partea criticii literare: „Atenția acordată de prozatorii din generația mea cotidianului, realității imediate, dovedește tocmai că ei nu fac din text un înlocuitor al lumii reale.”)

Revenind la discuția despre abolirea diferențelor „de lungime” între diferitele specii literare, trebuie să observăm că aceasta își are originile în demersurile scriitorilor aparținând grupului de la Târgoviște, însă ea marchează la Mircea Nedelciu (și nu numai) nevoia de adevăratele materialul epic conținut. Prozele sale scurte reprezintă, în multe cazuri, experimente îndrăznețe (reciclări ale baladelor în versuri, ale navelor fantastice, exerciții de virtuozitate ca **DEX 305**) imposibil de susținut pe spații mari. De asemenea, imperativul radiografierii mediilor marginale, înregistrarea detaliilor vizuale și auditive semnificative necesită un spațiu textual restrâns. Dar despre preferința lui Mircea Nedelciu în prozele sale scurte (dar și în romanele în care, asemenea eșantioane apar frecvent în virtutea capacităților unui ochi „cinematografic” înăscut) pentru estetica derizoriului cotidian merită o discuție mai amplă decât ne îngăduie spațiul acestui articol.

Referindu-se la sordidul cotidian - viața de zi cu zi a căminelor studențești și muncitorești, a navetiștilor și intelectualilor din acea vreme, Mircea Cărtărescu remarcă și latura subversivă a acestei preferințe: „Acest nou realism, al sordidului, al cenușului, dar și al unui anumit gen de pitoresc kitsch, mergând uneori până la un hiperrealism halucinant, este foarte greu de susținut pe spații mari. Schița, novela, povestirea scurtă, fuzionare într-o entitate minimală ce nu se poate numi decât text, reprezintă forma ideală pe care, instinctiv, proza optzecistă și-a ales-o pentru o sinteză optimă între ideologia, sociologia și literaritatea textului. Un microrealism textual, opus ideologic valorilor comuniste, ar putea fi definiția prozei desantiste pe direcția ei principală.”

Afirmația lui Mircea Cărtărescu constituie, fără îndoială, un preambul pentru problema în discuție, deoarece atât necesitatea prozei scurte cât și microrealismul apar, într-o realitate ideologică și literară specifică. Această dublă subordonare între text și realitate va determina o poziție ambivalentă și mereu problematică. Optzeciștii vor opera întotdeauna simultan cu aceste două concepte în ceea ce s-a numit „textistență”, conștientizând modernitatea ivită ori de câte ori scriitorul, dublu determinat (cultural și social) se proiectează în lume prin scris.

Formula „mitologia derizoriului” ascunde îndărătul ei un paradox foarte pertinent. Prozatorii generației '80 vor recurge la demitizarea literaturii, adică a Scriitorului, a Eroului și a Evenimentului. Tema banalului cotidian (devenit „mit”) permite

spații largi în care pot fi intercalate cu abilitate demitizările: a „Scriitorului” și a „Operei” prin expunerea „la vedere” a mașinării textuale; a „Eroului” și a „Evenimentului” prin selectarea unei mostre care conține tocmai caricaturile celor două poncife literare. Abandonarea „Eroului” este rezultatul scepticismului privind irepetabilitatea unui fenomen literar, precum și al conștientizării artificialității supărătoare care îl menține în viață, prin ridicole tuburi de oxigen care țin în viață un mort împăiat și zâmbitor. Caius Dobrescu identifică două procese a căror observare îi conduce pe scriitorii actuali către un scepticism incurabil: „Pe de-o parte anumite elemente ale modernității - raționalismul, demitizarea desacralizarea, egalitarismul, empirismul, individualismul - atacă bazele culturale și emoționale ale modelului eroic. Pe de altă parte, masificarea și ruptura dintre aparențe și esențe, inevitabile în societățile urbane și tehnologice, permit mijloacelor «creatoare de imagine» să golească mitul eroic de orice substanță, pentru a-l putea produce și reproduce «în eprubetă» ori de câte ori o cer interesele celor ce controlează aceste medii.” În acest loc putem identifica ruptura profundă dintre intențiile generației '60 și cele ale generației în cauză. Primii au recurs la demitizarea unei paradigme literare și mentale deja depășite - și anume anii '50, anii proletcultismului și ai realismului socialist, un fenomen comun estului european -, și la legitimarea uneia contemporane lor, slujindu-se de formula unui realism critic opus celui stalinist. Ceilalți au respins formula primilor în numele unei „actualități” proprii societății românești a anilor '80, pe care încearcă să o demonteze. Sursele acestei viziuni se găsesc în concepțiile deconstructiviste neomarxiști occidentale, în special ale lui Foucault, în ultima sa perioadă. Filosoful francez deconstruiește Puterea și Autoritatea, două entități abstracte în mentalul colectiv, răspunzătoare de soarta cetățeanului și temute de acesta, asimilabile cu Răul, în special în țara noastră, în care frica de a vorbi sau de a se împotrivi se datorează credinței în ubicuitatea și omniscentia acestor demoni nevăzuți. Rezultatul acestei operații de descompunere și reconstrucție este „completa dezzeroizare a istoriei.” „Aleatoriul și mobilitatea sunt elemente ale unui totalitarism complet diseminat în societate, numit de unii autori auto-totalitarism. Eroismul trebuie acum căutat în jocul «diversiunii», iar «eroul» său aferent devine un personaj picaresc.”

Însușindu-și modelul Școlii de la Târgoviște, conform căruia literatura trebuie să reflecteze asupra propriilor mecanisme de producere și considerând textul o copie în miniatură a mecanismului social (caracterizat prin plurilingvism), scriitorii optzeciști nu au refuzat nicidecum contactul cu banalul cotidian, convinși fiind că aici se resimt cel mai bine efectele deconstrucției marilor scenarii legitimize, ei înșiși fiind participanți la această realitate/literatură: „Pentru tinerii profesori afirmați [...] în deceniul opt - remarcă Nicolae Iliescu -, orice fapt din realitate devine un fapt de lectură, proza acestora fiind o dezbateră asupra funcției literaturii, asupra menirii scriitorului.” Dezideratele textualiștilor (Gheorghe Iova, Gheorghe Ene), și anume conceperea realității ca text și imperativul „angajării” scriitorului în de-construcția textului și a realității, au fost preluate după 1980 de colegii cu câțiva ani mai tineri (Cristian Teodorescu, Gheorghe Cușnarencu, Sorin Preda, Nedelciu) într-o formă mult mai atractivă, în care textualismul „pur” (destul de indigest) a fost abandonat în favoarea unui dozaj subtil, ingenios, între înregistrarea fidelă a cotidianului și interogația asupra mecanismului de producere și receptare a textului literar.

Françoise Choquard: la o vârstă respectabilă

M-au cuprins emoțiile la coborârea din tren. Nu mai fusesem de vreo patru ani la Berna, iar legătura mea cu scriitoarea s-a rezumat la câteva telefoane și scrisori ocazionale. Știam că fusese bolnavă, destul de serios, și mă temeam de consecințe neprevăzute până când, prin mulțimea de pasageri din gară, i-am zărit silueta inconfundabilă, cu același mers zglobiu de femeie tânără, îndelung exercitat și menținut de plimbările zilnice de-a lungul poeticei promenade de pe malul Aarului. Mi s-a părut neschimbată, cu excepția, poate, a culorii naturale a părului, înspicat cu zgârcenie de câteva fire albe. Mersul, înfățișarea, energia și dorința de perfecționare i-au rămas nealterate scriitoarei la cei 80 de ani împliniți.

Îmi povestește că tocmai fusese sărbătorită cu mare fast la Delémont, capitala cantonului său natal, Jura, într-o casă veche care adăpostește simpatica bibliotecă din cartierul istoric al orașului. S-au întâlnit, cu această ocazie, toți prietenii și apropiații romancierei. Alături de un film turnat de societatea scriitorilor (pe care l-am urmărit și eu cu atenție), de prezentarea amănunțită a scriitoarei de către un critic literar, de întrebările investigatoare puse sărbătoritei de către un confrate scriitor și de partea foarte festivă a reuniunii, Françoise Choquard era prezentată publicului care a omagiat-o și prin imensele panouri cu fotografii de la toate vârstele. Organizatorii au urmărit să ofere celor prezenți o trecere în revistă cât mai completă a deceniilor parcurse de scriitoare: copilul slăbuț împreună cu frații și surorile, fetița lângă grajdul tatălui ei, veterinarul, adolescenta în prea numeroasele pensioane de fete (moartea mamei sale la 40 de ani explică îndepărtarea de casă a fetei mijlocii), eleva unui liceu mixt, de unde obține o diplomă de bacalaureat, secretara stagiară înainte de căsătoria cu un tânăr doctor din Berna. Și apoi casa cea mare, în care scriitoarea locuiește de peste 55 de ani - casă în care pe vremuri venea adesea Einstein ca să cânte la vioară cu unul dintre vechii proprietari. Această casă, transpusă mereu, din diferite unghiuri, în cele șase romane ale scriitoarei, are o pondere deosebită în viața ei.

Pot afirma că astăzi atmosfera din Berna mi-e binecunoscută, ca și drumul parcurs de scriitoare, nu numai pentru că patru dintre romanele ei au fost traduse în română (subsemnata a tradus două dintre ele și i-a citit cvasi întreaga operă), ci, mai ales, datorită discuțiilor

lungi și repetate dintre autor și traducător, discuții facilitate de interesul celui din urmă și de capacitatea de deschidere a celui dintâi. Prozatoarea stăpânește, firește, darul de a povesti, din plăcerea de a pune realitățile în cuvinte. Ea afirmă că „a povesti” este una din fazele preliminare scrisului. În perioada în care cele patru fete mai erau acasă, se întâmpla ca mama să roage pe una dintre ele s-o însoțească la o plimbare prin pădure „ca să-și poată schița cu voce tare un capitol înainte de a-l scrie”. Astfel, ascultându-se povestind pe scurt o întâmplare, autoarea făcea cunoștință cu noile ei personaje care prindeau contur în funcție de lungimea și frecvența plimbărilor.

Acum, fiind văduvă și având copiii departe, se plimbă singură, povestindu-și doar sieși subiectele demne de scris. În ultima vreme, prozatoarea a părăsit romanul în favoarea nuvelei, a textului scurt în general - această specie de fir roșu care impune o certă economie a desfășurării, dar de o mare intensitate. Autoarea prezintă cititorului său, într-o ambianță lejeră, atractivă, teme profunde, importante, rămânând fidelă unui sfat prețios, primit în tinerețe de la un veteran în ale scrisului, pe când era doar o începătoare: „Mai bine să sugerezi ceva decât să povestești”.

Întrebată fiind dacă-i ușor să arborezi o asemenea vârstă, scriitoarea zâmbește ambiguu. Nu, la drept vorbind, nu-i ușor să ai o vârstă înaintată. În primul rând ești mai puțin credibilă pentru ceilalți și apoi trebuie să depui un efort dublu ca să plăci (de pildă să citești ca să seduci, fiindcă orice femeie este, în felul ei, seducătoare).

În clipa asta de viață trebuie totuși să nu pierzi din vedere faimoasa scadență supremă, numită moarte, pe care s-o abordezi cu stil și demnitate, dacă-i posibil. Nu te lăsa însă năpădit de prezența ei, mai important e să menții cu orice preț bucuria existențială.

E drept că plăcerile se restrâng, sunt mai modeste, dar nu-i cazul să neglijezi niciuna, căci ar fi o crimă față de viață. Și, mai ales, e cazul să-ți aduci aminte de momentele intens colorate de pe parcursul vieții. În ce mă privește, mărturisește Françoise Choquard, nu totdeauna momentele de fericire supraviețuiesc. Pentru ea, care are oricum o înclinație pentru partea suprarealistă a vieții, rezistă ceea ce scârțâie, ceea ce nu-i perfect „rotund”, ciudătenia unor situații, răspunsurile neașteptate, întâlnirile ratate, absența cuiva care impunea, de fapt, prezența sa (problema

absenței/ prezenței este unul din leitmotivele autoarei), pe scurt tot ce era doar schițat în cursul existenței, dar adesea șters în tabloul final!

Mai scrie încă? Da și nu, răspunde scriitoarea confuz. Pe de o parte, i se pare că a ajuns la vârsta în care nu mai are nimic de dovedit nici altora și nici sie însăși. Pe de altă parte, nu-i place acest soi de dezinteres, de inactivitate legată de vârstă. Căci, atenție, a te abține înseamnă să mori un pic, să te îndepărtezi de lucruri, de angajamente, de oameni.

În realitate, răspunsul la această întrebare este mai simplu.

Scriitoarea ne-a încredințat spre publicare ultimul său text, inedit, pe care-l vom reproduce mai jos.

I se pare că a spus tot ce avea de spus în cărțile sale. Să mai vorbească despre femeie, care rămâne dependentă de bărbat chiar și în secolul al XXI-lea, despre năzuința femeilor în viață, să mai vorbească despre hiatul existent între visul de orice fel și realitate, să vorbească doar despre independență, care începe cu cea financiară, despre vârstele femeii și despre îndatoririle ei, ar fi o repetare inutilă, după opinia autoarei. Atunci de ce să se ocupe? De lucruri facile care se dovedesc profunde pentru cei care caută în spatele cuvintelor un mesaj? Da, pe cât posibil...

Ultima ei carte poartă un titlu atrăgător, titlul uneia din prozele scurte: *O Duminică încântătoare*. Fiecare cititor își poate aminti Duminicile lui încântătoare! Se regăsesc aici, amestecate, probleme de inspirație, de exil lingvistic (eterna ei amărăciune secretă că trăiește la Berna, unde se vorbește mai ales germana, iar ea este jurasiană get-beget vorbind franceza din Franța), de o perdea totdeauna trasă în fața ochilor ei, de o carte poștală neobișnuită, de vapoare din hârtie reamintindu-i adolescența, de un tată veterinar, de o grădină deosebită, de o zi de studiu ratată, de un furt ciudat... Pe scurt, pentru aceste proze scurte autoarea a fost hărăzită, fără îndoială, cu cea mai bună inspirație, așa cum i s-a mai întâmplat și la precedentă lucrare *Cuvintele mele*, publicată tot la Editura l'Aire.

Scriitoarea-mi mărturisește că ea crede cu fermitate că fondul determină forma și, cu asta, conversația noastră despre Françoise Choquard la o vârstă respectabilă se încheie, nu înainte de a-i mulțumi scriitoarei pentru timpul acordat și pentru textul inedit care urmează.

francoise choquard:

Ambiguitate

Doar în câteva zile va fi ziua ei de naștere! Ce și-ar putea oare dori care să-i schimbe rostul vieții? Ziua asta va fi ca toate celelalte, poate cu câteva amintiri resuscitate. N-o să se deplaseze nimeni s-o vadă. Cunoștea bine singurătatea - în afara orelor de atelier. De altfel, dacă socotea bine, își putea număra prietenii pe degetele de la o mână! Gândind cum trebuie, cum să facă pentru a petrece o aniversare extraordinară, să atragă atenția asupra ei, să nu fie, la urma urmei, decât ... privită altfel? Ce s-a întâmplat, de fapt, de a ajuns la această stare de însingurare?

O anumită frază o lăsase visătoare într-o zi. Bărbatul o privise într-un mod ambiguu, spunând în șoaptă unui vecin: „Ar trebui învățată de toate micuța asta!“ E clar că pentru domnia ăstia, își zise ea, n-avea deloc habar de dragoste - fizică, platonice, ideală -, nici de politica amoroasă sau de comerțul cu dragostea, dacă se poate spune așa! Presimțea doar omul acesta, cam grosolan, că pentru ea totul s-o fi dezvoltat dacă ar fi făcut-o să vorbească. Ar fi fost vorba de un schimb de cuvinte. Cuvinte ca să denumească lucrurile, să le precizeze, să le anime sau să le separe. Demersul verbal ar fi condus-o la comunicare, la dragoste prietenească, la dragoste pur și simplu! Dar bărbații... bărbații tac!

De multă vreme s-a obișnuit cu zgârnirea vieții în ceea ce o privea, învățând să-și potolească pasiunile, să uite așteptările, să renunțe treptat, apoi vârsta dificilă, și mai ce? Cel mai bun mijloc de a se apăra l-a găsit într-un elitism voit - care-i paralizază anturajul, își dă ea seama bine, dar n-a găsit nimic mai bun ca să se protejeze. Pentru că nu se ține cont de ea, ca da impresia că-i ignoră pe ceilalți! Desigur, se mai uita la bărbați, mereu sensibilă la anumite aspecte ale frumuseții lor, la dezinvoltura lor naturală, la vocile lor răgușite, la anumite priviri insistente mai ales.

Dar, în mod ciudat, complicitatea feminină fu cea mai bună cale de comunicare. A fost prinsă în jocul nivenței: să împărtășească un sentiment, să exalte, un început de confidență. Cuvintele uneia, deci, ar fi putut fi spuse la cealaltă. Același mod de a privi lucrurile. Așa s-a întâmplat cu fosta ei colegă de la școala de artă, cea care avea numele de familie la fel ca ea - fapt care le-a amuzat mult la început. Fiind mai iute la desen, i-strecurat kolegei prima ei schiță, în ziua nui examen important și ghinionist pentru aceasta. Așa fusese pentru kolega

în cauză punctul de plecare al unui atașament cam echivoc, se șușotea pe ici pe colo, în timpul anilor de studii. Viața are turnante neașteptate și prietena s-a măritat la sfârșitul școlii, căsătorie urmată de altfel de un divorț nu mai puțin curios pentru cei de seama lor, care au aflat de el după douăzeci de ani. Colega de școală a revenit să lucreze la muzeul orașului, locuind cu tatăl ei, mare specialist în chirurgia estetică. De atunci, cele două femei s-au revăzut din când în când. Cea care urma să-și sărbătorească în curând ziua de naștere avea deja probleme financiare, așa că și-a întrerupt studiile, visând să se îndrepte mai târziu, Dumnezeu știe unde, spre lingvistică, de ce nu? S-a angajat provizoriu la un atelier de desen industrial și a rămas acolo, iar umorul personalului o socotește azi ca făcând parte din mobila casei. Ea repetă aici aceeași muncă, nu este remarcată de niciun șef de atelier, n-a primit nici o avansare și se prefăce c-ar fi indispensabilă bunului mers al agenției.

Venise timpul unei noi întâlniri a clasei, chiar dacă părul unora sau altora albise sau suferise colorări abile. Toți se bucurau de revederea organizată de o fostă colegă. Povesteau numai ce voiau să se știe. Amintirile comune erau, fără-ndoială, la locul de cinste. Dar nu puțin își ascundeau fie o suferință, fie o frumoasă ascensiune profesională! Sub masca veseliei se treceau multe sub tăcere. În ceea ce o privea, ea nu se simțea deloc bine. Nicio verighetă pe inelar, n-a făcut să bată inima nimănui din clasă, nu știa nici măcar cum să procedeze ca să aibă puțină greutate în relațiile sociale. Ca s-o spunem pe șleau, nu era nici fericită, nici nefericită. Avea doar impresia că trecuse pe lângă ceea ce era esențial: deschiderea față de altul, comunicarea, încrederea, în primul rând, în sine! De fapt, îi lipsise o viață angajată - într-un sens sau altul, ce importantă are - și asta în detrimentul viselor prea ușor legănate!

Ziua revederii s-a împărțit așadar între o plimbare prin orașul vechi, restaurant și vizita obligatorie a muzeului, unde catalogul greu al expoziției rupsese veșnica lui îmbrăcăminte de plastic. Tocmai căzuseră orele serii în grădina chirurgului. Câteva idile vagi reapăruseră pe ici, pe colo, în cursul zilei, chiar dacă grupului părea să nu-i pese de legile sexului. I-ar fi plăcut ca un fost coleg să se apropie de ea, pentru că... pentru că-i plac bărbații - deși numai femeile se interesează de ea! Azi i se pare c-ar fi mai bine să fie feminină și de ce nu printr-o supunere aleasă deliberat -

laimotivul său atât de contestat. E trist că-n educația ei, exclusivitatea cuceririi, inclusiv cea a seducției, nu era decât apajul bărbatului.

Pe urmă, orele s-au scurs fără nimic important, în căldura care se domolea și în legătură cu tema seducției, din nou abordată. Rămasă singură, a început să tremure, cu umerii strâși, neștiind încotro să meargă ca să-și găsească puloverul și plasa. Încă o dată - dar de ce, de ce - se simțea iar străină de ambianța comună. Întrebată, repetase că va fi totdeauna o femeie ruptă de toate, datini și obiceiuri, mediocră, un fel de gura lumii. Prietena a prins-o ușor de umeri și, îndreptându-se spre vestiar după pulover, s-a oprit brusc în fața unei mobile de colț. Acolo, tatăl ei, profesorul, strângea cadourile identice din universități, trofee derizorii adunate de la colocviile din străinătate. O mapă de piele neagră a fost scoasă dintr-o grămadă impresionantă, cu sfatul să o ia ca să-și pună în ea puloverul și... și ciudățeniile ei. Da, bine, i-a zis prietena sa, „să-ți pui în ea ciudățeniile“. Termenul părea plin de afecțiune, dar și de îndemn la ordine, de sfaturi, de sensuri...

Câteva zile mai târziu, controlând interiorul servietei negre, descoperi sub un buzunăraș opac un carton bine prins cu titlul profesorului și numele său de familie - nume care, ne amintim, era și al ei. Nu i se oferea astfel o ciudată identitate? Cu multă grijă, cea care avea ceva de sărbătorit n-a mai ezitat să schimbe repede fusta maxi cu un pantaion bun tot anul, rafinând schimbările de șemizete și tăindu-și părul scurt - fără să-și dea prea mult seama către ce sex trăgea ținuta ei. Rezultatul unui marketing făcut recent la atelier tocmai redescoperirea femeia nouă căreia Chanel, la timpul său, îi dăduse libertatea - și căreia, mai târziu, St. Laurent îi va transmite atributele unei puteri de necontestat prin portul necondiționat de pantaloni!

Din ziua aceea, cu un joc de identități amestecate - dar nu trebuie neglijat nimic când se adaugă luări de cunoștință succesive -, visurile celei care-și aștepta aniversarea riscău să fie cu totul altele. Și când spunem visuri...

Prezentare și traducere,
**Magdalena
Popescu-Marin**

valeria manta făicuțu

Intellectualii

Apariția „intellectualului laic“, spune Paul Johnson în prefața sa la **Intellectualii** (Editura Humanitas, 2007), a dus la modelarea lumii moderne, la scoaterea ei de sub autoritatea preoților, a scribilor și a sfătuitoarelor, care au avut și ei, încă din fazele timpurii, pretenția să dirijeze societatea. Dacă, în calitatea lor de „păstrători ai unor culturi hieratice, fie ele primitive sau sofisticate“, aceștia și-au văzut întotdeauna inovațiile morale ori religioase limitate de canoanele autorității eterne și de tradiția moștenită, intelectualul laic, în absența factorilor inhibitori, s-a crezut îndreptățit să sfătuiască omenirea cum să-și organizeze viața.

Paul Johnson, pornind de la intelectualul secolului al XVIII-lea - deist, sceptic sau ateu - realizează o analiză minuțioasă a modului în care acest nou tip de intelectual se folosea de înțelepciunea colectivă a trecutului, de moștenirea tradiției, de codurile prescriptive ale experienței ancestrale, urmându-le în mod selectiv sau respingându-le în totalitate. Numitorul comun al celor zece capitole ale lucrării ar fi negarea, cu argumente, a dreptului de reformatori sociali și morali pe care și l-au luat Jean Jacques Rousseau, Shelley, Marx, Ibsen, Tolstoi, Hemingway, Brecht, Bertrand Russell, Sartre, Orwell, Tynan, Connolly, Mailer sau Fassbinder. Nici modul lor de gândire, nici codul lor moral, nici viața pe care au dus-o nu i-ar fi îndreptățit, crede Johnson, să spună omenirii cum să se comporte. Jurnalul anglo-saxon este necruțător în „investigație“, documentat, cu pretenția de obiectivitate, vizibil însă deranjat de discrepanța dintre ceea ce erau în realitate acești reformatori și imaginea lor publică, dintre regulile propovăduite și lipsa de reguli după care își duceau existența. Toate personalitățile care fac obiectul cărții lui Paul Johnson au avut charismă, au fascinat categorii sociale dintre cele mai diverse și au manipulat opinia publică, mai ales datorită unei geniale dotări pentru promovarea propriei imagini.

Este greu de spus dacă Paul Johnson se situează pe vreo poziție ideologică sau dacă, intelectual fiind, la rândul-i, renunță la solidaritatea de castă, pentru a face o critică din interior a modului în care intelectualul laic preferă abstractul concretului și așază ideile mai presus de om. În general, demersul jurnalistului pornește de la sistemele ideologice / de gândire ale personalităților luate în discuție, pentru a se ajunge apoi la profilul moral al fiecărui gânditor în parte. Jean Jacques Rousseau, „primul dintre intelectualii moderni, arhetipul lor și, în multe privințe, cel mai influent dintre toți“, avea, aparent, toate calitățile Prometeului modern și reprezenta figura de referință a elitelor revoluționare, prin ideile lui inovatoare despre ordinea existentă și despre capacitatea de a o remodela prin intermediul procesului politic. Rousseau a fost apreciat pentru ideile noi privind rolul instinctului, al intuiției și al impulsului în cadrul comportamentului uman, pentru „dragostea lui față de umanitate“, pentru „capacitatea de pătrundere psihologică“ și pentru multe alte trăsături care au făcut din el un mit. Paul Johnson demonstrează că acest mit era unul fals, că omul care „a transformat moravurile, datinile, sentimentele și obiceiurile“, care a revoluționat sistemul de educație, a respins iluminismul, promovând, în schimb,

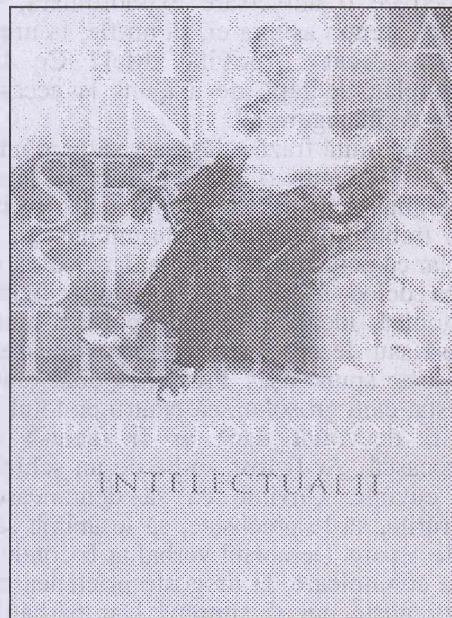
romantismul, cel care a vorbit despre alienare, despre „păcatul competiției“, despre dreptul natural și despre contractul social, era de fapt un conservator înăscut, cu mare dispreț pentru gloata lipsită de vot, un afemeiat și un trișor, a cărui viață dezordonată în niciun caz nu putea fi luată drept model. Paul Johnson, folosindu-se de o bogată documentație, denunță „insolența inimaginabilă“, egoismul/egolatria, megalomania, vanitatea, perfidia etc de care a dat dovadă Rousseau în toată existența sa. Neconcordanța dintre idei și modul propriu de existență este surprinzătoare; cel care și-a abandonat cinci copii, nedându-le nici măcar un nume la naștere, transferând statutului obligația de a se ocupa de ei, avea pretenția de a reforma educația; cel care ducea o viață dezordonată, imorală, printr-un „curios demers al unei logici infame“, lega nedreptățile săvârșite de sine însuși în calitate de părinte de creația sa ideologică, viitorul stat totalitar: căci Rousseau era convins, și pe bună dreptate, că „acela care controlează opiniile poporului, îi controlează acțiunile“. După părerea lui Johnson, Rousseau a fost un escroc sentimental cu experiență, un „exhibiționist“ care își descrie masochismul și înfrângerile sexuale, un „nebulos interesant“ cu o influență copleșitoare asupra gândirii din secolele următoare.

Pagini de polemică strălucită îi sunt dedicate altui reformator politic: Karl Marx, sălbaticul, egoistul, hirsutul, chiar nespălatul Marx, scriitor de factură escatologică, creatorul unui **Capital** ale cărui păcate de căpătâi ar fi „inducerea în eroare prin manipularea surseilor“, „neaderența la realitate“, „denaturarea statisticilor“, „documentația precară“, „lipsa de informație“ etc. Departe de a fi fundamentată științific, lucrarea lui Marx este una „de domeniul mitologiei romantice“, cu extrase trunchiate și cosmetizate, cu erori de redare și de transcriere, demonstrând fraudă intelectuală, prin denaturare tendențioasă și lipsă flagrantă de onestitate. Marx avea un dispreț profund pentru muncitori și se pare că nu s-a deranjat să cunoască vreunul, cum nu s-a deranjat nici să se documenteze personal asupra felului în care funcționau întreprinderile capitaliste; din această cauză, „ceea ce reiese din lucrare la o lectură atentă a **Capitalului** este eșecul fundamental al lui Marx de a înțelege capitalismul“. Ceea ce nu înțelege prea bine cititorul lui Paul Johnson este modul în care Marx, acest bolnav psihic, iritabil, scandalagiu, ranchiunos, incapabil de efort intelectual susținut (majoritatea lucrărilor au fost redactate de Engels), trăind de pe o zi pe alta din finanțări oneroase sau din „taparea“ amicilor, a reușit să aibă așa o influență devastatoare în impunerea unui nou sistem politic de tip colectivist-egalitarist; regimul comunist din Estul Europei (și nu numai) l-a considerat „părintele socialismului științific“ și al revoluției proletare, alături de Engels și de Lenin, a fost studiat în școli și „divinizat“ de ideologii noii dictaturi. Explicația pe care o dă Paul Johnson privește doar aspectele parțial relevante: iscusința de a-și face lobby, de a-și promova imaginea, deci, nu explică uriașul impact asupra sistemelor politice cu tradiție. De altfel, Paul Johnson se mulțumește prea adesea să-și manipuleze, la rândul-i, cititorul, oferindu-i un profil moral și psihologic credibil, dar insuficient pentru justificarea influenței exercitate de fiecare personalitate în parte. Fiindcă, orice s-ar spune, e greu de crezut că Marx, de exemplu, a fost înconjurat numai de indivizi slabi, incapabili de discernământ, gata să se lase manevrați

după bunul plac al „mentorului“.

Shelley, care a preluat de la Rousseau natura, rațiunea și virtutea ca elemente de doctrină, scapă ceva mai ieftin, ca și Ibsen, de altfel; poetul cu care ideile au fost neîndurătoare, ducându-l la o moarte prematură, credea că societatea era coruptă și că obligația intelectualului era de a o transforma; i se neagă bisericii dreptul de a impune modele morale, ca și științei, de altfel. Doar poezia are aceste drepturi, pentru că, departe de a fi expresie ingeniozității verbale și amuzament, ea este „lege, profecție și cunoaștere“. După Paul Johnson, Shelley a fost un creator utopic, ce merită satira groasă a lui Thomas Love Peacock din **Abafia de coșmar**: „a ajuns acum să fie tulburat de pasiunea pentru reformarea lumii. A visat un univers fictiv pe care l-a populat cu tribunale secrete și grupuri de iluminați care reprezentau întotdeauna ingredientele imaginare ale proiectatei sale regenerări a speciei umane“.

Minciunile isterice ale lui Shelley nu le egalează pe cele ale lui Ibsen sau Brecht, acestuia din urmă fiindu-i denunțată capacitatea de a „impune tipul de intelectual dur“.

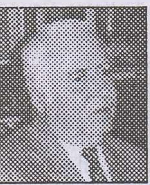

lipsit de suflet, cinic, jumătate gangster, jumătate sportiv“. Brecht s-a folosit de teatru pentru a influența mintea oamenilor, cu scopul de a obține bunuri materiale și o poziție spre vârful piramidei sociale. Creând piesa modernă de propagandă, a servit de minune interesele partidului comunist, dar și pe ale sale personale într-o măsură mult mai eficientă decât a reușit s-o facă Jean Paul Sartre, „părintele spiritual al multor mișcări teroriste“.

Paul Johnson nu-și asumă vreun rol justițiar: pur și simplu își obligă cititorul să manifeste îndoială și discernământ în perpetuarea clișeele care i-au fost inoculate în școală. Imaginea intelectualilor de marcă a omenirii a fost constant retușată / cosmetizată anumite părți ale biografiei au fost trecute sub tăcere, altele au fost exagerate, creându-se mituri ale „Prometeului modern“.

Poziția nu este totuși antiintelectualistă pentru că nu se poate echivala critica unor practici păguboase (cunoașterea de tip livresc, fascinația pentru violență, cultul ideilor în detrimentul interesului față de om etc.) cu respingerea unei întregi categorii sociale. Johnson atrage atenția asupra unui paradox: „intelectualii, care ar trebui să-și învețe pe oameni să aibă încredere în propria rațiune, îi încurajează de regulă să se lase pradă emoțiilor și, în loc să iște dezbateri care să ducă la reconcilierea omenirii, împing mult prea departe adesea omenirea spre domnia arbitrară a forței“ (p. 393).

Antologii americane (II)

Marian Barbu

Partea a doua a antologiei se intitulează - *The world Science*.

La poziția 20, pe aceeași mezalianță greci/romani, sunt reținute opere semnate de Hipocrat (460 - 377), (în domeniul medicinei), Theofrast (370 - 287), (în botanică), Euclid și Arhimede (287 - 212) (în matematică), Lucretius (99 - 55) (în filosofia științei), Plinius cel Bătrân (23 - 79) în deja clasică lucrare *Natural History* (compilație de tip enciclopedic cu elemente de astronomie, meteorologie, geografie, mineralogie, botanică și zoologie). Ca anexă, pictură și sculptură, religie, etică și literatură. Descrierile uzuale sunt în permanență relateate cu omul, cu existența lui, dincolo de contemplarea în sine.

În ceea ce Downs precizează a fi *celestial revolution* îl vizează pe Nicolaus Copernic (1473 - 1543), cel care a răsturnat toate teoriile antichității grecești și egiptene, pe cele ale lui Pytagora și Ptolomeu cu privire la mișcarea pământului, care are ca satelit natural luna și împreună se-nvârt în jurul soarelui.

O scurtă biografie a savantului polonez, a devenirii sale intelectuale, se poziționează în relație cu alți călători ai lumii, fie pe uscat și ape, ca Magellan și Vasco da Gama, fie pe linie religioasă ca Martin Luther, în Reforma Protestantă, ca Michelangelo, care a creat o nouă lume prin artă, ca Paracelsus și Vesalius pentru medicina modernă, ca Leonardo da Vinci, "acel excepțional geniu universal", lesne de indicat ca pictor, sculptor, inginer, arhitect, fizician, biolog și filosof. Ei bine, Copernic a anunțat lumii un nou sistem științific de a înțelege universul.

S-ar cuveni doar să invocăm impactul uriaș pe care l-a avut descoperirea coperniciană asupra teologilor, a legilor pe care le credeau infailibile, sensurile practice ale acestora văzute de Galileo Galilei, până la gravitația identificată de Newton (1642 - 1727) (n. la 1642, în ziua de Crăciun). Dragostea pentru matematică i-a fost descoperită și susținută de profesorul Isaac Barrow, la Universitatea din Cambridge. Încă de pe vremea colegiului, Newton a fost atras atât de mult de matematică, încât a descoperit teorema binomului, care-i poartă numele astăzi. Doi savanți americani - Boltzmann și Campbell, au apreciat la superlativ contribuțiile lui Newton și în domeniile fizicii, astronomiei, a combinării acestora în știința numită astro-fizică.

Despre câteva contribuții nodale în medicină, cunoștințele mele sunt mai mult decât limitate, când vine vorba despre Andreas Vesalius, William Harvey și Edward Jenner.

Și totuși, rețin câteva informații din subcapitolul privindu-l pe belgianul Andreas Vesalius (1514 - 1564) prezentat ca *Părintele anatomiei științifice*. Periplul său intelectual ca medic, cercetător și cadru didactic, a înregistrat încă de mic experimente de chirurgie, amplificate mai târziu, teoretic și practic, în Belgia, Franța, Italia. Lucrarea prin care a fost remarcat ca un savant s-a intitulat *Structura corpului uman*. Ea a apărut la 1 iunie 1543, a lui Nicolaus Copernic la 25 mai, același an (*Revoluția orbitei cerești*).

Englezul William Harvey (1578 - 1657), cu studii în Anglia și Italia, călătorind pe vase marine, s-a specializat în studii de cardiologie și hematologie la animale, fiind atent preocupat de fizică și opere literare, filosofie și logică. În 1628, îl găsim la Frankfurt, tipărind, în limba latină, lucrarea care-i aduce faimă europeană (și nu numai!) - *Exercitatio Anatomica de Motu Ordinis et Sanguinis in Animalibus*. În 1906, la Royal College, William Osler, referindu-se la această lucrare, o socotea începutul medicinei experimentale, într-un timp când ignoranța ajunsese la apogeu.

Edward Jenner (1749 - 1823) a publicat în 1798 o capodoperă de știință (*masterpieces*) în literatura de specialitate, denumită *Investigație despre cauzele și efectele vaccinului contra variolei*. Cartea a cunoscut numeroase traduceri în multe limbi. Napoleon Bonaparte a dispus vaccinarea soldaților și a militarilor care îi slujeau cauza. Natura serioasă a prezentării științifice, ca și medicamentația adecvată,

produsă în timp, a determinat Organizația Mondială a Sănătății (OMS) să anunțe, în decembrie 1977, că a fost tratat și ultimul caz de variolă, cunoscut până atunci în lume.

Încă două nume de referință în lumea științei pe care o reprezintă sunt Sigmund Freud (1856-1939) și Albert Einstein (1879 - 1955). Dacă ultimul a studiat până la a abstractiza teorii, formule și componente ale materiei, obținând simboluri și elemente exponențiale, primul a explorat imaginația creierului, formele de comportament individual și de grup, elaborând idei și termeni care trimit numai la personalitatea lui.

În principiu sau în fond, au beneficiat de cercetările lui Freud o serie de domenii umaniste, științifice și administrative ca: literatura, arta, religia, antropologia, educația, justiția, sociologia, criminologia, biografismul și alte studii ale societății și ale individului. Într-un fel sau altul, efectele cunoașterii propuse de Freud își au originea în lecțiile de profesor oferite - bine organizate și prezentate argumentat.

La Einstein, antologatorul îmbină informația de biografie cu cea de studii și călătorii, cu cea de mariaj până la retragerea în America. Supratitlul - *Mesagerul vârstei atomice* - "Harbinger of the Atomic Age" - acoperă strălucit invenții, teorii, aplicabilități, cu viața de familie. Ar deveni superfluu să enumerăm opinii, atitudini și efecte de cercetare desprinse din câmpul multifuncțional al activității lui Einstein. Nu amintim decât faimoasa ecuație $E=mc^2$, socotită, între foarte mulți alții, de Lincoln Barnett o briliantă, o providențială evaluare a misterelor materiei, cunoscute de om.

Mai apropiat de mileniul nostru, în 1962, Rachel Carson (1907 -1964) tipărea la Boston lucrarea *Silent Spring*, comparabilă, scrie Robert Downs, celei semnată Thomas Paine - *Common Sense*, cu narațiunea *Uncle Tom's Cabin*, de H.B. Stowe (tradusă și la noi în 1845) și *The Jungle*, de Upton Sinclair (1878 - 1968).

Rachel Carson a fost un eminent biolog marin care a constatat direct dezastrul pe care îl produce poluarea aerului, a apei și ca drept consecință distrugerea treptată din ce în ce mai mult a poporului american. De asemenea, Doamna a tras un semnal de alarmă asupra poluării orașelor din cauza smocului produs de automobile, a răspândirii lui pe suprafețele râurilor și lacurilor, ducând la dispariția peștilor și a întregii faune, de ce nu?, și a florei existente până dincolo de adâncimi necunoscute.

Aceeași cercetătoare apasă pe ideea sporirii nefaste a bolilor cancerigene, a stresului uman, a scăderii rezistenței ființei (de toate regnurile) prin accelerarea poluării, prin lipsa de control a acesteia. Cartea a devenit repede un *best-seller*, cunoscând un tiraj de 500.000 de exemplare. Așa s-ar explica și programul de

control al producerii și folosirii pesticidelor în America, a Conferinței FAO, din 1965, de la Roma, a unei reuniuni a Ministerului Agriculturii din 1964, Anglia.

Comentarii cărții au pus în evidență nu numai constatările, ci și soluțiile alternative propuse de cercetătoare.

Se poate ușor observa din simplele mele constatări, cu atât de prezumtive deschideri în varii domenii, că autorul și-a onorat titlul destul de pretențios al antologiei. Deoarece - să fim bine înțeleși - dilema începe de la domeniile ilustrate, motivate, apoi de la operele de vârf, de la mărima comentariului, fără a-i stabili un "pat al lui Procust", de la includerea bibliografiei în textul critic de prezentare sau de la trimiterea către aceasta, într-o zonă anume din carte.

Aș puncta, într-o penultimă observație, consultând cuprinsul antologiei, că lipsesc - din enumerarea mea - câteva notificări mai ample despre *Biblie* și despre *Originea speciilor* a lui Ch. Darwin (1809 - 1882).

Oamenii de specialitate cunosc că lucrarea lui Darwin a apărut în 1859. În traducere, titlul complet al operei biologului englez, cunoscută și în limba română, este: *Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență*. Că el mai publicase înainte și va mai publica, după această dată, alte lucrări, stabilindu-și clar profilul domeniului său științific. Călătoria în lume pe corabia Beagle (1831-1836) i-a deschis un orizont neașteptat pentru formarea unei concepții științifice despre apariția omului pe pământ, despre locul privilegiat al acestuia între speciile animale, despre selecția relațiilor dintre sexe, despre varietatea animalelor și plantelor, despre emoții, fertilizare și putere la plante ș.a.

În această situație, textele biblice sunt în opoziție de motivare, de cauză/efect.

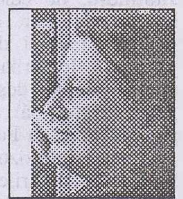
Alte omisiuni (ale mele) de autori și opere se numesc: Arhimede (287-212), Mary Wollstonecraft (1759 -1797) - susținătoare a drepturilor femeii în societate, Henry David Thoreau (1817 - 1862), pledant pentru *Rezistența civilă a guvernului* (1849).

Să acceptăm afirmația lui Robert B. Downs, cum că pentru selecția de valori de mare ajutor i-a fost eticheta supraculturală, provenită dintr-o descoperire sau dintr-o circulație universală a cărții și, implicit, a ideilor conținute. Câteva -isme l-au convins definitiv pentru stabilizarea opțiunilor sale. Așa - de exemplu - *machiavelism, marxism, hitlerism, freudism, malthusianism, esopism, darwinism* etc. Sunt și excepții, fericite, fundamentale pentru destinele omenirii. Bunăoară, zici Homer, te gândești la cele două epopei. Lumea modernă a explorat cu îndestulă măsură *Odiseea*, tocmai datorită prezenței călătoriei; acolo, ca temă, spre noi, ca idee. Ș.a.m.d. Zici Platon, gândul merge spre filosofia lui. De altfel, nici nu poți înțelege filosofia germană, începând cu I. Kant, fără a te raporta la autorul *Republicii*, a *Simposionului* sau *Timaios* ș.c.l.

Antologia lui Robert Downs se-ncheie cu 44 de note bibliografice, un indice de nume informațional despre autorii comentați, cu accente complete pe principala(le) scrieri la care s-a dezvoltat un comentariu de prezentare.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Wilhelm Busch (1832 -1908)

Aforisme și rime

E opera de artă, la adică,
Precum un suc nefiert destul: se strică

*
Nu-s gândurile chiar pentru oricare.
Dar scrie chiar și cel ce nu le are.

*
Bun critic nu-i rapsodul cu lăuta,
Ci editorul: că el scoate suta.

*
Idei noi nu apar așa frecvent.
Dar spune-le pe cele vechi, fluent.

*
I-un filozof precum stăpânul casei.
Are mereu de dres ce se stricase.

alina boboc

Săptămâna olandeză

Începând cu stagiunea 2005 - 2006, Teatrul Odeon din București a inițiat programul internațional **odeon.art**, din care s-au desfășurat până acum **odeon.art 1 - Săptămâna culturii maghiare** (martie 2006), **odeon.art 2 - Săptămâna culturii cehe** (octombrie 2006) și **odeon.art 3 - Săptămâna culturii olandeze** (24 - 29 noiembrie 2007), urmând să aibă loc în curând și **odeon.art 4 - Săptămâna culturii poloneze**.

Săptămâna culturii olandeze face parte dintr-un proiect mai amplu, numit **O sărbătoare culturală, Parteneriatul Olanda - România**, care cuprinde o serie de evenimente desfășurate (sau în proces) în decursul anului 2007, la București și la Sibiu: expoziții, concerte, seminarii, dezbateri pe teme de arhitectură, lansări de carte, proiecții de filme, spectacole de dans și de teatru.

Programul odeonist a fost anunțat printr-o conferință de presă (12 nov.), susținută de E. S., dl. Jaap L. Werner, Ambasador al Regatului Țărilor de

Jos în România, d-na Dorina Lazăr, director al Teatrului Odeon și dl. Mihai Oroveanu, director al MNAC.

Primul eveniment al **Săptămânii** a fost vernisajul expoziției de afișe de teatru distinse cu Premiul Afișelor de Teatru din Olanda (premiu fondat în 1992, din dorința creșterii calității artistice a afișelor).

A urmat apoi spectacolul de dans, **The autopsy project**, cu două reprezentații, realizat de André Gingras, un coregraf de excepție, preocupat de conceptul de autopsie în societatea de consum. De fapt, creația sa scenică este o satiră la adresa acestei societăți care se lasă călăuzită orbeste și în viteză numai de progresul științific și nu mai are timp să vadă creativitatea și originalitatea ființei umane. Structura spectacolului urmează această dihotomie: tehnologia rece și corporalitatea umană, iar dansatorii fac o demonstrație convingătoare de expresivitate, spontaneitate, agilitate, îndrăzneală, virtuozitate, precizie și coerență. Opoziția dintre răceala unei autopsii științifice și imaginea sculpturală, caldă a corpului uman contribuie la complexitatea mesajului: secolul al XXI-lea se reflectă în oglinda Renașterii. (Regia: Sue Jane Stoker. Distribuția: Kim Fischer, Kirstine Ilum

Sorensen, Marek Zawalski, Nitay Lehrer, Bruno Isakovic, Melanie Wirz. Muzica: Joseph Hyde. Decorul: Geert van der Velden. Costumele: Carljin Petermeijer. *Light design*: Bas Visser).

Conferința despre teatrul olandez, susținută de Henk Scholten, director al Institutului de Teatru din Olanda, a fost urmată de spectacolul-lectură, **Blowing** de Jeroen van den Berg, dramaturg olandez contemporan, textul fiind tradus special în limba română pentru **odeon.art 3**.

Spectacolul non-verbal **Vielfalt** de Jeroen van den Berg, cu două reprezentații, aduce pe scenă un tip diferit de limbaj teatral pentru publicul românesc. Astfel, o poveste de dragoste transcende tot felul de întâmplări, potrivit ironiei soartei, trecând prin numere de iluzionism, create cu multă fantezie și executate impecabil, totul sfârșind pe tărâmul magiei, unde nimic nu este imposibil. Dominanta spectacolului este subtilitatea, detectabilă începând de la umorul fin și frânturile de cuvinte până la realizarea iluziei totale. (Regia: Jeroen van den Berg. Distribuția: Jakop Ahlbom, Reinier Schimmer, Kelly Hirina, Irene Slotboom, Silke Hundertmark, Inez Almeida, Klara Alexova. Decorul: Daan Ament. Costumele: Susann Rittermann. *Sound design*: Wim Conradi. Consultant în magie: Woedy Woet).

Săptămâna olandeză la Odeon s-a încheiat cu un concert, susținut de Lilian Vieira & Grupo Azul (Stefan Kruger, Ed Verhoeff, Marc Bisschoff și Alex Oele).

cioraniana

Prin mansardele Parisului

genoveva preda

Între copilăria de la Râșinari și ultimele clipe trăite la Paris s-au întâmplat atâtea în viața lui Cioran. A început prin a alerga pe dealuri și prin cimitirul satului. Apoi, într-o zi a plecat într-o căruță trasă de un cal la Sibiu, unde, peste câțiva ani, avea să cutreiere pe străzi sub teroarea insomniei, scriind prima lui carte **Pe culmile disperării**. Apoi, a plecat la București, petrecându-și timpul mai mult prin bibliotecă. Și-a continuat studiile în filozofie în Germania a călătorit prin Spania, fascinat de această țară, dar Franța rămâne adevăratul leagăn al cărților lui, scrise în franceză, iar Parisul - orașul de unde nu s-a mai putut dezlipi niciodată.

Destinul lui Cioran s-a desfășurat în câteva mansarde suspendate între cer și pământ, cât mai aproape de stele și nori.

Scriind, ca o fatalitate l-a purtat de la o carte la alta, eliberându-l, vindicându-l în mare parte de obsesiile sale, dar rămânând marcat toată viața de îndoiele și contradicții.

Atrasă ca un magnet de cărțile și de viața lui Cioran, în ultimul timp, m-am gândit tot mai des la misterul unei alte ființe, care a trăit în preajma lui, simțind-o, de cele mai multe ori, ca o umbră a scriitorului, dar, alături, ca pe o lumină tășnind puternic tocmai din necunoscutul ce domnește în jurul ei. Este vorba despre Simone Boué! Știm atât de puține lucruri despre ea! Într-un interviu, Cioran povestește că a cunoscut-o într-o cantină studentească, la Paris. Ea era studentă la Engleză, el student la Filozofie, numai că Cioran nu prea frecventa cursurile, preferând să se plimbe mai tot timpul cu bicicleta prin toată Franța. Când revenea la Paris, era nelipsit de la cantină și așa azi, și așa mâine, luând masa împreună, Cioran s-a împrietenit cu Simone, care i-a dat chiar și lecții de engleză, deși Cioran ar fi trebuit să se perfecționeze la franceză, pe care, chiar el mărturisește, că o știa aproximativ când a venit din România la Paris. Cum erau oare întâlnirile lor, când Cioran revenea din tururile ciclistice? Doamna Sanda Stolojan, care era prietenă cu amândoi, mi-a povestit, într-o zi la Sete, plimbându-ne pe malul Mediteranei, că, deși a fost mult timp în preajma lor, nu știa prea multe despre amorul lor, dar era convinsă că între Cioran și Simone a existat o atracție ieșită din comun. Sanda Stolojan, o doamnă plină de umor, îmi spunea cu farmecul ei inconfundabil - parcă o văd și acum! - : „Știi, Genoveva, această franțuzoaică era dată naibii, spirituală, vie în discuții. Avea un fizic plăcut, era remarcabilă, cu o alură distinsă și avea mult haz“.

Cioran și Simone au locuit toată viața împreună prin mansarde, ca două păsări în cuibul lor. Deci, singuratecul nu era chiar atât de singur la Paris. Cu toate acestea, pentru cititori, Cioran apare ca un izolat de lume. Un mare solitar, trăind doar între coli,

creioane și cărți, între plimbări și lecturi nesfârșite. Am putea închide ochii și să ne-o imaginăm pe Simone intrând tiptil în camera lui, unde lucra, cu o tavă cu frunțe, cu bunătați, cu o cafea, o țigară și, poate, alături, o mică floare. De multe ori, probabil, îl cruța de grijile banale, oferindu-i clipe de relaxare, răsând împreună, în balconul lor înflorit! Dar, tot ea, cred că era aceea care-i oferea oaza de liniște, făcându-l să se simtă liber pe tărâmul singuratic al creației și gândirii sale. Prezența ei în viața lui Cioran pare mai mult ireală decât reală, un puf de păpădie, o falfăire de libelulă. Nu știe nimeni ce a fost în sufletul lui Cioran, ce-a simțit pentru ea, ca femeie, ca iubită. Cât a vibrat și mai ales cât a fost de fascinat de dăruirea ei. Simone rămâne ascunsă în toate paginile albe, nescrise, ascunsă în „necuvinte“.

Ce mână, decât cerească, i-a scos-o în cale, devenind norocul lui până în ultima clipă! Și cu cât mă gândesc mai mult la ei, cred că Simone a jucat un rol imens în viața și creația lui Cioran și poate, nu o dată l-a salvat de la multe răătăcirii, așa cum l-a salvat muzica lui Mozart.

Și totuși de ce n-a scris Cioran nici un cuvânt despre Simone Boué?

Vișniec o aduce pe scenă pe Simone, într-o piesă de teatru, sub imaginea unei fantome care-i reproșează lui Emil că ar fi scris despre atâtea femei, chiar și prea ușuraticile ce bântuie noaptea pe străzi, dar despre ea nici un cuvânt. Așa a simțit Vișniec, așa și-a imaginat el. Dar eu nu pot să cred că Cioran n-a vrut să scrie despre Simone. Cred mai degrabă că Simone e cea care n-a dorit să se scrie despre ea, iar Cioran i-a respectat rugămintea, înțelegând-o. Pentru că, în adâncul ei, Simone punea preț pe tăcere mai mult decât ne imaginăm. Știm cu toții, cuvintele au farmecul lor, dar și un drum cu dus-întors, au partea lor de adevăr, dar și de mistificare, de simplitate, dar și de exagerări, de sublim, dar și de dezastru, pot zbura, dar pot aluneca și spre abisuri. Nu știu, nu am de unde să știu, doar intuiția de acțiță, de femeie, mă face să cred că această tăcere vine din adâncul lui Simone și nu din indiferența lui Cioran față de ea. Nu înseamnă că ce gândesc, ce simt e și adevărat. Poate o iau razna, poate fantezia mea brodează povești neadevărate! Dar cum am putea afla adevărul? Cioran și Simone au plecat spre alte zări cu secretul lor.

Și la urma urmei, de ce trebuie să știm totul? Oare norii, ce învăluiesc necunoscutul, nu dau și mai mult farmec, mai mult mister iubirii? După dispariția

lui Cioran, în iunie 1995, mi-o imaginez pe Simone în ultima locuință de pe strada Odeon, acolo sus, sus, singură, într-o liniște adâncă, în fața valizei cu care Cioran venise din România la Paris, o valiză asemănătoare celor cu care soldații noștri pleacă în armată. O văd, aievea, cum o deschide, cum găsește cele 34 de caiete ale lui Cioran, cu însemnări, toate nepublicate. Le răsfoiește și, apoi, începe, de fapt continuă, drumul alături de Cioran, pregătind zi de zi și noaptea de noapte, timp de doi ani, publicarea cărții **Cahiers**, la Gallimard.

În octombrie 1997, prietenii s-au adunat în casa lui Marie-France, fiica lui Eugène Ionesco pentru a marca evenimentul apariției cărții. Simone nu mai era printre ei. Disparuse în vara aceluiași an, în valurile Oceanului Atlantic, nu departe de Vendée.

De multe ori mă întreb. A fost o întâmplare sau așa și-a dorit ea? Acolo, între apă și cer, a fost ultimul dialog între Simone și Cioran, topit în monologul și singurătatea ei. Poate că a înțot uitând să se mai întoarcă. Sau, când a vrut să revină la mal, forțele au părăsit-o. Poate că a luptat cu oceanul, dar a fost înfrântă sau s-a lăsat, cu voluptate senină, pe valuri, pecetluind totul într-o taină adâncă. Destinul, fatalitatea, în care Cioran a crezut atât de puternic, i-au unit în veșnicia legăturii lor.

Multe pasiuni a avut Cioran - scrisul, muzica, lectura, plimbatul cu bicicleta sau pe jos. A scris despre suferință, despre dușmani, despre sinucidere, despre glorie și singurătate, despre flori, nori, vânt și ploaie și chiar despre stropii din strașina mansardelor. A iubit Râșinari, Sibiu, Dresda, Spania, pe Dostoievski, Parisul. A fost atras de Budha, obsedat de cer, de Bach, de Brahms și de Mozart. Și uite așa, dintr-o dată, inima îmi spune că deasupra tuturor atracțiilor pe care le-a simțit Cioran pe acest pământ, plutește un catarg puternic: Simone Boué.

Despre ea am vrut să vă vorbesc azi și despre mesajul ce se desprinde din povestea acestei iubiri: „Tăcerea e mai puternică decât cuvintele“. Și ce e mai tulburător, acest mesaj nu vine din inima cărților, leagănul cuvintelor, ci din adâncul sufletului unei femei.

(Text prezentat în 12 mai 2006 la Colocviul Internațional „Emil Cioran“, de la Sibiu)

Limba română este patria noastră

**mariana ploae
hanganu**

Dacă am îndrăznit să dăm rândurilor de mai jos un titlu care poate suna pentru unii ca o lozincă patriotardă, am făcut-o pentru a evidenția mai clar ideea că limba maternă face parte din „bunurile esențiale” ale consumului social care ni se prezintă ca inevitabile - tot atât de inevitabile ca răsăritul și apusul soarelui -, dar și indispensabile - tot atât de indispensabile ca apa sau pâinea cea de toate zilele. **Claude Lévi-Strauss** afirma în *Tristes Tropiques* că „cine spune om spune limbaj și cine spune limbaj spune societate”. Și asta pentru că omul este o ființă eminentement socială. O societate nu poate exista fără comunicare (actual social prin excelență) care este posibilă doar prin actul de limbaj înțeles în sens larg, semiotic și, mai ales, în mod privilegiat, prin limbajul verbal.

Într-adevăr, analiza propriei culturi ne conduce la explicitarea multor lucruri sau situații din viața noastră pe care, în mod obișnuit, le considerăm ca naturale; simplul act de a vorbi despre ele schimbă însă atitudinea pe care o avem, intrând într-o relație diferită, activă, de înțelegere cu acele aspecte ale existenței care ne influențează în mod decisiv destinul. Cum se verifică însă toată această teorie, învățată de la sociologi și sociolingviști, în procesul de folosire a limbii? În ce măsură „uzajul limbii, „actul individual de voință și inteligență”, cum spune **Saussure**, se reflectă în situația generală a subiectului vorbitor, determinând un anumit tip de integrare în societate?

Știm cu toții cât de importantă este calitatea expresiei lingvistice proprii în construirea imaginii noastre sociale. Piesa lui **Bernard Shaw**, *Pygmalion*, mai cunoscută prin diverse versiuni cinematografice, cum este cea a lui **Cukor** cu titlul *My fair lady*, a vrut să demonstreze, printr-o frumoasă poveste - până la urmă de dragoste -, puterea socială a limbajului. Cei doi gentlemen fac un pariu că florăreasa analfabetă care vorbea o limbă incorectă, grosolană și pitorească va accede, prin însușirea unei vorbiri corecte și elegante, la statutul unei clase superioare. Și pariul este câștigat de cel care mizase pe puterea socială a limbajului. Vorbirea corectă corespunde de fapt unui ideal lingvistic al comunității de vorbitori, unei *norme* pe care comunitatea o stabilește. Devine astfel propriu unor anumite grupuri de vorbitori o anumită modalitate de a se exprima care nu este proprie altor grupuri; se procedează astfel rapid la o divizare a comunității în *culți* și *inculți*. Diferența dintre ei este datorată în cea mai

mare măsură unei inegale oportunități de acces la cultură. De aceea, alfabetizarea unui popor este cea mai prioritară dintre priorități. Ea trebuie să se facă concomitent cu trezirea conștiinței maselor asupra faptului că accesul la cultură este un *drept* și o *îndatorire* a tuturor, că nu este suficient să citești și să scrii câteva rânduri (și acelea pline de greșeli de tot felul) pentru a nu fi considerat analfabet. Falsul proces de democratizare care s-a instaurat în procesul de învățământ caută să producă, involuntar poate, o nivelare, însă la limita inferioară, nu la cea superioară. Nu vom avea nici un folos în a scădea nivelul cultural al românilor sub pretextul că nu trebuie să existe diferențe între oameni. Trebuie să căutăm și să cultivăm elitele, dar în așa fel încât nici ceilalți să nu se simtă inferiori. Nu este mai puțin demnă o meserie manuală decât una intelectuală, deoarece și una și alta sunt diferite, dar nici una nici alta nu se pot lipsi de folosirea corectă a limbii. Învățarea corectă a limbii devine astfel unul din mijloacele de creștere a propriei demnități pentru a înceta să ne simțim, la nivel național, un popor inferior față de altele.

A reflecta asupra „bunului esențial” de consum constant care este propria limbă ne obligă la o distanțare pe care metalimbajul îl implică. Trebuie să privim limba ca pe ceva cu o existență în mod real obiectivă, în afara circuitului pragmatic al universului nostru personal. **Saussure** ne-a atras atenția asupra invulnerabilității limbii, afirmând că semnul este *imutabil*, în sensul că nu poate suferi vreo schimbare cauzată ocazional de voința vreunui vorbitor. Nici unul dintre noi nu putem schimba, după bunul plac, nici forma, nici conținutul semnului lingvistic. Dar tot **Saussure** ne învață că semnul este *mutabil*, adică depinde de felul în care comunitatea lingvistică, folosindu-l, îl adaptează necesităților ei.

Valorizarea culturii trebuie făcută la toate nivelurile, în toate locurile, având ca agent privilegiat pentru aceasta puterea politică. Conștientizarea rolului decisiv al factorului cultural este de cea mai mare importanță. În lipsa ei, învățământul

nu va fi decât o obligație impusă, o ușă care deschide accesul la puterea economică. Astăzi, din păcate, prea puțini studiază pentru a ști, ci pentru a reuși obținerea unui mijloc onest care să le aducă mai mulți bani. Cunoașterea apare astfel ca o modalitate care să permită accesul la piața de muncă. Este adevărat, așa cum am mai menționat cu alte prilejuri, factorul economic are puterea lui, dar are riscul de a se suprapune tuturor celorlalte aspecte. Preocuparea absorbantă pentru factorul economic ar putea fi compensată - sau chiar contracarată - la nivel național printr-o justă politică culturală. Și aici intervine rolul profesorului de a trezi conștiința elevilor că ei sunt o verigă din lanțul transmiterii limbii și culturii neamului. Cum spunea **Chesterton**, *nu trebuie să privim omenirea ca pe un trib în care ne-am născut, ci ca pe un club căruia fiecare trebuie să-i dăm cota parte*.

Cultura nu este o moștenire primită în mod pasiv, dimpotrivă, este o dinamică de responsabilitate colectivă în al cărei proces de manifestare suntem toți chemați să participăm. Limba, în afara faptului că este instrumentul de comunicare al culturii, este ea însăși cultura, dacă n-ar fi s-o privim și numai ca pe „lungul discurs istoric al unui popor în parcursul călătoriei sale către cunoaștere”.

Că patria noastră este limba română nu este o lozincă patriotardă, este o evidență pentru toți cei care percep realitatea națională prin cultură, iar cultura prin comunicare. Ea adună oameni de bună credință care caută răspunsuri, preocupări comune pentru destinul limbii și culturii românești. Un prim rezultat a apărut deja, *Raportul asupra calității limbii române din audiovizual*, lansat acum câteva zile de Consiliul Național al Audiovizualului.

muzică

Să fi fost acum vreo doi ani, pe vremea marilor aniversări muzicale închinată lui Mozart și Șostakovici, când am avut un scurt dialog cu o distinsă redactoare de la RRM pe tema unor paralelisme în alcătuirea programelor Orchestrei Naționale Radio și a Filarmonicii „George Enescu”, precum și în media audiovizuale. Credem că C.C. a fost printre puținele persoane care a/u arătat, la vremea respectivă, un cât de cât interes acestei observații. Cum „cu o floare nu se face primăvară” iată că, într-un interval de 2 săptămâni afișele bucureștene au pus retorică întrebare „Aimez vous Brahms?": **Filarmonica/Mihaela Martin/Cr. Mandea/Uvertura Tragică, Cvintetul, orchestrat de Schoenberg, Concertul pt. vioară și Radio/Remus Azoitei/ Alpaslan Ertungealp/ Uvertura Academică, Simfonia a III-a/ Concertul pt. vioară !** În cele din urmă considerăm că e mai eficace să privim latura pozitivă a lucrurilor, întâlnirea cu muzica lui Brahms fiind una dintre cele mai tulburătoare. Asemenea Catedralei din Chartres, construcțiile sale perfect sudate, cizelate forțează limitele arhitecturii, iar catenele desfășurate sincope, acumulate de mari tensiuni, niciodată rezolvate pe deplin, creează o permanentă neliniște, un continuu zăbucium pe care-l recunoaștem a fi al nostru. Alături de **Liviu Prunaru**, protagonistul **Concertului pt. vioară de Dvorak**, evoluția **Mihaelei Martin** (intrată de-a lungul anilor în seria marilor „B” - **Britten, Bartók**, acum din nou **Brahms**) și a mai tânărului

Brahms

corina bura

Remus Azoitei (Șostakovici, Ceaikovski, Brahms) reprezintă un segment extrem de important al unui lanț care vizează calitatea realizărilor profesionale la care au ajuns acești reprezentanți ai culturii românești. Revenind la Brahms, acest mare maestru german a fost rezervat în ce privește literatura concertantă, doar un **Concert dublu**, 2 monumentale lucrări pentru pian și una dedicată viorii, aceasta din urmă purtând, ca și precedentele, semnătura unui simfonist. Concepută inițial în 4 părți, cu o mișcare lentă și un Scherzo (plan pe care îl va duce la îndeplinire în cel de-al doilea **Concert pt. pian, în Si b**) această capodoperă violonistică va intra în tiparele tradiționale (3 părți) datorită presiunii pe care a exercitat-o **Joseph Joachim**, un ilustru interpret și pedagog al epocii, prieten cu Brahms. În final, **Allegro giocoso**, unii comentatori sesizează influențe ale muzicii ungare. Credem că este vorba despre acea manieră numită pe atunci „à la hongrois/e” (Joachim însuși a scris un extraordinar de dificil concert „în stil ungăr”) care circula între granițele Imperiului Chesar - Crăiesc, analogă celei „à la zingara”, care reproducea efectele modale și chitaristice ale folclorului spaniol de influență maură/arabă, ce nu

avea nici o legătură cu „zingarii”, sau cea a lui Șostakovici care elaborează teme cu un pronunțat caracter rusesc fără a folosi nici un element caracteristic al acestora. Remus Azoitei a imprimat un suflu nou partiturii prin soluții tehnice ingenioase care i-au sprijinit întru totul concepția interpretativă. Un sunet splendid în registrul acut, vibrato enescian care asigură o paletă coloristică ultradiferențiată și rafinată a timbrurilor, lirism profund, incisivitate acordică, eleganță în fluxul susținut al desfășurărilor, tehnică impecabilă și un bis („Lăutarul” de Enescu), toate alcătuiesc un vocabular sărac pentru a creiona această prezență scenică. Dirijorul A. Ertungealp are un palmares competițional semnificativ, dar se pare că este nevoie de harul și experiența lui Cr. Mandea sau de geniul lui Seiji Ozawa ca să te identifice cu adevărul final al conținutului brahmsian. Ca fapt divers: la coloana sonoră a filmului **Camera în formă de L**, cu Leslie Caron în rolul principal, a fost ales **Concertul nr.1 pentru pian...** Cu siguranță, îl adorăm pe Brahms.

leo butnaru

Vânătoare de detalii (III)

Poate că cea mai statornică avuție pentru un copil o constituie dragostea părinților, în dozaj cu libertatea care i se acordă, dar și... dar și - bineînțeles - cu jucăriile! Ce jucării am avut eu?...

De toate - artizanale și de fabrică, improvizate și standard clasic... S-o începem ... cu ce? - Vioara (scripca) din hlujdan de cucuruz? Da, dar și bătlanul de faianță. Frumos - chinezesc, probabil, - pe un suport lat. „Tractorașul” din mosor simplu de ață cu propulsie din cauciuc răsucit în interiorul său, uns cu săpun, să se micșoreze intensitatea fricțiunii ce „frânează” și, deci, să se miște mai ușor? Da, dar și șirul indian al celor vreo 7-8 elefanți de jad alb-gălbui de mărime diferite, în descreștere sau, dacă vrei, în creștere, din aproape în aproape? „Telefonul” din șnur simplu (spagat), la capete cu cutii goale de chibrituri, la care „vorbeam”, doi măhăleni, cățărăți în copaci ce se aflau la oarecare distanță unul de altul? Da, dar și mecanismele cu arc - mașini, autobuze minuscule - uite, astea erau adevărate minuni! - ce alergau pe dușumelele casei. Minge, mingi; aveam nevoie de multe mingi, pentru ele se spârgeau cam repede... Apoi cei doi fierari, sculptați/modelați de tuța ca și cum din două popice ceva mai mari. Era superb duetul/„duelul” muncitorilor cu barosul! Două figuri de bărbați plasate, încălecat, pe o pereche de tije paralele, prînse pe axe la mijloc și la glezne, astfel că, atunci când tijele-pârghii erau trase în dreapta-stânga sau invers, zeloșii fierari se mișcau ritmic, lovind ba unul, ba celălalt cu ciocanele în nicovala montată la mijlocul distanței dintre unul și celălalt... (Mai târziu, prin clasa a patra, a cincea, aveam să trafomez din placaj, după un model aflat într-o revistă, un țăran și un urs care mănuiau în tandem un ferestru; principiul acționării figurinelor era similar cu cel al fierarilor de care spuneam.) Dar cum să uiți de minunea minunilor - acel simplisim caleidoscop - un tub din carton presat prin ocularul căruia vedeam infinite posibilități de alcătuire, compunere, constituire a combinațiilor de ornamente, ozoare, modele geometrice multicolore?!... Mult timp priveam vrăjit în spațiile - ce păreau imense - ale acelei camere a miracolelor, fără a ști multe lucruri despre sistemul - rudimentar, de altfel, - de oglinzi din tub, care regizează atât de surprinzător, mereu altfel, pe nou - colea, zeci-douăzeci de ciobulețe de sticlă multicoloră, căzute, la rotirea tubului, la oarece întâmplare, dar „ordonate” și geometrizate uimitor de măiestrit de reflecțiile lor în cele trei oglinjoare lunguieț-dreptunghiulare, plasate sub formă de prismă triunghiulară, una-nuchiile celorlalte două etc. Astfel că nu pot să nu amintesc că am trăit o mare dezamăgire, când a fost să demontez un atare caleidoscop (scumpă unealtă!), văzându-i atât de sumara utilare interioară... O altă minune - pistolul (de fabrică!) pe care „îl încărcam” cu capse - minuscule pătrățele de hârtie pe care fuseseră aplicate în stare lichidă, apoi uscate, câte o picătură de fosfor (cred, astăzi). Da, cât pe ce să uit (cum ar fi fost posibil?!...) - dispozitivul (aparatură) cu diapozitive. Ce minune! - vasicinema la cald, în subtropicele cuptorului casei. Apoi... Dar uite că panoplia-jucăria și... înfărmecarea se cam termină aici... Poate că ar mai fi să invoc și păpușa aia mare de lemn în care, una în alta, se mai aflau alte 5-6 ruscute, „matrioșka”. (Era plină lumea de „matrioște”, de puteai crede că sovieticii veniseră cu tancurile încărcate de pașnice batalioane de pupa rusa...) Și ea, prima, cea mai mare păpușă - „mamă-eroină” de... lemn... Mamă-eroină era un titlu important în

Uniunea Sovietică. În mahala locuia o familie cu 10 copii și tanti Maria primise titlul de mamă-eroină. Însă, când trebuia să meargă la raion să rezolve cine știe ce probleme, să ceară anumite drepturi, înlesniri, scutiri de impozite ș. a., medalia și-o prindea la piept tatăl, badea Timofei. Dar parcă el nu avea o contribuție substanțial-egală la apariția pe lume a celor zece băieți?! Absolut toți - flăcăi! Tanti Maria rămânea acasă cu copiii - grijă mare, iar badea Timofei defila, șonticăit (beteag din tinerețe), prin Telenești cu „megdalul” în piept, deschidea ușile șefilor (dacă aceștia nu aveau secretare care să-l oprescă la timp; îl cunoșteau, pentru că prolificul nostru măhălean era insistent în a-și cere drepturile și anumitor șefi deja li se făcuse lehamite de tatăl-erou...).

Să punem la număr și patinele cu calup de lemn și lamă incastrată în acesta, clupul?... (Da, în Negureni există și porecla Calup...) Diverse detalii de la oarece componente tehnice?... Apoi, da, tuța mă învățase ca, dintr-o filă de hârtie împăturită în 4-5, să tai cu foarfecele o - la desfacerea „operei” - întreagă horă de omuleți ținându-se de mână. Găurele - nas, gură, nasturi la vestoane... A, da, la grădiniță ne porăiam cu jucării barosane - căluți din mucava presată, frumos vopsiți, pe roțile, pe care îi încălecau cei mai mici; triciclete - pentru mai răsăriți... Pe câmpuri, se întâmpla să găsim câte un rulou de hârtie, de 3-4 centimetri lățime, acoperită cu staniol (sau - sanioizată? Ceva ce aduce cu „stalionul” - așa îi zice bunica stadionului; probabil, gândindu-se că ar veni de la numele lui Stalin...), care ni se părea foarte scump, mai special, nu știu cum, ruloul, însă nu prea știam ce să facem cu el... Îl schimbam pe te miri ce și el trecea din mână în mână ca o amuletă formală... Apoi, cea mai mare minune pe care o putea aduce din armată vreun negurenian lăsat la vatră - o lanternă cu propulsie manuală; cu o pârghie cu arc se acționa - hârșăitor - un dinam minuscul plasat în cutia de plastic negru. Avusesem și eu una, mi-o adusese țănu Senia, verișorul, fiul nașei Profira, sora mamei, și el unul la părinți. Dar, sigur, mult mai în vârstă ca mine. Cât a fost în armată, undeva departe în Rusia (sau, poate, Kazahstan, Letonia, Armenia etc.), i-am trimis eu - prin clasa a doua, a treia fiind - câteva scrisori. Foarte scurte, bineînțeles. Acestea, făcute triunghi printr-o tehnică anume (parcă începeai să meșteresti un avion de hârtie), puteau fi expediate fără plic și timbru. Era un privilegiu în corespondența ostașului cu ai săi și alor săi cu el. Chiar cei care nu știau o boabă rusește, scriau pe versoul triunghiului-scrisoare: „leti s privetom, vernis’ s otvetom!” (cu salutarea fie-ți dusul, întoarcerea - cu răspunsul). Aha! dacă e să mai vorbim de jucării - cum să uiți tu puruiciele (fluierile) de argilă, în formă de cocoșel, pește, căluț, albe, cu diverse ozoare colorate, pe care le procurai de la terfar? Acesta, cu o trăsură de un cal, făcea turul satelor. Avea o balanță cu care cântărea/aproxima vechiturile, cârpele (terfele, hleaburile, hreantele - hreantă se numea o haină proastă, foarte ponosită) pe care le adunam de unde se nimerea. Și un altfel de țuruic - mai bine zis o țuitoră prinsă de un balon. Suflai prin țuitoră, umflai balonul, după care, ca dintr-un cimpoi mic, ieșea aerul din balon, fluierând ca de la sine. Păcat că baloanele erau prea mici și netrainice - de cum dai mai mult o suflare-două de aer în ele - buh! - s-au și spart... Oricum, n-ar fi să mă retro-plâng: jucării se găseau. Și jocuri fel de fel - titirezele-n învățejiri captivante, de-a trenul, de-a poarca, de-a matca (oina), fotbalul, băza (uf, ce lovituri!), cu cercul (de tija cu care conduceam - dacă era noapte - prindeam un sfichi de cauciuc, îi dădeam foc și... „circulam” cu lumină! Bine, bine, dar funinginea

- în registru argotic i se spunea și sfârleață - pe care o filia-torcea acel fir de cauciuc ne cam africaniza chipul, mutrișoara; trebuia multă apă pentru ca mamele să ne spele mutrișoarele de europeni!...). Alte jocuri și improvizații ludice: „Cioarele” - în final, cu împrăștierea mâinilor, imitând parcă zborul gălăgioaselor aripate clonțoase; zmee, moriști, găștele și lupul (de găgia mahalaua, nu alta!), de-a harbuji (movițele de praf, țărână, pe care ni le pășteam fiecare cu strășnicie unii de ceilalți „răufăcători”), „De-a țara”, cu „Împărat, împărat, trimite-mi un soldat!”, „De-a rădăcinile”, „Podul de piatră” - „Podul de piatră s-a dărâmat, a venit apa și l-a luat”... Da, obligatoriu și de-a mijatca, de-a ascunselea, cu recitativul prologului: „Cărămida, cărândaș, prinde popa iepuraș, pe la moara turcului”... Și de-a baba-oarba, cu (atunci și acum!): „Chimiță, Chimiță, unde ești?” „Aici, aici!” zice (atunci) copilăria mea și se ascunde (acum!) ireversibil... (De ce - ireversibil?... - să întrebăm, pentru a ne aminti de una din șăgalnicele caecalmale din copilăria noastră; de curiozitatea copleșului cantonată, provizoriu, în banalul, dar jovial dialog: „De ce?” „De brânză” „Cum de brânză?” „De atâta, că urda-i scumpă”... - zice ea, copilăria, sărind într-un picior, ca să-și scoată apa din urechi... Auaș, păcuraș...)

...Iar în copilărie nu există oră exactă anume din cauza nesațului de joc. Dar, n-ai ce-i face - se aude, sonor, vocea mamei: „Licuță, vino la mâncare!” Uneori, mâncarea putea fi dublă: să mai mănânc și papară, dar... rar, e drept. Sau... „Vino la culcare, neastâmpăratule!” Ei, ce-ai face dumneata în acest caz? Nu prea ai ce face, pentru că, oricum, totuna acasă trebuie să tragi, mai devreme sau mai târziu... Astfel că o iau întristat spre porțița dinspre ghiol a ariei noastre... În salcia din capul grădinii gurluiește prelung o hulubiță sălbatică - turtura, gustuștiuc(ă) - cea care are pe gât o semilună liliachie, de parcă ar fi cărat cobilițe cu rouă și i-ar fi rămas vânătaie... Lacrimă gălgăită în gâtul celei păsări, acum, în amintire, sporindu-mi nostalgia și înduioșarea, încât îmi pot contempla timidele înfiorări în clătinare ușoară, ca tresărirea unei păpădii cuprinde spațiu doar cât, hai să zicem, sufletelul unui pușor de hulub... (Întru obiectivă constatare, nu pot să nu-mi amintesc că, până a prinde la pene, pușorii porumbeilor sunt destul de... urâți.) Cât sufletelul cel mai micuț sau cât abia-abia sesizabila zvâcnire a unui sfârc de mugure ce se desface întru îmbobocire... Așa aș fi putut gândi, trecând pe sub falnică salcie îndurerată de o turtura cu cobiliță vânăta peste gât...

Dar vânățiile mele, ale oricărui copil din Negureni, seara? Ce să mai vorbim - nenumărate, bineînțeles... Oricât de pașnice ne-ar fi fost jocurile, oricât de atente alergările, încleștarea „la trântă”, ciomăgeala de-a lovi tinichele sau mingi în jocul „de-a poarca”, totuna fără nisaiva vânății nu se putea termina nimic, adică - ziua de muncă a copilului - joaca, joaca, joaca... Sau, altfel zis, - libertatea, libertatea, libertatea, - în conformitate cu care, din respect pentru care, în regizarea, organizarea, „așteptarea”, „jinduirea” prezentului text memorialistic de peste vârste nici nu am crezut că ar fi necesară o anume suplete „literaturologică”, de tehnica scribendi, ci doar - de libertate... metodologică! Memoria e propriul său organizator, dirijor, acar (nu obligatoriu - Păun). Poate că având și ceva din socratica maeutică - acea artă *in actus* de zămislire/naștere a ideii, sentimentului...

Sigur că altfel, altcumva gândeam atunci, la 4-5 ani când, iată, deschid porțița, intru în grădina cu vie, cu pomi fructiferi, cu legume... Pe sub vrejuri - dramuri de licurici în nemîșcată ruladă... Ca o cărăruie de aur spre visul de peste noapte... Visul - literatura sadea a copilăriei... De la care au pornit toate celelalte ale vârștelor mele ulterioare, întru prezentă evocare și *test/textmo-delare*... Fiindcă în subtextele acestei *egonarațiuni* inevitabil există ceva din modul și modelul de a gândi și a simți ale copilăriei, dacă vrei - chiar stilul de a face astea și de a acționa în consecință. Adică, de a merge mai departe...

În zilele de 10 și 11 decembrie 2007, Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor a ținut ședința sa lunară în filiala Alba-Hunedoara și s-a întâlnit cu membrii acestei filiale noi aUSR. Membrii Comitetului Director au fost întâmpinați de domnia Aurel Pantea, președintele filialei Alba-Hunedoara, și Ion Dumitreț, președintele Consiliului Județean Alba, susținător al filialei și promotor al înființării sale. Ședința comitetului a avut loc la sediul recent inaugurat al filialei prezența membrilorUSR din Alba Iulia și Deva, a fost condusă de președintele Uniunii, dl. Nicolae Manolescu, și a fost urmată de o conferință de presă foarte animată la care au participat peste 30 de reprezentanți ai presei și televiziunilor locale. Comitetul Director a dezbătut problemele curente ale Uniunii. S-a hotărât colectarea propunerilor din filiale pentru modificări ale statutuluiUSR, continuarea programului „Să ne cunoaștem scriitorii”, inclusiv a componentei legate de fixarea plăcilor memoriale în cât mai multe orașe. S-a hotărât ca lecturile publice plătite pe anul 2008 să fie stabilite de filialele și secțiileUSR în număr de una la 20 membri, fiind la nevoie divizibile. Comitetul recomandă filialelor o atenție sporită în privința urmăririi impactului public real al acestor lecturi și aprobarea cererilor în funcție de preliminarea acestuia. Cererile se

primesc așadar la președinții de filiale (secții). Comitetul a analizat stadiul contactelorUSR cu uniuni similare din Europa și festivaluri internaționale, fiind în derulare o extindere a acestor contacte. Dl. Nicolae Manolescu a răspuns întrebărilor membrilor filialelor și a luat act de sugestiile lor, inclusiv de intenția de a iniția, cu sprijinul Consiliului Județean Alba, o manifestare literară anuală în orașul Alba Iulia.

*

Miercuri, 12 decembrie 2007, a avut loc ședința ConsiliuluiUSR care a avut ca principal scop prezentarea execuției bugetare aUSR pe primele nouă luni ale anului 2007 și a bugetului estimat pentru 2008. Ședința a fost prezidată de dl. Nicolae Manolescu, președinteleUSR, iar prezentarea bugetului a fost făcută de dl. Varujan Vosganian, vicepreședinte. S-a analizat situația schimburilor culturale externe, a ajutoarelor sociale și a proiectelor culturale. Se reamintește membrilorUSR că, pentru proiecte culturale pe semestrul I al anului 2008, cererile se primesc până la 31 decembrie 2007, iar pentru premiileUSR șiASB volumele se pot depune la sediile acestor instituții.

„O promoție asasinată?”

Nu-i o expresie menită să șocheze. Prezența anchetelor literare în revistele de cultură sporește interesul cititorilor și dinamizează punctele de vedere. Așadar, vă invităm să participați și dumneavoastră la o dezbateră pe tema promoțiilor/ generațiilor. În vizor o avem pe cea mai nedreptățită, despre care Gheorghe Schwartz crede chiar că a fost „asasinată”. Prozașorul de la Arad a adus argumente serioase în acest sens. Așteptăm puncte de vedere care să-l completeze sau să-l contrazică. În vederea realizării unui număr special, opiniile dumneavoastră trebuie să ajungă la redacția noastră până la data de 1 ianuarie 2008.

1) Considerați că studierea și evaluarea generațiilor/ promoțiilor mai sunt de actualitate?

2) S-au făcut și se fac tot felul de pronosticuri, membrii unei generații își supraestimează colegii, diminuând contribuțiile celor care au altă vârstă biologică. Asistăm, așadar, la strategii convenabile doar unor grupuri literare? Ce ascund, de fapt, aceste demersuri?

3) Mulți comentatori au observat ignorarea programatică a unor autori afirmați în anii '70 ai secolului trecut. E și vina scriitorilor din această promoție că s-au bazat doar pe operele lor și nu au acționat în grup?

4) E de domeniul evidenței că majoritatea celor plasați în grupuri strict organizate prezintă texte ce nu rezistă la o critică exigentă. Situația aceasta devine favorabilă șaptezecisților, care pot fi luați și ei în calcule?

5) Ce reprezintă în fond această promoție și care ar fi performanțele și limitele ei?

6) Nu ezitați să faceți ierarhii și să demonstrați, cu argumente adecvate, că unii șaptezecisți chiar reprezintă repere în cultura română de azi!

7) Considerați că, fiind, în general, spirite cultivate, ambițiile lor depășesc zona provincialului? Care vă sunt justificările?

O anchetă propusă de
Marius Tupan

Babelnet

(urmăre din pagina 24)

algoritm ești declarat “admis” sau “respins”. Prin vot se și pierde calitatea de membru. Concept înălțător, ești tentat să spui, scoțându-i cu zvâc pălăria, jobenul, șapca ori bandana. Da, dacă nu ar fi eșuat aproape total în lupte de culise, prietenii-coterii, plăși de polițe. Anomalia vine, de cele mai multe ori, din permisiunea nefirească de a se vota anonim. Astfel că un membru care are, să zicem, glorioasa vârstă de 18 ani și nicio realizare literară poate da “nope” unui poet recunoscut, dacă pur și simplu nu-i place de el sau respectivul e certat de prietenii lui. Nu este obligat să comenteze textele supuse la vot, nici măcar să se știe că a votat. Te-ai certat cu el în alt spațiu virtual sau cu vreo prietenă ori nu ești din aceeași gașcă caracteristică, douămiistă, post-postmodernistă (measumată etc.)iei “nu” și, dacă ai noroc, un emoticon care-ți face în ciudă.

Iată că principiile democrației nu pot fi grefate oriunde fără analize amănunțite, fără riscul de a apărea reacții de incompatibilitate, nemestecarea planurilor putând favoriza cadrul de înflorire a non-valorii, în timp ce se urmărește exact contrariul.

Clubul literar al lui Claudiu Komartin - <http://www.clubliterar.com> - are la bază cam același concept elitist, dar o axare mult mai

pregnantă pe text, lipsind video-poemele, care sunt la mare cinste pe rivala hyperliteratura. Lucru deloc rău, dacă stai și te gândești că video-poemele de la noi, în majoritatea lor, sunt niște biete înregistrări făcute cu telefonul și, din păcate, în manieră telefonată, fără pic de știință a manevrării imaginilor (îmi amintesc de un asemenea poem în care imaginea dubla perfect cuvintele, nu existau metafore rezizorale, sugestie, nimic; în text era “m-am sculat”, vedeai personajul cum se scoală din pat, “m-am spălat”, desigur, trebuia să vezi omul cum se spală și tot așa), cu muzică pentru care nu există drept de utilizare și de multe ori cu texte fade, clădite în jurul unei pretense dezabuzări consumiste, foarte *trendi*.

În concluzie, partea literară a internetului românesc este un soi de struțo-crocodilocămilă de stepă, nici subsumată unor interese culturale ferme, nici articulată pe lumea “de afară”, nici privită doar ca vehicul de marketing, de cele mai multe ori cu pretenții neonorate, nici mercantilizată măcar, ca să zici că există premisele financiare ale evoluției. Este mai degrabă un fel de poligon în care toată lumea trage cam în toată lumea, unii cred că e sârbătoare tot timpul, gloanțele sunt adesea confundate cu pocnitorile și invers, confuzia *cool* pentru mulți care intră doar pentru o șuetă, trei vorbe zvârlite din goana mouse-lui, iar reușitele unora de a-și continua, prin cărți, succesele volatile de pe net li se datorează aproape în totalitate, și nu spațiului din care doar au știut ce să aleagă.

Anunt

Casa de Cultură „Mihai Eminescu”, cu sprijinul Consiliului Județean Caraș-Severin, al Primăriei și Consiliului Local al orașului Oravița organizează „Zilele Eminescu la Oravița” în perioada 15-16 ianuarie 2008, ediția a XVIII-a. Manifestarea culturală va cuprinde și Concursul Național de Creație Literară pe trei secțiuni: poezie, proză și eseu critică (5-7 poezii, până la 10 pagini de proză și eseu-critică). Lucrările, care vor purta un motto, vor fi închise într-un plic semnat cu același motto, alături de care, într-altul mic, vor fi trecute datele personale, constând din: anul nașterii, profesia, domiciliul și, după caz, nr. de telefon, se vor trimite până în 28 decembrie a.c., pe adresa: Casa de Cultură „Mihai Eminescu”, str. 1 Decembrie 1918, nr. 5 jud. Caraș-Severin, cu mențiunea „pentru concurs”. Vârsta de participare: până la 35 de ani.

Informații suplimentare la tel. 0255571248 sau 0742952617.

dan cârlea

Anul 2007. Numai un click și iată un Turn Babel în flăcări, unii sunt beți la etajele inferioare, mulți sar, urlând ca bieții disperăți de la World Trade Center, în timp ce alții își lipesc aripi icariene, cu gândul zborului precaut spre un cer de hârtie la care visează toți.

Din secolul al XV-lea, Zodia Gutenberg își tot naște fiii. Cel mai bine te încredințezi de asta la un târg de carte, bunăoară la Gaudeamus, abia încheiat într-un spațiu plin de amintiri din cele mai diverse, de la expozițiile prin care industria socialistă a României - care lua ca model, conform înțelepciunii cârmaciului de atunci, industriile URSS și Chinei maoiste - complexa realizările Vestului, până la mulțumirile aduse minerilor pentru lecțiile de ikebana din fața Teatrului Național.

La fiecare pas, printre standurile de cărți, mai vedeai un mare scriitor, un poet, un critic important. S-au purtat discuții mai mult ori mai puțin literare, s-au vânat scaune prin localurile de la primul inel, s-au dus polemici, s-au împăcat ireconciliabili care se cunoșteau doar de pe site-urile și blogurile literare. Am înțeles încă o dată că literatura adevărată miroase a trup de copac albit și întins pe sub literele unor oameni.

În afara unor reviste general apreciate, cum ar fi varianta virtuală a "Dilemei Vechi", în care Andrei Pleșu arată ce înseamnă a gândi; gândirea ca salahoreală de lux, cărașie a înțelesurilor spre subînțelesuri, profesione, artă și hobby totodată, nu doar corvoadă utilitaristă de birou, netul înseamnă mult prea mult o socializare perversă, pe jumătate sau sfert, care procură unele satisfacții cu costuri interioare ascunse și vizibile în timp, bovarism, can-can, balamuc, certuri, istericale, defulări scatologice, lături cu pretenții, logică ovariană, nevricele testiculare. Doar ca o paranteză amuzantă spun că în revista amintită, alături de sublinierile tarelor noastre arhicunoscute, a neseriozității, snobismului și amatorismului cu care sunt abordate toate lucrările, de la astuparea de gropi la tipărirea de opere, tronează un link "forum", iar când intri... surpriză: forumul este suspendat. Adică, care va să zică, nu există. De ani buni, nu de ieri, de azi.

Altfel spus, cel mai bun exemplu de treabă românească. Legătura cu pricina ar putea fi eliminată din site, de către administrator, în câteva secunde. Dar, fără îndoială, merge și așa.

Revin. Feed-back-ul internautic, fenomen care dă, aparent, autorului unui text un plus de înțelegere cu privire la receptarea produsului său artistic de către omul pe care altfel nu îl poate întâlni decât preț de câteva minute, la o

lansare, și cititorului o idee despre omul din spatele literelor pe care le absoarbe în ființa lui, este înecat în subiectivisme, umori de pubertate, interese hormonale, vâltoare revanșarde, paraziți anonimi.

În spațiul virtual, sub un text literar, niciodată nu știi dacă un comentariu are la bază textul în sine sau cine știe ce chestiuni oculte, poate ai criticat vreodată scrisul iubitei comentatorului tău de azi, care - curios lucru - nu vede nimic bun în creația ta, deși e parte dintr-un volum băgat în seamă de critici importanți ori poate omul are pur și simplu o zi proastă sau o alcoolemie sănătoasă.

Amestecul toxic de diletanți, clone, trolli, anti-valori și autori renumiți face, de multe ori, din web-ul literar o adevărată ciupercărie, lesne provocatoare de iritații și alergii.

Dar să o luăm cu începutul. În 1999, Radu Herinean, un inginer, specialist în informatică, împătimit de poezie, a creat un site, www.senior.ro/poezie/ care a devenit, în foarte scurtă vreme, un fenomen. Numele a suportat mai multe schimbări: www.poezie.ro - martie 2001 > www.agonia.ro - aprilie 2003 > www.agonia.net - aprilie 2003 și urmează www.edo.ro, cu intenția de a se crea o zonă elitistă.

Poezie.ro este și astăzi cel mai mare site cu profil literar din România, ca număr de vizitatori, de multe ori, cam la jumătate din cel avut de edițiile online ale celor mai importante ziare. Conform trafic.ro - vizitatori pe lunile decembrie și noiembrie, Agonia 76.969, respectiv 378.251, Cotidianul - 153.681, respectiv 730.532, Gândul - 206.718, respectiv 1.007.882, România Liberă - 147.937, respectiv 705.359, Ziua - 154.130, respectiv 730.532. De Libertatea, primul ziar al revoluției române, pe care l-am ținut în mână de adolescent sursă de căderea democrației plească peste noi, prin aerul afânat de gloanțe ale unor piețe, nu se poate apropia nimeni: 492.920 de vizitatori în luna decembrie și 2.557.955 în noiembrie. Normal. Să nu subestimăm interesul oamenilor pentru previziunile sfârco-meteorologice, pentru pretextul de analize și psihanalize furnizat de pagina 5 și pentru mișcările vedetelor declarate astfel după ce au apărut de zece ori la televizor, mimând cântatul, maimuțărindu-se pe lângă niște mese-catedre de unde ni se arată ce să mai gătim și prin jurul unor oameni politici invitați la emisiuni relaxate ca să ne demonstreze cât sunt de umani, de apropiați de noi, de obișnuiți, deci de înțelegători ai problemelor de zi cu zi ale cetățeanului.

Pornit ca un hobby, site-ul www.senior.ro/poezie/, devenit peste noapte un colos virtual, cerea, pe mutește, dezvoltare, ramificare în lume, într-un cuvânt își revendica dreptul la viață în spațiul oamenilor reali. Aici intervine un blocaj generat, pe de o parte, de refuzul lui Herinean de a închina site-ul politicului și economicului în sensul lui cel mai brut și fără legătură cu sfera culturii, de a-l pune în slujba cuiva important și cu resurse, pe de alta din lipsa capacității de a crea niște alianțe cu câteva edituri importante sau intrarea

Babelnet

într-un circuit publicitar profesionist, pentru a exista și o oarecare dezvoltare financiară, care să permită construirea unui stuff solid, format din nume grele ale literaturii și câțiva specialiști în marketing virtual. Astfel, în echipa editorială care lucrează benevol și fără nicio normă impusă, am putut vedea, în decursul timpului, alături de o personalitate de talia criticului și scriitorului Felix Nicolau, și persoane cu un curriculum vitae bogat în spații albe, studenți înimoși, de viitor, dar doar atât persoane care nu au confirmat "în afară".

Au existat câteva acțiuni constând în antologarea onora dintre autorii mai buni de pe site, dar efectele nu au trecut sticla monitorului, nu au creat nicio undă serioasă de interes, nicidecum de șoc în lumea literară. A mai fost un cenaclu, desfășurat la Cafe Deko, dar cu toată dăruirea câtorva - a lui Felix Nicolau, Daniela Luca, Cosmin Dragomir, Paul Bogdan, Daniela Șontică - nu s-a reușit niciodată un export de valori, o externalizare a logosului care se învârta, practic, în cerc închis și nicio măcar păstrarea nivelului inițial de exultanță. Asta tot din pricina nearticulării colosului Agonia pe lumea "reală".

Discuțiile cu privire la dezvoltarea proiectului intrat demult în celebra încremenire liceanistă se învârt pe marcajul fin al unor cercuri vicioase.

O mult-dorită revistă nu se poate naște din lipsa banilor și din imposibilitatea de a strânge un colectiv de redacție solid, la stuff complicat de umblat, că ba atârna greu unei prietenii, ba "or fi unii mai fără CV dar fac treabă", o fundație deja înregistrată încă nu produce proiecte, pisica rămâne întregă. neruptă, tocmai că se dorește, uneori, prin procedeele marțial românesc *hei-rup* de care am mai vorbit, ruperea ei simultan din toate părțile.

Iar conceptul (prea) generos de la care pleacă site-ul, de cultură de masă și minimă cernere a valorilor nu este de natură să atragă nume sonore din sfera criticii și nici scriitorime cu condei ferm.

Un alt spațiu literar virtual important este blogul <http://hyperliteratura.reea.net>, creat de poetul Marius Ianuș, celebrul coautor al Manifestului Fracturist, alături de poetul basarabean Dumitru Crudu. Celebru și pentru că, fără voia lui, a creat zeci și zeci de epigoni care se țin cu dinții și unghiutele rupte&murdare de fracturismul pe care Ianuș afirmă că l-a epuizat - "din 2000 caut o formulă prin care să mă desprind definitiv de fracturism (pe care mi se pare că eu l-am epuizat) și am impresia că acum am descoperit-o. Îi spun «lirism elementar» și mi se pare că vine în prelungirea ideilor facțiunii utilitariste a fracturismului."

Dorit dintru început ca spațiu elitist, blogul este condus după un regulament așa-zis "democrației participative", astfel că se poate ajunge membru numai pe baza votării textelor aspirantului de către membri. După un anumi

(continuare în pagina 23)

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.

